

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı

ÇEVİRİM İÇİ CİNSEL İSTİSMARA DAİR FARKINDALIK ÖLÇEĞİ'NİN GELİŞTİRİLMESİ VE FARKINDALIK İLE İLİŞKİLİ FAKTÖRLER

Elif CEYLAN AYDEMİR

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2025

Liderlik, araştırma, inovasyon, kaliteli eğitim ve değişim ile

Daha ileriye... En iyiye...

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı

ÇEVİRİM İÇİ CİNSEL İSTİSMARA DAİR FARKINDALIK ÖLÇEĞİ'NİN GELİŞTİRİLMESİ VE
FARKINDALIK İLE İLİŞKİLİ FAKTÖRLER

DEVELOPMENT OF THE ONLINE SEXUAL ABUSE AWARENESS SCALE AND FACTORS
RELATED TO AWARENESS

Elif CEYLAN AYDEMİR

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2025

Kabul ve Onay

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼ne,

Elif CEYLAN AYDEMİR'in hazırladığı "Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'nin Geliştirilmesi ve Farkındalık ile İlişkili Faktörler" başlıklı bu çalışma jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı	Doç. Dr. Selen DEMİRTAŞ ZORBAZ	İmza
Jüri Üyesi (Danışman)	Doç. Dr. Nilüfer KOÇTÜRK	İmza
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Özlem HASKAN AVCI	İmza

Bu tez Hacettepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından 26/ 12 / 2024 tarihinde uygun gör¼lm¼ş ve Enstitü Yönetim Kurulunca ..... / ..... / ..... tarihi itibarıyla kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İsmail Hakkı MİRİCİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Öz

Yirmibirinci yüzyılda hızla gelişen teknolojiyle birlikte ergenler çevrim içi cinsel istismar açısından risk altındadırlar. Ergenlerin çevrim içi cinsel istismara maruz kalmasını önlemek için farkındalık düzeylerini ölçmek ve farkındalığı etkileyen faktörleri ortaya koymak önemlidir. Bu araştırmanın temel amacı ergenlere yönelik çevrim içi cinsel istismara dair farkındalıklarını geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçen bir ölçek geliştirmektir. Çalışma 13-18 yaş arası 688 öğrencinin katılımıyla yapılmıştır. Ölçeğin geçerliliğini belirlemek için uzman görüşü, açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri, ölçüt geçerliliği, yakınsak geçerlilik ve ayırt edici geçerlik analizleri yapılmıştır. Açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri sonucunda Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'nin 18 madde ve 3 boyuttan oluştuğu belirlenmiştir. Beşli likert olarak geliştirilmiş olan ölçek öz bildirim dayandırmaktadır. Güvenirlik ölçümleri için bileşik güvenirlik değerleri, iç tutarlılık katsayıları ve test-tekrar test korelasyonları incelenmiştir. Ölçeğin tamamının mükemmel düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğu ($\omega = .88$; $\alpha = .92$)

belirlenmiştir. Geçerlik ve güvenirlik analizlerinden elde edilen veriler Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'nin 13-18 yaş arası ergenlerde geçerli ve güvenilir ölçümler yaptığını göstermektedir. Bunlara ek olarak, sosyodemografik özellikler açısından ergenlerin çevrim içi cinsel istismar farkındalıkları incelendiğinde anneleriyle ilişkilerinin iyi düzeyde olması ile çevrim içi cinsel istismara dair farkındalıkları arasında anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Fakat, ergenlerin çevrim içi cinsel istismar farkındalıkları ile yaş, cinsiyet, günlük internet kullanım süresi, güvenli internet eğitimi alıp almama, anne babanın çalışma hayatı, anne babanın eğitim düzeyi ve birlikte olup olmaması ve baba çocuk ilişkisinin niteliği arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Araştırma bulguları ilgili alan yazını ışığında tartışılarak araştırmacılara, uygulayıcılara ve politika yapıcılara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar sözcükler: çevrim içi cinsel istismar, cinsel istismar, ergen, farkındalık, ölçek geliştirme, psikolojik danışmanlık

Abstract

The main purpose of this research is to develop a scale that measures adolescents' awareness of online sexual abuse in a valid and reliable way. The study was conducted with the participation of 688 students between the ages of 13-18. Expert opinion, exploratory and confirmatory factor analyses, criterion validity, convergent validity and discriminant validity analyses were conducted to determine the validity of the scale. As a result of the exploratory and confirmatory factor analyses, it was determined that the Online Sexual Abuse Awareness Scale consisted of 18 items and 3 dimensions. For reliability measurements, composite reliability values, internal consistency coefficients and test-retest correlations were examined. It was determined that the entire scale had excellent internal consistency ($\omega = .88$; $\alpha = .92$). The data obtained from the validity and reliability analyses show that the Online Sexual Abuse Awareness Scale provides valid and reliable measurements for adolescents aged 13-18. In addition, when the adolescents' awareness of online sexual abuse was examined in terms of sociodemographic characteristics, a significant relationship was determined between their good relationship with their mothers and their awareness of online sexual abuse. However, no significant difference was found between the adolescents' awareness of online sexual abuse and age, gender, daily internet usage, taking safe internet training, the working life, the education level and marriage situation of the parents and the quality of the father-child relationship. The research findings were discussed in the light of the relevant literature and recommendations were made for researchers, practitioners, and policy makers.

Keywords: online sexual abuse, sexual abuse, adolescent, awareness, scale development, psychological counseling

Teşekkür

Öncelikle, yoğun temposuna rağmen her aradığımda cevaplayan, hem yüksek lisans sürecimde hem de gündelik hayatımda sıcaklığı ile bana kendimi asla yalnız hissettirmeyen, ailem gibi hissettiren, yaşadığım sorunlarda desteğini ve yardımını esirgemeyen ve beni motive eden, sevgili hocam ve danışmanım Sayın Doç. Dr. Nilüfer KOÇTÜRK'e sevgilerimi, teşekkürlerimi ve saygılarımı sunuyorum. Siz olmasaydınız bu süreci bu kadar keyifli ve motive bir şekilde tamamlayamazdım. Ayrıca, bu zamana kadar bana emek veren ve tüm eğitim hayatım boyunca beni destekleyen anne ve babama, çocukluğumdan beri bana her konuda destek olan ve fikir veren, bir abladan çok anne olan, kendi yüksek lisans deneyimleri ile bana yol gösteren, tezimin her adımında desteklerini esirgemeyen canım ablam Öznur CEYLAN CİNNİ'ye, tez çalışmamım başında saatler geçirdiğim süreçte sabır ve anlayışla bana destek olmak için çabalayan eşim Cenk AYDEMİR'e, lisans ve yüksek lisans eğitimimde bana dokunan, beni ben yapan, iyi ki dediğim tüm hocalarıma, araştırmama katılan tüm katılımcılara teşekkürlerimi sunarım.

İçindekiler

Kabul ve Onay	ii
Öz	iii
Abstract	iv
Teşekkür	v
Tablolar Dizini	ix
Şekiller Dizini	x
Simgeler ve Kısaltmalar Dizini	xi
Bölüm 1	1
Giriş	1
Araştırmanın Amacı ve Önemi	10
Araştırma Problemi	14
Sayıtlılar	14
Sınırlılıklar	15
Tanımlar	16
Bölüm 2 Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar	18
Ergenlik Dönemi	18
Çevrim İçi Cinsel İstismar	20
Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Kuramsal Açıklamalar	26
Çevrim İçi Cinsel İstismarla İlgili Araştırmalar	30
Bölüm 3 Yöntem	34
Araştırmanın Türü	34
Araştırmanın Çalışma Grubu	34
Veri Toplama Süreci	38
Veri Toplama Araçları	39
Verilerin Analizi	41
Bölüm 4 Bulgular, Yorumlar ve Tartışma	42

Ergenlerde Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'nin Kapsam Geçerliliği Analizlerine Dair Bulgular	42
Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği Açımlayıcı Faktör Analizi İçin Varsayımların Test Edilmesi	43
Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Bulguları	47
Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği İç Tutarlık Analizlerine Dair Bulgular	51
Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'nin Geçerlik Analizlerine Dair Bulgular	52
Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'nin Test Tekrar Test Güvenirliğine Dair Bulgular	53
Sosyodemografik Değişkenler ile Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Puanlarının Karşılaştırılmasına Dair Bulgular	54
Tartışma	64
Bölüm 5 Sonuç ve Öneriler	74
Sonuçlar	74
Öneriler	75
Kaynaklar	79
EK-A: Ölçek Kullanım İzni	106
EK-B: Öğrenciler için Duyuru Metni	107
EK-C: Öğrenci Gönüllü Katılım ve Bilgilendirilmiş Onam Formu	108
EK-Ç: Ebeveyn Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu	110
EK-D: Ölçekler	112
EK-D1: Kişisel Bilgi Formu	112
EK-D2: Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği	114
EK-D3: Ebeveyn Bilgisi-İzlem Ölçeği Örnek Maddeleri	116
EK-E: Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Etik Kurulu Onay Bildirimi	117
EK-F: Etik Beyanı	118

EK-G: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu	119
EK-H: Thesis/Dissertation Originality Report	120
EK-I: Yayımlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı	121

Tablolar Dizini

Tablo 1 <i>Çalışma Grubunun Sosyodemografik Özellikleri</i>	35
Tablo 2 <i>Üçüncü Çalışma Grubunun Sosyodemografik Özellikleri</i>	36
Tablo 3 <i>Normallik Analizine Dair Bulgular</i>	43
Tablo 4 <i>KMO ve Barlett Testi Sonuçları</i>	44
Tablo 5 <i>Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'nin Horn Paralel Analizi Sonuçları</i>	45
Tablo 6 <i>Ölçeğin Alt Boyut İfadeleri ve Yüklerine Dair Bulgular</i>	57
Tablo 7 <i>Uyum Değerleri</i>	48
Tablo 8 <i>Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği DFA Sonuçları</i>	51
Tablo 9 <i>ÇİCİDFÖ ile Ebeveyn Bilgisi:İzlem Ölçeği Arasındaki İlişkiler (Korelasyon Analizi)</i>	53
Tablo 10 <i>Test-Tekrar Test Bulguları</i>	54
Tablo 11 <i>Cinsiyet ile ÇİCİDFÖ Puanlarının Karşılaştırılması</i>	55
Tablo 12 <i>Yaş ile ÇİCİDFÖ Puanlarının Karşılaştırılması</i>	55
Tablo 13 <i>Anne Eğitim Durumu ile ÇİCİDFÖ Puanlarının Karşılaştırılması</i>	56
Tablo 14 <i>Baba Eğitim Durumu ile ÇİCİDFÖ Puanlarının Karşılaştırılması</i>	57
Tablo 15 <i>Anne Çalışma Durumu ile ÇİCİDFÖ Puanlarının Karşılaştırılması</i>	58
Tablo 16 <i>Baba Çalışma Durumu ile ÇİCİDFÖ Puanlarının Karşılaştırılması</i>	59
Tablo 17 <i>Anne-Baba Birliktelik Durumu ile ÇİCİDFÖ Puanlarının Karşılaştırılması</i>	60
Tablo 18 <i>Anne ile İlişkiler ile ÇİCİDFÖ Puanlarının Karşılaştırılması</i>	61
Tablo 19 <i>Baba ile İlişkiler ile ÇİCİDFÖ Puanlarının Karşılaştırılması</i>	62
Tablo 20 <i>İnternet Kullanım Süresi ile ÇİCİDFÖ Puanlarının Karşılaştırılması</i>	63
Tablo 21 <i>Güvenli İnternet Eğitimi Alma ile ÇİCİDFÖ Puanlarının Karşılaştırılması</i>	64

Şekiller Dizini

Şekil 1 <i>Yaş a Göre Çocukları Zorbalığ a Uğ rayan Ebeveyn Yüzdesi</i>	5
Şekil 2 <i>DFA Modeli</i>	47
Şekil 3 <i>İkinci Düzey DFA Modeli</i>	49

Simgeler ve Kısaltmalar Dizini

AFA: Açımlayıcı Faktör Analizi

ÇİCİDFÖ: Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği

DFA: Doğrulayıcı Faktör Analizi

HTMT: Heterotrait-Monotrait

TCK: Türk Ceza Kanunu

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

RAT: Rutin Aktiviteler Teorisi

UNICEF: Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu

WHO: World Health Organization

Bölüm 1

Giriş

Bu bölümde öncelikle konuya dair problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi konuları sunulmuştur. Daha sonrasında araştırma problemi, alt problemler, sayıltı ve sınırlılıklar ile konuya ilişkin tanımlara yer verilmiştir.

Problem Durumu

Dijital dünya, kullanıcılarının çevrim içi alanda işlem yapmasını sağlayan, tarayıcılar veya bilgisayar programları ile çalışan ve internet bulunan her elektronik cihazda kullanılabilen bir sistemler bütünüdür. İletişim teknolojilerinin hızla gelişmesi sonucunda dijital dünya; insan yaşamında, sağlık, eğitim, iş, haberleşme, ekonomi, eğlence gibi pek çok alanında değişime sebep olmuş, ucuz ve ulaşılabilir olma özellikleri ile adeta temel bir ihtiyaç haline gelmiştir (Toğçu, 2018). Sağlık sektöründe, yapay zeka destekli gelişim teknolojileri hayat kurtarmaya, hastalıkları teşhis etmeye ve yaşam beklentisini uzatmaya yardımcı olurken eğitimde, sanal öğrenme ortamları ve uzaktan öğrenme programları sayesinde öğrencilerin bilgiye ulaşımı kolaylaşmış, kamu hizmetleri ise blok zinciri destekli sistemler ve yapay zeka aracılığıyla daha erişilebilir ve hesap verebilir hale gelmiştir (Birleşmiş Milletler, 2020).

Teknolojinin veya dijital platformların yaşam akışımızda ne kadar önemli ve yaygın olduğunu önceki araştırmalar ortaya koymaktadır. En son istatistikler, dünyada Ocak 2024 itibarıyla 5.35 milyar internet kullanıcısı bulunduğunu göstermektedir (Statista, 2024). Bu rakam da dünya nüfusunun %66'sına tekabül etmektedir (Statista, 2024). 2024 Küresel Genel Bakış Raporu'nda ise cep telefon kullanıcılarının sayısının 2024'ün ilk çeyreğinde 5.61 milyara, aktif sosyal medya kullanıcı kimliklerinin ise 5 milyar sınırını geçerek dünya nüfusunun %62.3'üne ulaştığı bildirilmektedir. Aynı rapora göre tipik bir internet kullanıcısının her gün 6 saat 40 dakika çevrim içi ortamda vakit geçirdiği aktarılmaktadır (DataReportal, 2024). Türkiye'de ise 74.41 milyon internet kullanıcısı bulunmaktadır (DataReportal, 2024). Aktif sosyal medya kullanıcı kimliği sayısı ise 57.50 milyondur. Ükelere göre günlük çevrim içi kalma

süresine bakıldığında Türkiye, 6 saat 57 dakika ile 20. sırada yer almaktadır (We Are Social Dijital 2024 Global Raporu, 2024). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2024 verilerine göre ise Türkiye’de internete erişim imkânı olan hane oranı %95.5 iken 16-74 yaş grubundaki bireylerde internet kullanım oranı %87.1’dir. COVID-19 salgını dönemine denk gelen 29 Mart-21 Mayıs 2021 tarihleri arasında yapılan bir TÜİK araştırması verilerine göre ise Türkiye’de 6-15 yaş arasındaki çocukların internet kullanım oranı %82.7’dir (TÜİK, 2021).

Yukarıda belirtildiği üzere, internetin kullanıcı hacminin yüksek miktarda olması başlı başına bu alanın insan hayatındaki öneminin bir göstergesi olarak kabul edilebilir (Gorouh vd., 2021). İnternet değerli bir araçtır; ancak siber zorbalık, siber nefret veya sorunlu internet kullanımı gibi birçok çevrim içi tehlikeyi de barındırmaktadır. Özellikle sorunlu internet kullanımı; küçük yaştaki çocuklarda şiddet ve cinsellik gibi içeriklere maruz kalmaya ve internet ve oyun bağımlılığı, siber zorbalık, nefret söylemi, ırkçılık gibi birçok olumsuz durumların gelişmesine neden olmaktadır (Gámez-Guadix vd., 2021). De Moor vd. (2008) interneti kendi içinde barındırdığı riskler bakımından içerik riskleri, temas riskleri ve ticari riskler olarak üç kategoride incelemiştir. İnternet sitelerinin barındırdığı görsel ve yazılı olumsuz, hoş olmayan ve uygunsuz içerikler, ırkçı, ya da nefret söylemi içeren materyaller cinsellik, pornografi ve şiddet içeren görüntüler; kendi kendine zarar verme, intihar ya da gibi sağlıksız ya da tehlikeli davranışları öneren web sayfaları içerikle ilgili riskleri oluşturur (United Nations Children’s Fund [UNICEF], 2017). Temas riskleri ise çevrim içi ve çevrim dışı riskler olmak üzere iki alt başlıkta incelenmektedir. Mahremiyeti engelleme, cinsel istek ve siber zorbalık “çevrim içi temas riskleri”ni oluştururken, çevrim içi ortamda başlayan bu temasın gerçek hayatta yüz yüze buluşma ile sonlanması ise “çevrim dışı iletişim” olarak adlandırılmaktadır. Ticari riskleri ise dijital ortamda kişisel verilerin istismar edilmesi ve benzeri yöntemlerle dolandırılması vak’alarını oluşturmaktadır (Bayzan ve Çubukçu, 2013). Bu çevrim içi riskler sonucu oluşan çevrim içi zararlı davranışlar Avrupa Konseyi tarafından altı alt başlıkta ele alınmaktadır. Bunlar: siber suç, nefret söylemi, bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımıyla gerçekleşen gizliliğin ihlali, siber taciz, doğrudan tehditler ve fiziksel şiddetle tehdit, çocuklara yönelik çevrim içi cinsel istismar ve tacizdir (Avrupa Konseyi, 2018, s. 6).

Tüm bu risklerin ve şiddetin ortaya çıkmasında ve yaygınlaşmasında internete özgü özellikler önemli rol oynamaktadır. İnternet bilginin yayılımı ve paylaşımı için kontrolsüz bir alandır. Kullanıcılar herhangi bir teknik beceriye sahip olmadan internette kolayca paylaşım yapabilmektedirler (Sırakaya ve Seferoğlu, 2018). Ayrıca internet ortamında açılan hesaplarda kimlik doğrulaması zorunlu değildir. Bu yüzden sahte isimlerle ya da başkalarının kimlik bilgileri ile hesapların oluşturulması mümkündür. İnternet ve çevrim içi ortamların sağladığı bu anonimlik ve hız, yeni insanlarla tanışmayı da görülmemiş bir oranda kolaylaştırmıştır. Kullanıcılar diğer kullanıcılarla birebir iletişim kurarken, kendilerini olduklarından farklı yaş, cinsiyet vb. gibi fiziksel özelliklerle ve sahte kimlik bilgileriyle tanıtabilmektedirler (Kaya, 2022). Söylem ve ifadeleri kolaylaştıran bu durumda, anonim kullanıcılar paylaşımlarının yasal olup olmadığı hakkında düşünmeden, fiziksel olarak uzak olmanın verdiği rahatlık hissiyle, bilinmezlikle ve tanınmanın düşük olmasının avantajını kullanarak istedikleri şekillerde mesajlar üretebilmektedirler (Şehidoğlu, 2022). Kötü niyetli internet kullanıcıları tüm bu durumları kendi yararında kullanabilmekte ve özellikle de çocukları hedef olarak belirleyebilmektedir (Sırakaya ve Seferoğlu, 2018).

Bilindiği üzere, dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgını döneminde ise birçok ülkede ev ortamında kalma, sosyal mesafeyi koruma ve bireysel izolasyon gibi önlemler uygulamaya geçmiştir (Akoğlu ve Karaarslan, 2020). Karantina süreci, okul ve üniversite derslerine çevrim içi katılım, evden çalışma gibi değişiklikler dahil olmak üzere tüm önemli alanlarda değişiklik yaratmıştır. Bireyler sosyal mesafeyi korurken bir yandan da başkalarıyla ilişkide kalmak için sosyal medya kullanımını artırmışlardır (Pennington, 2021). Bu değişiklikler, çoğu bireyin çevrim içi etkinliklerinde önemli bir artışa neden olmuştur (Karmakar ve Das, 2020). Bu süreçte, pandeminin getirdiği artan dijitalleşmenin bir sonucu olarak, özellikle denetimsiz internet ve araç kullanımı nedeniyle çevrim içi cinsel istismar ve siber zorbalık riskleri de artmıştır (OECD, 2020). Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Federal Soruşturma Bürosu'nun (FBI) verilerine göre pandemi döneminde siber suçların %400 arttığı bildirilmiştir (Saleous vd., 2023). Pandemi sürecinde özellikle çocukların da çevrim içi ortamda fazla vakit geçirmesi çocukları çevrim içi cinsel istismara, riskli davranışlara, siber zorbalığa veya zararlı/şiddet içeriklerine maruz

kalmaya karşı daha savunmasız hale getirmiştir (Marinoni vd., 2024). Avrupa'da 11 ülkeden 10-18 yaş arası çocuklarla yapılan bir çalışma; çocukların karantina sırasında hafta içi günde 6 ila 7.5 saat arasında çevrim içi zaman geçirdiklerini, çocukların %50'sinin internette geçirdikleri zaman nedeniyle yemek yeme, uyuma gibi rutinlerini aksattıklarını, %44'ünün bu süreçte siber zorbalığa maruz kaldığını, dörtte üçünün ise çevrim içi ortamda yanlış bilgiyle karşılaştığını ve çocukların en az yarısının kanlı veya şiddet içeren görüntüler gördüğünü belirlemiştir (Lobe vd., 2020). Diğer bir deyişle, çevrim içi sosyalleşmenin ergenler için olumsuz sonuçlarından birisi cinsel şiddettir (Pashang vd., 2018).

Farklı ülkelerde yapılan araştırmalar, çevrim içi ortamda gerçekleşen yukarıda belirtilen zararlı davranışların önemli bir toplumsal sorun haline geldiğini açıkça ortaya koymaktadır. Pew Araştırma Merkezi'nin (2022) yaptığı bir araştırmaya göre internet kullanıcılarının %67'si, 35 yaş altındakilerin ise %74'ü çevrim içi nefret söylemiyle karşılaşmış, 15-17 yaş arası gençlerin %49'u çevrim içi tacize maruz kalmıştır. Bu araştırmaya göre 35 yaş altı kadınların %33'ü internet ortamında cinsel tacize maruz kalırken erkeklerin ise %11'i maruz kalmaktadır. Cinsiyete dayalı çevrim içi istismarın küresel bir sorun olduğunu ortaya koyan başka bir çalışmada ise dünya çapında her beş kadından birinin internette erkeklerin kadınlardan üstün olduğunu öne süren yorum ve görsellere maruz kaldığını, yine kadınların %19'unun ise istenmeyen yorum ve mesajlara maruz kaldığını bildirmiştir (Statista, 2022). Siber Zorbalık Araştırma Merkezinin (2021) yaptığı bir araştırmaya göre ergenlikte kız çocuklarının yaşamı boyunca siber zorbalığa maruz kalma olasılığının %50.9'a karşı %37.8 ile erkek çocuklara göre daha yüksek oranda olduğu bulunmuş ve 15 yaşındaki kız çocukların yaklaşık %12'sinin siber zorbalığa maruz kaldığı belirlenirken erkek çocuklarında bu oran %8 olarak saptanmıştır. Çocuk ve ergenlerin çevrim içi cinsel istismarına yönelik başka bir araştırmada ise 5 yaş üstü en az bir çocuğu olan 1.000'den fazla ebeveyn den bilgi alınmış ve 6-10 yaş arası çocukları olan ebeveynlerin %47.7'si, 11-13 yaş arası çocukları olan ebeveynlerin %56.4'ü ve 14-18 yaş arası çocukları olan ebeveynlerin %59.9'u çocuklarının çevrim içi ortamda zorbalığa uğradığını bildirmişlerdir (Comparitech, 2022; bkz. Şekil 1).

Çocukların Yaşlarına Göre Zorbaliğa Maruz Kalma Yüzdeliği

Şekil 1

Dünya genelindeki durumun yanı sıra çevrim içi suçlar konusunda, Türkiye özelinde yayımlanan raporlar da ergenlerin çevrim içi cinsel istismar durumunun ciddiyetini gözler önüne sermektedir. Toplumsal Bilgi ve İletişim Derneği (2021) tarafından yayımlanan rapora göre Türkiye’de her beş kişiden biri çevrim içi şiddete uğradığını söylemektedir. Buna ek olarak, 15-17 yaşları arasındaki her beş gençten biri, 18-32 yaşlarındaki her üç gençten biri ise çevrim içi ortamda şiddete maruz kaldığını belirtmektedirler. Özetle, yapılan çalışmalar dijitalleşen ve teknoloji iç içe büyüyen çocukların çevrim içi ortamda çeşitli risklere maruz kalabildiğini ve maruz kalan çocuk sayısının yıldan yıla arttığını gözler önüne sermektedir.

Yukarıda vurgulandığı üzere, çevrim içi ortamlar çocuklar için çeşitli şekillerde tehlikeli olabilir. Çocuklar, içinde buldukları gelişimsel dönem gereği daha yönlendirilebilir ve etki altına alınabilir durumdadır. Bu yüzden kendilerine sunulan iletişim araçları ve ortamları arasından, bilinçli olarak seçim yapmakta zorlanırlar ve internetin zararlı etkilerine daha açık hale gelirler (Ertürk, 2011). İnternet ortamında çocuklar ve gençlere yönelik olarak, çevrim içi ortamlarda, kendilerini ve ailelerini tehlikeye atacak ev adresi, evde kaç kişinin yaşadığı ve kimlerin hangi zamanlarda evde olup olmadığı, kredi kart numarası gibi önemli konularda

üçüncü şahıslara bilgi paylaşımında bulunma, internet üzerinden anne-babalarının kredi kartı ile alışveriş yapma, pornografik öge, öfke, düşmanlık ve şiddet içeren internet iletilerine maruz kalma , kendisinden yaşça büyük ve kötü niyetli kişiler veya suç örgütleriyle haberleşme gibi birçok tehlike bulunmaktadır (Canbek ve Sağıroğlu, 2007). Çocukların istismara maruz kalabileceği çeşitli yollar olsa da en önemli tehditlerden ikisi çevrim içi cinsel taciz ve pornografiye erişimdir (Dombrowski vd., 2007).Çevrim içi cinsel istismar, internet üzerinden gerçekleşen cinsel taciz olarak tanımlanabilir ve bir cinsel şiddet türüdür. Çevrim içi cinsel istismar, sohbet odaları, sosyal ağ siteleri, mesajlaşma, e-postalar, reklamlar, otomatik bağlantı verme veya istenmeyen postalar gibi farklı ortamlarda gerçekleşebilir (Arafa vd., 2017). Çevrim içi çocuk cinsel istismarı mutlaka fiziksel teması içermez. Çocuğun cinsel aktivite veya pornografi izlemesini sağlamak için müstehcen mesajlar, fotoğraflar veya videolar gönderme veya web kamerası ile çocuğu cinsel davranışlara/görüntülere maruz bırakma da çevrim içi cinsel istismardır (Parviainen ve Rajamäki, 2022). Bunlara ek olarak, bir çocuktan müstehcen fotoğraflar veya videoların istenmesi veya mesajlara veya yayınlanan fotoğraflara cinsel içerikli yorumlar eklenmesi de çevrim içi cinsel istismar davranışları olarak ifade edilebilir (Koçtürk, 2018). Çevrim içi cinsel istismar veya cinsel şiddet kontrol etmeye, ifşa etmeye, utandırmaya ve küçük düşürmeye yönelik kasıtlı bir eylem olarak tanımlanabilir ve bu tür ihlalleri çevrim dışı cinsel sömürüye yönlendirme potansiyeline sahiptir. Diğer tüm toplumsal cinsiyet ve cinsel şiddet biçimleri gibi, çevrim içi cinsel şiddet de ergenin kişisel gizliliğini ve güvenliğini tehlikeye atabilir. Bu şiddet türü ile fail kişisel veya ekonomik kazanç için cinsel şiddetin metinsel, grafiksel ve e-produksiyonunu gözlemlemeye, kaydetmeye ve dağıtmaya, ulus ötesi izleyiciler için kalıcı bir hafıza bırakmaya çalışabilir (Pashang vd., 2018). İnternet, istismarcılara cinsel uyarılma için materyal bulabilmelerine, çocuk pornografisinde üretim ve dağıtımına ve maruz kalanlarla çevrim dışı ortama göre daha kolay biçimde iletişim kurmalarına imkân sağlamaktadır (Quayle vd., 2006).

Çevrim içi cinsel istismarda failerin kullandığı birçok strateji vardır. Bunlardan birincisi yaşları, dış görünüşleri, ortak ilgi alanları gibi alanlarda yalanlar söyleyerek, kimliklerini değiştirerek veya tamamen yeni ve daha arzu edilir bir kimlik inşa ederek çocuklara/ergenlere

daha çok benziyormuş gibi davranmalarınıdır (De Santisteban vd., 2018). Örneğin, Bergen vd. (2014) çevrim içi olarak çocuklarla veya ergenlerle etkileşime giren 776 yetişkin katılımcıdan daha genç gibi davrananların %52, fiziksel olarak daha çekici gibi davrananların %34.2, başka birinin resmini kullananların %13.2 ve o kişiymiş gibi davrananların %7.9 oranında olduğunu bulmuşlardır. Türkiye’de yapılan çalışmalardan birinde sanal sohbet esnasında kadınların %52’sinin, erkeklerin ise %30.2’sinin kimliklerini gizlediği bulunmuştur (Kuloğlu, 2001). Bir diğer araştırmada ise internet kullanıcılarının, sanal sohbet ortamda olduklarından farklı bir kişilik ve görüntü ortaya koydukları sonucuna ulaşmışlardır (Bölükbaş, 2003).

Maddi bir karşılığı olan hediye veya para vermek, yetişkinler tarafından reşit olmayanları cinsel aktiviteye dahil etmek için kullanılan başka bir stratejidir (De Santisteban vd., 2018). Maddi bir karşılığı olan hediye veya para teklifi açıkça yapılabilir veya görünürde karşılığı olmayan bir güven ilişkisi bağlamında bu aktiviteler istenebilmektedir. Sosyal psikoloji bakış açısıyla, karşılıklılığa dayalı kişilerarası etki ilkesi, insanların başkalarından alınan geri verme konusunda bir görev duygusu geliştirdiklerini bildirmektedir (Cialdini ve Sagarin, 2015). Öte yandan cinsel istismar alan yazınına bakıldığında bu taktik grooming olarak adlandırılan istismarcı taktiklerinden biridir. Grooming, gelecekteki cinsel davranışların ilk adımı olarak bir çocuğun güvenini kazanmayı amaçlayan önceden tasarlanmış bir davranış olarak tanımlanmaktadır (Cano Basave vd., 2014). Tüm bu nedenlerle, çevrim içi ortamlarda hediyelerin kullanılması, reşit olmayanları yetişkinlerin istismarlarına yatkın hale getirebilmektedir (De Santisteban vd., 2018).

Çocuklar sadece cinsel suçlular tarafından çevrim içi taciz edilmekle kalmazlar, aynı zamanda gelişimlerine zarar veren cinselleştirilmiş görüntülere de maruz kalabilirler (Livingston, 2000). Katılımcıların kimliğinin belli olmadığı sohbet odaları, pornografik içerikler, kontrolsüz iletişim ağına sahip siteler gibi internetin getirdiği araçlar fail ile çocuğu bir araya getirmek, suça yönelmek ve cinsel davranışlarda sapmak gibi olumsuz sonuçlara sebep olabilmektedir (Kara Özçelik ve Atakoğlu, 2021). Araştırmalar, birine müstehcen fotoğraflar göndermesi için baskı yapma veya sosyal medyada onlar hakkında kaba veya utanç verici şeyler yayınlama gibi davranışları içeren çevrim içi istismarın ergenler, genç yetişkinler dahil

olmak üzere çeşitli popülasyonlar arasında yaygın olduğunu göstermektedir (Whitton vd., 2019; Wolford-Clevenger vd., 2016). Nitekim, özellikle ergenler sosyal ağ sitelerini başkalarıyla birebir ve eş zamanlı iletişim kurmak, gönderileri genel bir kitleyle paylaşmak, başkalarının gönderilerini takip etmek, başkalarının gönderilerine yorum yapmak veya "beğenmek", romantik ilişki kurmak, alışveriş yapmak, müzik dinlemek ve eğitim gibi amaçlarla oldukça aktif bir şekilde kullanılmaktadırlar (Tosun, 2019). Başka bir deyişle, sosyal ağlar ve paylaşım siteleri ergenlerin hayatında önemli bir yer tutmakta, bugünün gençlik kimliği dijital teknoloji ile şekillenmektedir (Lenhart vd., 2015). Ergenlerin içinde bulunduğu gelişim dönemi sebebiyle arkadaş edinme, beğenilme veya cinsellik hakkında bilgi edinme gibi çeşitli gelişimsel ihtiyaçları bulunmaktadır (Koçtürk ve Yüksel, 2018). Ergenlik döneminde, kişisel bir kimliğin inşası cinsel kimliğin tanımlanmasını da içerir. Ergenler cinselliği keşfederken günümüz yeni teknolojileri, sınırsız bağlantı ve anlık iletişim gibi olanakları sebebiyle bu sürecin bir parçası olmakta ve deneyimleri bu süreçten etkilemektedir (Barrense-Dias vd., 2017). Ancak ergenler için bilgi edinme veya iletişim gibi ihtiyaçlarının karşılanmasında bir araç olarak sayılabilen internet önemli riskleri de beraberinde getirmektedir.

Childlight Küresel Çocuk Güvenliği Enstitüsü'nün 2024 yılı dünya verilerine göre son 12 ayda 18 yaş altı 300 milyondan fazla çocuk çevrim içi çocuk cinsel istismarı ve tacizine maruz kalmış, her 8 çocuktan 1'i istenmeyen cinsel konuşmalar (cinsel içerikli mesajlaşmalar, istenmeyen cinsel sorular ve yetişkin veya diğer gençler tarafından istenmeyen cinsel eylem talepleri vb.) şeklinde çevrim içi tacize ve yine her 8 çocuktan 1'i rızası olmadan cinsel içerikli görüntü ve videolara maruz kalmıştır. Ayrıca yapılan çalışmalar, bazı gençlerin internet ortamında cinsel istismara uğrama açısından diğerlerine göre daha riskli grupta yer aldıklarını vurgulamaktadır. Örneğin, riskli grupta yer alan ergenlerin risk altında olmayan akranlarına göre 2.5 kat daha fazla oranda internet üzerinden cinsel teklif aldıklarını göstermektedir (Wells ve Mitchell, 2008). Wolak vd. (2008) çevrim içi cinsel istismara karşı en savunmasız grubun, önceden cinsel istismar öyküsü olan gençler olduğunu bulmuşlardır. Baumgartner vd. (2012) ise düşük düzeyde doyuma sahip ve ailevi zorluklar yaşayan ergenlerin daha fazla çevrim içi

cinsel tacize maruz kaldığını belirtmişlerdir. Yapılan bir başka çalışmada, daha düşük sosyoekonomik seviye sahip, işsizlik oranı yüksek ve göçmen ailelerin çocuklarının daha çok çevrim içi cinsel davranışta bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır (Jonsson vd., 2019). Bir başka çalışmada erken travmatik yaşam olayları deneyimleyen çocukların ise maddi kazanç karşılığı çevrim içi cinsel aktivitede buldukları bildirilmektedir (Jonsson vd., 2015). Buna ek olarak, bir diğer araştırma sonucu ise ihmal ve istismar geçmişi olan çocukların çevrim içi cinsel içeriklere ve yüksek riskli sosyal ağ profillerine daha fazla maruz kalma eğiliminde olduklarını göstermektedir (Noll vd., 2013).

Yukarıda belirtilen çalışmalarda görüldüğü üzere, ergenlerin çevrim içi cinsel istismara maruz kalmasında birçok değişken etkili olmaktadır. Bu risk faktörlerine sahip çocuklar için önlem alınması, değerlendirilmelerinin yapılması, psikososyal açıdan desteklenmeleri ve ergenler için çevrim içi ortamın risklerine karşı önleme ve farkındalık programlarının planlanması onların çevrim içi cinsel istismara maruz kalmalarını önlemede önemlidir (Müller vd., 2014). Ek olarak, çevrim içi cinsel istismar konusundaki teorik ve ampirik ilerleme, ergenlerde çevrim içi cinsel istismarın olası sonuçları ile ruh sağlığı üzerindeki sonuçları hakkında kapsamlı çalışmalar gerektirmektedir (Noll vd., 2022). Çevrim içi cinsel istismarın nasıl zararlı sonuçlara sebep olduğunu daha iyi anlamak ve en fazla risk altındaki gençlerin özelliklerini incelemek için bu konuda daha fazla çalışmaya ve çevrim içi cinsel istismara ilişkin ölçeklere büyük ölçüde ihtiyaç olduğu alan yazınında da vurgulanmaktadır (Banvard-Fox vd., 2020).

Çevrim içi cinsel istismara dair alan yazını incelendiğinde Çocukların İstismar Bilgisi Anketi (Tutty, 2000), Ergenler için Çevrim İçi Mağduriyet Ölçeği (Tynes vd., 2010), Ebeveynler İçin Çocuk Cinsel İstismarı Farkındalığı Ölçeği (Berkmen ve Seçim, 2019), Çevrim İçi Cinsel Taciz Ölçeği (Buchanan ve Mahoney, 2021), Çok Boyutlu Çevrim İçi Sanal Uşaklaştırma Anketi (Gámez-Guadix vd., 2021), Çevrim İçi Çocuk Cinsel İstismarı Anketi (Turner vd., 2023), Çevrim İçi Çocuk İstismarı Riski Ölçeği (Aktu, 2023) gibi birçok ölçek geliştirildiği görülmektedir.

Ancak belirtilen bu ölçeklere karşın ergenlerin çevrim içi cinsel istismara dair farkındalıklarına ilişkin herhangi bir ölçek bulunmamaktadır.

Sonuç olarak, ergenler için çevrim içi cinsel istismara dair sanal ortamda var olan tehlikeler azımsanmayacak bir orandadır. Dolayısıyla sorunun tespitine ve çözümüne yönelik adımlar atılması gerekmektedir. Bu adımlardan biri de ergenlerin çevrim içi çocuk cinsel istismarına dair farkındalıklarının belirlenmesidir. Nitekim ergenlerin cinsel istismara dair farkındalığı, çevrim içi ortamlarda olası risk faktörlerini görebilmesi, istismar durumunu fark edebilmesi, interneti daha bilinçli kullanması ve kendini korumak amaçlı önlemler alması gibi birçok koruyucu faktörü beraberinde getirecektir. Tüm bu gerekçelerle ergenler için Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği geliştirilmesinin önemli olduğu ve bu sorunun belirlenmesinde de alan yazınına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Psikososyal gelişimini henüz tamamlamamış ve küçük yaşta olan bir çocuğun, bir yetişkin ya da güvendiği ya da kendisinden daha güçlü olan başka bir çocuk tarafından cinsel doyum için kullanılması cinsel istismardır (Polat, 2007). Cinsel istismar yüz yüze veya sanal gerçekleşebilmektedir. Diğer bir deyişle, çocukların cinsel istismar açısından tehdit altında olduğu birçok unsurdan biri internettir (Mitchell vd., 2005). Çocuklar büyüdükçe dijitalleşmenin onların yaşam deneyimlerini şekillendirme kapasitesi de onlarla birlikte büyür (Keeley ve Little, 2017). İnternet, çocuklara öğrenme ve sosyalleşme, sayılma ve duyulma konusunda sınırsız fırsatlar sunarken bir yandan da dijital teknolojinin ve etkileşimin çocukların sağlığı, gizliliği ve refahı için önemli riskler oluşturduğu, birçok çocuğun çevrim dışı ortamda zaten karşılaştığı tehditleri ve zararları artırdığı ve zaten savunmasız olan çocukları daha da savunmasız hale getirdiği küresel bir endişe kaynağıdır (Muhingi, 2020). Ergenler, arkadaşları ve akranları ve hatta yabancılar dahil olmak üzere başkalarıyla iletişim kurmanın birincil yolu olarak çevrim içi ortamları kullanır (Chen vd., 2019). Birçok ergen, tam adları, cinsiyetleri, doğum günleri, okulları, ilişki durumları ve e-posta adresleri gibi kişisel olarak tanımlanabilir bilgilerin yanı sıra kişisel fotoğraf ve videolarını paylaşırlar (Liu vd., 2013). Ancak, çevrim içi bilgileri yönetmek,

kendini çevrim içi ortamda karşılaşılabileceği risklerden korumak ve ifşa sınırlarını belirlemek ergenler için oldukça zor bir süreçtir (Min ve Kim, 2014). Bu noktada ergenlerin çevrim içi ortamda karşılaşılabilecekleri risklere yönelik farkındalıkları oldukça önem taşımaktadır.

Çevrim içi ortamlar ve sosyal medya kuruluşları (ör., sohbet odaları, resim ve video paylaşım siteleri, mikrobloglar) çocukları potansiyel olarak istismar eden istismarcılar için temas noktaları görevi görürken, çevrim içi ortamda çocuk istismarının tespit edilmesi hala önemli bir sorundur (Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi, 2015). Çocuğa yönelik cinsel istismar ve çevrim içi çocuk cinsel istismarı vakalarının çoğu, pek çok siber suç gibi bildirilmeyen suçlardır (Parviainen ve Rajamäki, 2022). Çünkü istismara maruz kalanlar, genelde istismara uğradıklarını anlamamaktadırlar. Özellikle, ergenlerin cinsel istismar davranışlarının neler olduğunu bilmemeleri veya istismarcıya karşı duygusal olarak yakınlık duymaları çevrim içi ortamda yaşanan cinsel mağduriyet oranının net olarak bilinmemesine sebep olmaktadır (Koçtürk ve Yüksel, 2018). Ayrıca, çevrim içi ortamda çok sayıda rapor edilmemiş ve gizli cinsel istismar suçu bulunmaktadır. Bunun sebebi çocukları tasvir eden resimler veya fotoğraflar üreten ve kullananların çoğu, Dark Web'in şifreli sitelerinde kendi ağlarında hareket edebilir ve bu da eylemlerin daha sonra tekrar meydana gelebileceği anlamına gelmektedir (Parviainen ve Rajamäki, 2022). Ek olarak çevrim içi cinsel istismar ve siber tacize karşı farkındalık da oldukça düşüktür. Ipsos'un 2018 yılında 28 ülkede 20.000'den fazla yetişkinle yaptığı bir çalışmaya göre dünyadaki yetişkinlerin %25'i siber zorbalığı/tacizi hiç duymamıştır. Türkiye'de ise bu oran %40'a ulaşmış olup katılımcıların %40'ı siber zorbalık ve taciz hakkında hiçbir şey görmediğini, okumadığını veya duymadığını bildirmiştir (Ipsos, 2018).

Çevrim içi cinsel istismar suçlarının farkına varılması, tespit edilmesi ve bildirilmesi gerçek verilerden çok daha az olsa da bildirilen suçların yasalar gereği ağır cezaları bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler (1989) Çocuk Hakları Sözleşmesinde, çocukların cinsel sömürüsü, çocuk cinsel istismar materyali ve çocuk fuhuşu gibi durumlarda, devletlerin alabileceği tüm önlemleri alması ve çocukları koruması gerektiği belirtilmiştir. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye ek olarak "çocukların satışı, çocuk pornografisi ve fuhuş" ile ilgili bir protokol

de hazırlanmıştır (Yaşar Topuzoğlu, 2004). Türkiye’de de çocuğa karşı işlenen suçlarda ağırlaştırıcı cezalar öngörülmektedir. Çocukların cinsel istismarı suçu Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 103. Maddesinde düzenlenmiştir. Yine TCK'nin 226. Maddesinde “Bir çocuğa müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünleri veren ya da bunların içeriğini gösteren, okuyan, okutan veya dinleten; çocukların girebileceği veya görebileceği yerlerde ya da alenen gösteren, görülebilecek şekilde sergileyen, okuyan, okutan, söyleyen, söyleten kişilerin altı aydan iki yıla kadar hapis ve adli ceza alır” ifadesi yer almaktadır. Siber taciz fiili için direkt bir kanun maddesi bulunmamasıyla birlikte, ihlal ettikleri haklar bakımından TCK 105. Madde “Cinsel Taciz” suçu kapsamında ele alınmaktadır.

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları kapsamında eğitim, toplumsal cinsiyet eşitliği, ayrımcılığın ortadan kaldırılması ve evrensel haklara erişim gibi 17 temel hedefin yer aldığı listede de çocuk istismarına yer verilmiş ve “Çocuklara yönelik taciz, istismar ve türlü diğer şiddet ve işkencelere son vermek” hedeflenmiştir (Birleşmiş Milletler, 2015). Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'na benzer şekilde, 2024-2028 yılları arasını kapsayan On İkinci Kalkınma Planı'na göre ise çocuk istismarına yönelik “Çocuğa yönelik ihmal, istismar ve şiddeti önleyecek program ve uygulamalar geliştirmek, risk altındaki çocuk ve ailelerine yönelik hizmetler ile psiko-sosyal destek programları yaygınlaştırmak, ihmal, istismar ve şiddetin nedenlerini ve mevcut durumu tespit etmeyi hedefleyen bilimsel çalışmalar yapmak, çocuklarla çalışan profesyonellerin ihmal, istismar ve şiddeti tespit etme ve gerekli yönlendirmeyi yapabilmeleri için kapasitelerini artırmaya yönelik programlar geliştirmek ve erken çocukluk döneminden itibaren çocuklara ihmal, istismar ve şiddet konularında farkındalık eğitimleri vermek ve çocukların yaşam becerileri güçlendirmek,” amaçları belirlenmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2024). Planda yer alan bu amaca ulaşılabilmesi konuya ilişkin araştırmaların yapılması ile mümkündür. Özellikle günümüz dijital çağın getirileri göz önüne alındığında, geliştirilmesi planlanan ölçeğin çevrim içi ortamlarda çocuk istismarına yönelik çalışmalarda katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çevrim içi cinsel istismarın maruz kalanlar üzerindeki etkileri de çevrim içi cinsel istismara dair farkındalık geliştirmenin ne denli önemli olduğunu gözler önüne sermektedir. Yapılan çalışmalarda kendine zarar verme, kaygı, utanç, sıkıntı, durumu düşünmeyi bırakamama, stres, gergin veya sinirli olma da dahil olmak üzere ruh sağlığında önemli birçok etkisi olduğunu göstermiştir (Schmitt vd., 2023; Wolak vd., 2006;). Yine yapılan çalışmalara göre çevrim içi cinsel istismarın da yüz yüze gerçekleşen cinsel istismarla benzer ciddi sonuçları olduğu bulunmuştur. Panik atak, travma sonrası stres bozukluğu, depresyon, kendine zarar verme, intihar riski ve kişilerarası ilişki sorunları çevrim içi cinsel istismarın sebep olduğu psikolojik etkiler arasında yer almaktadır (Ali ve Paash, 2021; Chauviré-Geib ve Fegert, 2023; Finkelhor, 2022; Joleby vd., 2021; Jonsson vd., 2019; Wolak vd., 2018).

Çocuk cinsel istismarını önlemeye yönelik ortaya konulan ulusal ve uluslararası hedefler, çevrim içi cinsel istismarın maruz kalanlar üzerindeki olumsuz etkileri ve Türkiye'deki internet kullanım oranının yüksekliği bir arada düşünüldüğünde çevrim içi cinsel istismara dair yapılacak araştırmalara ihtiyaç duyulduğu ancak alan yazını incelendiğinde daha çok sosyodemografik özellikler ve risk faktörleri üzerinde durulduğu gözlenmektedir. Özellikle riskli davranışların yüksek oranda görüldüğü ergenlikte çevrim içi cinsel istismarına dair farkındalığa dair herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Dolayısıyla geliştirilecek olan ölçeğin başta okul psikolojik danışmanlığı olmak üzere alan yazınına katkı sunacağı düşünülmektedir. Örneğin, okul psikolojik danışmanları ölçek sonuçlarından yola çıkarak risk gruplarını belirleyebilir, geliştirecekleri müdahale yöntemleriyle önlem alabilir ve çocukların cinsel istismara karşı korunmasında önemli bir rol oynayabilirler. Yine geliştirilecek olan ölçek ile farkındalığı düşük olan ergenlerin veli ve öğretmenlerine yönelik bu konuda seminerler ve psikoeğitimler düzenleyebilir ve çok yönlü önleme çalışmalarında bulunabilirler. Ayrıca dezavantajlı ya da riskli gruptaki bireylerle psikolojik danışma yaparken, bireylerin farkındalık düzeylerini belirlemek sürecin gidişatını da etkileyebilir. Bu yüzden sadece okul psikolojik danışmanları değil diğer resmi veya özel kurumlarda çalışan psikolojik danışmanlar da danışmanlarıyla çevrim içi cinsel istismar konusunu çalışırken bu ölçeği kullanabilirler. Öte yandan geliştirilecek ölçeğin

çevrim içi cinsel istismar davranışına dair farkındalığı ergenler boyutunda ele alan ilk ölçek geliştirme çalışması olması sebebiyle de farklı dillere uyarlanarak uluslararası alan yazınına da önemli bir katkı sunabileceği düşünülmektedir.

Araştırma Problemi

Bu çalışmada ergenler için geliştirilen “Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği geçerli ve güvenilir ölçümler yapmakta mıdır?” ve “Ergenlerin çevrim içi cinsel istismara dair farkındalıkları ile çeşitli sosyodemografik özellikleri (yaş, cinsiyet, anne-baba eğitim düzeyi, günlük interneti kullanım süresi, güvenli internet kullanım eğitim alma durumu vb.) arasında anlamlı bir fark var mıdır?” araştırma sorularına yanıt aranmıştır. Bu temel sorulara yönelik olarak oluşturulan alt problemler aşağıda sunulmuştur.

Alt Problemler

Araştırmanın alt problemleri şu şekildedir:

1. Geliştirilen Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği geçerli ölçümler yapmakta mıdır?
2. Geliştirilen Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği güvenilir ölçümler yapmakta mıdır?
3. Ergenlerin çevrim içi cinsel istismara dair farkındalık puan ortalamaları çeşitli sosyodemografik özelliklerine (yaş, cinsiyet, anne-baba eğitim düzeyi, günlük interneti kullanım süresi, güvenli internet kullanım eğitim alma durumu vb.) göre farklılık göstermekte midir?

Sayıtlar

Bu araştırmaya ilişkin sayıtlara aşağıda yer verilmiştir.

1. Öğrencilerin ölçme araçlarını gerçekleri yansıtacak şekilde cevaplandıkları varsayılmaktadır.

2. Öğrencilerin bilişsel düzeylerinin ölçme araçlarını anlayıp yanıtlamaları için yeterli olduğu kabul edilmektedir.
3. Araştırmanın yapıldığı çalışma grubunun evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

Bu araştırmanın alan yazınına olası birçok katkısıyla birlikte, çeşitli sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu araştırmanın sınırlılıklarına aşağıda yer verilmiştir.

1. Ergenlerin çevrim içi cinsel istismara dair farkındalıkları geliştirilen Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'nin ölçtüğü özelliklerle sınırlıdır.
2. Araştırmadan elde edilen sonuçlar ölçeğin uygulandığı 13-18 yaş grubu katılımcılar ile sınırlıdır. Bu sebeple araştırmadan elde edilen bulgular, çalışmadaki katılımcıların sosyodemografik özelliklerine benzer bireysel özellikler sergileyen bireyler ile genellenebilir.
3. Araştırmada ilişkisel model kullanıldığı için değişkenlere dair elde edilen sonuçlar arasında nedensellik bağı kurulamamaktadır.
4. Araştırmada veriler katılımcılardan çevrim içi ortamda Google Forms ile toplanmıştır. Çevrim içi ortamda düşük cevaplama oranı ve ölçeği tamamlamama, ortamda dikkat dağınıcı unsurların bulunup bulunmadığının bilinmemesi gibi durumlar bu araştırmanın bir diğer sınırlılığıdır.

Tanımlar

Cinsel İstismar. Bir yetişkin veya çocuk üzerinde gücü olan başka bir çocuk tarafından bir çocuğa karşı gerçekleştirilen, fiziksel veya fiziksel olmayan her türlü cinsel aktivite cinsel istismar olarak tanımlanır (UNICEF, 2012). Çocuk cinsel istismarı, yasalar tarafından izin verilmeyen her çeşit fuhuş ya da diğer yasadışı uygulamalarla sömürme, cinsel ilişkiye zorlama, teşvik etme ve pornografiyi de içermektedir (Çalışkan, 2019).

Çevrim İçi Cinsel İstismar. Sanal ortamda gerçekleşen, çocuklara yönelik cinsel saldırı ve tacizin kaydedilebilmesi, saklanabilmesi, değiştirilebilmesi ve e-posta yoluyla veya internete yüklenerek yayılabilmesi gibi cinsel kötü muamele davranışlarının gerçekleştirilmesidir (Çocuklara Yönelik Ticari Cinsel Sömürüye Son Derneği [End Child Prostitution and Trafficking (ECPAT)], 2016) .

Grooming (Sanal Uşaklaştırma). Bir yetişkinin, reşit olmayan çocukla çevrim içi (ör., reşit olmayan kişinin cinsel görüntülerini elde etmek) veya çevrim dışı (ör., yüz yüze buluşma) bir tür cinsel etkileşim elde etmek için çevrim içi bir güven ve nüfuz ilişkisi kurma süreci olarak tanımlanır (Gámez-Guadix vd., 2021).

Çocuk Cinsel İstismar Materyali. Her ne şekilde olursa olsun, gerçek veya simüle edilmiş müstehcen cinsel faaliyetlerde bulunan bir çocuğun herhangi bir şekilde temsili veya cinsel ilişkinin herhangi bir şekilde temsili olarak tanımlanır (UNICEF, 2020). Çocuk Haklarına Dair Komite, son gelişmeler doğrultusunda, “çocuk pornografisi” teriminden mümkün olduğunca kaçınmalarını ve “çocukların pornografik gösterilerde ve materyallerde kullanılması”, çocuk cinsel istismarı materyali” gibi kavramların kullanılmasını önermiştir (UNICEF, 2021).

Çocuk Ticareti. Fuhuş, dilenme ve çocuk işçiliği gibi çeşitli yollarla çocuğu istismar etmek amacıyla başkaları tarafından işe alınması, nakledilmesi ve barındırılmasıdır (UNICEF, 2021).

Sexting (Cinsel İçerikli Mesajlaşma). Cep telefonları ve diğer mobil ortamlar aracılığıyla müstehcen fotoğraf veya mesajların paylaşılmasıdır (Gordon-Messer vd., 2013).

Ergenlik. Buluğ (10-12 yaş) ile başlayan ve fizyolojik olgunlukla (yaklaşık 19 yaş) sona eren çocukluk ile yetişkinlik arasındaki insan gelişimi donemidir, ancak kesin yaş aralığı bireyler arasında değişir (American Psychological Association,2018). Bu araştırmada ergenlik ile kastedilen 13-18 yaş arasındaki gençlerdir.

Ebeveyn İzlemi. Bir ergenin aktivitelerine, davranışlarına ve nerede olduğuna dikkat etmeyi ve bunları izlemeyi içeren bir dizi ebeveynlik davranışı olarak tanımlanır (Dishion ve McMahon, 1998; Stattin ve Kerr, 2000).

Özyeterlik. Bireyin belli bir performansı gostermesi için gerekli etkinlikleri duzenleyip başarılı bir biçimde gerçekleştirme kapasitesi hakkında kendine ilişkin yargısıdır (Bandura, 1982).

Bölüm 2

Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar

Bu bölümde sırasıyla ergenlik dönemine, çevrim içi cinsel istismara ve çevrim içi cinsel istismarı açıklamaya çalışan kuramsal modellere yer verilmiştir. Daha sonra çevrim içi cinsel istismar ile ilgili araştırma sonuçlarının sunulmasıyla bölüm sonlandırılmıştır.

Ergenlik Dönemi

Ergenlik, hızlı fiziksel büyümeyle beraber cinsel gelişme ve psikososyal olgunlaşmanın gerçekleştiği, bireyin bağımsızlık ve sosyal üretkenlik gibi özellikler kazandığı çocukluktan erişkin hayata geçiş dönemidir (Santrock, 2014). Ergenliğin ne zaman başlayıp ne zaman sona erdiği hakkında birden çok fikir olsa da biyopsikolojik bakımdan çocukluğun sona ermesi ve toplumsal yaşamda sorumlulukların alındığı yetişkinlik döneminin ilk yılları arasında kalan bir gelişim süreci olarak da tarif edilebilir (Koç, 2004). Erikson (1968) ise ergenliği “Aileden duygusal bağımsızlığın kazanıldığı, kendine özgü bir değerler sisteminin oluşturulduğu, cinsiyete uygun sosyal rollerin geliştirildiği ve bu rollere uygun toplumsal rollerin belirlenerek bunların geliştirilmesine yönelik kararların oluşturulduğu yıllardır.” diye açıklamaktadır. Öte yandan, ergenlik psikososyal gelişim açısından incelendiğinde erken, orta ve geç ergenlik dönemi olarak ele alınmaktadır. Gelişimsel olarak 10-14 yaşlar arasındaki dönem erken ergenlik olarak tanımlanır. Buna ek olarak, 15-17 yaş yaşları orta ergenlik olarak tanımlanırken geç ergenlik ise 18-21 yaşlar arasındaki dönemdir (Chambers, 1995).

Bu araştırmanın katılımcı grubunu oluşturan ortaokul ve lise öğrencilerinin içinde bulunduğu dönem, erken ergenliğin sonu ve geç ergenliğin başı olarak ifade edilmekte ve 13-18 yaş arasını içermektedir. Erken ergenlik döneminin en belirgin özellikleri pubertenin başlamasıyla ortaya çıkan biyolojik değişikliklere karşı uyum ve baş etme gayretleridir (Tüzün, 2017). Orta ergenlikte ise erken ergenlik dönemine göre daha fazla risk alma davranışı görülmektedir (Klein vd., 1993; Simons-Morton vd., 2001). Bedensel gelişim bu evrede tamamlanırken ergen bedenine alışır ve bu döneminin bir özelliği olarak her şeye güçlerinin

yettiğine inanabilirler (Civelek, 2019). Arkadaşlık ilişkileri önem kazanır ve ayrışma ve bireyselleşme isteği ortaya çıkmaktadır (Algül, 2009).

Ergenlikte sözel, bilişsel ve mantıksal değişikliklerin yaşanmasının yanında sosyal ve duygusal açıdan da değişiklik olduğu için ergenin aile ve arkadaşlarıyla olan iletişimi de değişmekte ve çeşitlenmektedir. Ergen, çocukluk yıllarından farklı bir biçimde yeni ilişkiler kurma isteği içerisine girer. Ergenlik döneminde akran ilişkileri ve romantik ilişkiler önem kazanır (Baytan ve Işıtan, 2010). Ergenler için arkadaşlık birçok olumlu işleve (sosyal ve duygusal destek, yakınlık sağlama vb.) sahiptir. Bireylerin olumlu akran ilişkileri kurma ve sürdürme başarısı, yaşam boyu sağlıklı sosyo-duygusal uyumun önemli bir yönü olarak kabul edilir (Dykas vd., 2008).

Ergenin yaşadığı fizyolojik değişimler karşı cins ilişkilerine de yansımaktadır. Artan cinsel dürtüler nedeniyle karşı cinsten onay arama, ilgi görme isteği ortaya çıkmaktadır (Santrock, 2014). Ergenlik öncesinden ergenliğin sonuna doğru hareket ettikçe, karşı cins ilişkileri sosyal dünyalarında giderek daha merkezi hale gelmektedir. Ergenlik öncesi dönemdekiler haftada bir saat veya daha azını diğer cinsle etkileşimde bulunarak geçirirken ergenlikte bu süre haftada 5 ile 10 saat arasında değişmektedir (Furman, 2002). Tam da burada ergenlerin karşı cins ile ilişkileri ve duygusal boyutu önem kazanmaktadır. "Romantik ilişkiler" terimi, karşılıklı olarak devam eden gönüllü etkileşimleri ifade eder. Romantik ilişki ile diğer akran ilişkileri karşılaştırıldığında, romantik ilişkiler genel olarak sevgi ifadeleri ve mevcut veya beklenen cinsel davranışlarla işaretlenen belirgin bir yoğunluğa sahiptir (Collins vd., 2009).

Günümüzde ergenler, içine doğdukları teknoloji çağında iletişim için anlık mesajlaşma, cep telefonu, bilgisayar, tablet ve sosyal ağ siteleri gibi çok çeşitli elektronik araçlara sahiptir (Lenhart ve Madden, 2007). Araştırmalar ergenlerin bu iletişim araçlarını öncelikle hem arkadaşlık hem de romantik ilişkiler olmak üzere mevcut ilişkileri güçlendirmek hem de yeni arkadaşlık ve romantik ilişkiler kurmak için kullandıklarını göstermektedir (Monks ve Van Zalk, 2020). Çevrim içi iletişimin ergenlerin sosyal gelişimini, özellikle akranlarıyla, romantik

partnerleriyle ve yabancılarla ilişkilerini ve ergenliğin temel gelişim görevlerinden biri olan kimlik gelişimine olumlu etkileri kadar olumsuz etkileri de mevcuttur. Yabancılarla çevrim içi temas, ergenleri cinsel taciz ve cinsel istismara maruz kalma riski ile karşı karşıya bırakmaktadır (Mitchell vd., 2007). Kaba veya çirkin yorumlar şeklinde saldırgan davranışlar, ifşalama, dışlama, linç, başkalarını utandırma, insanlarla birden fazla şekilde tanışma (ör., çevrim içi bir flört sitesinde veya anlık mesajlaşmada) ve yabancılarla seks hakkında konuşma gibi birçok riskli çevrim içi davranış bulunmaktadır (Ybarra vd., 2007).

Özetle, hızla gelişen sanal dünya ve gerçek hayatla artan kullanımı göz önüne alındığında, gençlerin çevrim içi ortamda katıldıkları olumsuz bağlamlar, bu bağlam ve davranışlara katılımlarını destekleyen faktörler ve bunların sonuçları hakkında daha iyi bir anlayış geliştirmeye ihtiyaç vardır. Bu noktada Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'nin alan yazınındaki boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Elde edinilen bu bilgiyle, ebeveynlerin ve ilgili uzmanların çocukları ve ergenleri çevrim içi istismardan ve potansiyel risklerden koruma imkanları artabilir ve bu hedeflere ulaşılmasını sağlamak için önleme/müdahale programları hazırlanabilir.

Çevrim İçi Cinsel İstismar

Çocuk cinsel istismarı çocuk ile bir yetişkin arasında gerçekleşen, çocuğun tam olarak anlamlandıramadığı ve rıza gösteremeyeceği çeşitli cinsel etkinlikleri tanımlamak için kullanılan şemsiye bir terimdir. Çocukların cinsel istismarı yalnızca fiziksel temas yoluyla yapılmaz, internet yoluyla fiziksel olmayan temas veya manipülasyon şeklinde de gerçekleşebilir (ör., çocuk pornografisi üretimi, sanal uşaklaştırma, teşhircilik; Lim vd., 2021). Öte yandan çevrim içi cinsel istismarın birden çok çeşidi vardır. Çocukların cinsel sömürüsü materyallerinin üretimi, yayılması ve bulundurulması, sanal uşaklaştırma (grooming), cinsel içerikli mesajlaşma (sexting), çocuğu cinsel sohbete dahil etme, seksüel zorlama (sextortion), çocukları kamera önünde suistimal etme, intikam pornografisi, çocukların ticari cinsel sömürüsü, taciz edici materyal paylaşma, çocuğa şantaj yapma, çevrim içi fuhuş ve cinsel

istismarın canlı yayınlanması yoluyla sömürü gibi çevrim içi çocuk cinsel sömürüsü ve istismarı çatısı altına giren birçok suç bulunmaktadır (Joleby vd., 2020; Quayle, 2016).

Çocuk cinsel istismar materyali, gerçek veya simüle edilmiş müstehcen cinsel faaliyetlerde bulunan bir çocuğun herhangi bir şekilde temsili veya cinsel ilişkinin herhangi bir şekilde temsili olarak tanımlanmaktadır (UNICEF, 2020). Çocuk istismarı içeriği, kolay para kazanmak ve sapkın cinsel ilgileri tatmin etmek için ilgili içeriğin ticarileştirilmesi gibi çeşitli amaçlara hizmet etmek için çevrim içi olarak üretilebilir ve farklı platformlarda paylaşılabılır (Ali ve Paash, 2021). Çocuk cinsel istismar materyali e-posta, kısa mesaj, anlık mesajlaşma, sohbet odaları, sosyal medya platformları ve şifrelenmemiş ve şifrelenmiş iletişim uygulamaları (ör., Skype, Telegram ve WhatsApp) aracılığıyla dağıtılır (Europol, 2018; Maras, 2016). Çocuk cinsel istismar materyalleri ayrıca parola korumalı sitelerde, ilan panolarında ve forumlarda da alınıp satılmaktadır. Yaygın olarak "canlı yayın", "izleme başına ödeme", "isteğe bağlı çocuk cinsel istismarı" veya "sipariş üzerine çocuk cinsel istismarı" olarak bilinen istismar durumunda failler, çocukları web kamerası aracılığıyla cinsel faaliyetlerde bulunmaya ikna etmektedirler (Koops, 2009). Bu nedenle, izleyiciler tacize esas olarak aktif bir şekilde katılmaktadırlar. Failler, çocuk cinsel istismarının canlı yayını kaydetmek için yazılım kullanılabilir ve/veya çocuk cinsel istismarının yayını sırasında durağan görüntüler yakalayabilirler. Bu kayıt ve/veya durağan görüntüler failler tarafından koleksiyonları için saklanabilir ve/veya başkalarıyla paylaşılabilir (Internet Watch Foundation, 2018). Çocuğun görüntüsü kaydedildiğinde, internette sürekli olarak dolaşarak, failerin mali olarak kâr elde ettiği kronik çocuk mağduriyetiyle de sonuçlanmaktadır (Ramiro vd., 2019). Nitekim Thorn (2019) tarafından hazırlanan bir raporda, çoğu pornografi olmak üzere çocuk istismar materyaline dayalı olarak her hafta 480.769 görüntünün yüklendiği, pornografik görüntülerin %78'inden fazlası on iki yaşından küçük çocukları içerdiği, çocukların %19.58'inin erkek ve %80.42'sinin kız çocuk olduğu bulunmuştur. Ulusal Kayıp ve İstismara Uğrayan Çocuklar Merkezi'nden (National Center for Missing & Exploited Children) alınan 2013 verilerine göre ise çevrim içi çocuk cinsel

istismarına dayalı içeriğin yaklaşık %18'inin ebeveynler/veliler tarafından oluşturulduğunu göstermiştir.

Sanal uşaklaştırma (grooming) ise maruz kalan bir çocuğa, interneti bir araç olarak kullanarak cinsel aktiviteye yaklaşma, ikna etme ve dahil etme süreci olarak tanımlanır (Gunawan vd., 2016). Bir yetişkinin çocuğu istismar etmek üzere hazırladığı süreçtir. Araştırmalar, sanal uşaklaştırmanın doğrusal bir süreçle gerçekleşmediğini (Black vd., 2015; Elliot, 2017); suçlunun motivasyonu, yetenekleri, suçlunun maruz kalanı manipüle etme ve kontrol etme becerisi tarafından yönlendirilen dinamik bir süreçle gerçekleştiğini göstermiştir (Aitken vd., 2018). Gass' o vd. (2019) yaptıkları çalışmada, sanal uşaklaştırmanın depresyon ve artan duygusal sıkıntılar, uyku sorunları, düşük hayal kırıklığı toleransı, zorlukları çözememe duyguları, intihar düşünceleri, artan dürtüsellik ve travma sonrası stres belirtileri gibi ruh sağlığı semptomlarıyla ilişkili olduğunu göstermiştir. O'Connel (2003) sanal uşaklaştırma sürecini 5 aşamalı bir model ile açıklamaktadır. Bunlar aşağıda sunulmuştur (O'Connel, 2003):

(1) *Arkadaşlık Kurma Aşaması*: Fail ile istismara maruz kalanın tanıştığı aşamadır. Fail, maruz kalana diğer insanlara açık, başkalarının da bulunduğu sohbet odasından özel bir konuşma alanına geçmeyi önerir. Aşamanın süresi failer arasında farklı şekillerde görülebilir. Bu aşamanın tekrar etmesi, failin maruz kalan ile temas seviyesine bağlı olarak değişebilmektedir.

(2) *İlişki Kurma Aşaması*: İlk aşamanın uzantısı olan bu aşama maruz kalanın yaşamını öğrenmeyi içerir. Her fail bu aşamaya girmez ancak genellikle bir çocukla iletişim kuracak olan failer, çocuğun en iyi arkadaşı olduğu yanılsamasını yaratmaya çalışırlar.

(3) *Risk Değerlendirme Aşaması*: Failin, maruz kalanın yakın çevresi hakkında bilgisayarın yeri, bilgisayarı kullanan kişi sayısı gibi sorular sorduğu aşamadır. Burada amaç yakalanma riskine dair bilgi edinilmesidir.

(4) *Ayrıcalıklı Olma Aşaması*: Çocuk ile görüşmenin içeriği bu aşamada değişir. Bu aşamada maruz kalan, özel sorunları konuşmaya teşvik edilir. Maruz kalan ile fail arasındaki iletişimde karşılıklı sırların paylaşıldığı hissi verilir. Güven fikri genellikle bu noktada yetişkinin çocuğun kendisine ne kadar güvendiğini sorgulamasıyla ortaya çıkmaktadır ve çocuklar bu taktiğe yetişkine dolaylı olarak güvendiklerini söyleyerek yanıt verirler. Bu genellikle, daha samimi ve cinsel nitelikteki konulara odaklanan konuşmanın bir sonraki aşamasını başlatmak için bir araç sağlar.

(5) *Cinsel Aşama*: Fail, maruz kalanda güçlü bir güven duygusu algısı oluşturduktan sonra cinsel aşamaya geçer. Burada "Daha önce hiç öpüştün mü/kendine dokundun mu?" şeklinde konuşma içeriğinde belirgin farklılıklar görülmeye başlar. Maruz kalan ile ilişkiyi devam ettirmeyi ve maruz kalanın algıladığı güven ve sevgi duygularını korumayı amaçlayan failer cinsel aşamaya acele etmeden, yavaş bir şekilde geçmektedirler.

Yetişkinlerden çocuklara karşı internet ortamında gerçekleşen bir diğer istismar kavramı olan çevrim içi cinsel istek (online sexual solicitation), "cinsel aktivitelerde bulunma, cinsel konuşmalar yapma veya kişisel cinsel bilgi verme yönündeki çevrim içi talepler" olarak tanımlanabilir (Mitchell vd., 2007, s. 532). Çocuklara ve ergenlere yönelik herhangi bir çevrim içi cinsel istek endişe vericidir; tacizci bir yetişkin olduğunda endişe düzeyi yükselir ve fiziksel bir ortamda buluşma gerçekleştiğinde endişe son derece artar (Honor, 2020). Baumgartner vd. (2010) belirli çevrim içi cinsel isteğin diğerlerinden daha riskli olup olmadığını araştırmış ve şu dört davranışın, özellikle iletişim gencin tanımadığı biriyle yapılmışsa daha riskli olduğunu bulmuşlardır: (1) çevrim içi ortamda seks hakkında konuşacak birini arama, (2) çevrim içi seks yapacak birini arama, (3) çıplak ve/veya cinsel içerikli fotoğraf veya videolar gönderme ve (4) kişisel bilgileri (adres veya telefon numarası) ifşa etmedir. Bu davranışlar ayrıca çevrim dışı ortamda karşılaşmaların da habercisi olarak bulunmuştur (Noll vd., 2013). Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) 1133 üniversite öğrencisi üzerinde yapılan retrospektif bir çalışmada, katılımcıların %65'i bilinmeyen bir yetişkin tarafından reşit olmayan bir yaşta çevrim içi cinsel isteğe maruz kaldığını bildirmişlerdir (Greene-Colozzi vd., 2020).

Sanal uşaklaştırma (online grooming) ve çevrim içi cinsel istek (online sexual solicitation) arasındaki en temel farka bakıldığında, sanal uşaklaştırmada tacizci kişi cinsel taciz içeren davranışta bulunmadan önce ocuk ile arkadaş olma ve onun güvenini kazanma gibi adımlar uygulamaktadır (Rogers vd., 2010). Ancak, evrim içi cinsel istek (online sexual solicitation), sanal uşaklaştırmadan farklı olarak herhangi bir arkadaşlık oluşturma aşaması olmadan gerçekleşebilir. Çocuklar, istenmeyen cinsel aktivite isteklerine ve cinsel içerikli konuşmalara daha çabuk maruz kalabilmektedirler (Barut Bektaş, 2023).

Bir diğer çevrim içi cinsel istismar türü olan seksüel zorlama (sextortion), bir çocuğun çevrim içi cinsel tacizle karşılaşması veya pornografik materyal olarak kabul edilen özel fotoğraflarını paylaşması durumunda meydana gelen "gasp" veya "şantaj" kelimesinden gelir. Cinsellik ve gasp kelimelerinin birleşimi olan sextortion, bir maruz kalanın belirli taleplere uymadığı sürece mahrem, cinsel materyallerinin dağıtılması ile tehdit edilmesidir (O'Malley ve Holt, 2022). Maruz kalan çocuklar, özel fotoğraflarının veya videolarının yayınlanmasıyla ilgili olarak hem sosyal sonuçlardan hem de ebeveynlerinden korkmaktadırlar ve bu yüzden seksüel zorlama çocuğa duygusal olarak veya başka bir şekilde şantaj yapmayı içerebilecek farklı taktiklere dayanır. Bu durum reşit olmayanları tehlikeye atar ve kaygı ve depresyon gibi ruh sağlığı sorunlarına yol açabilir (Hong vd., 2020). Agrawal (2020) evrim içi ortamda bir çocuğa şantaj yapmak için iki temel yöntemin olduğunu belirtmiştir. Birincisi suçlular, kişi sel e-posta ve veri kaydetme platformlarına sahip dizüstü bilgisayar, masaüstü bilgisayar ve mobil cihazı hackleyebilirler. Bu cihazlar ve veri tasarrufu sağlayan sürücüler, maruz kalanın fotoğraflarına ve videolarına sahip olabilir ve bunlar daha sonra şantaj amacıyla kullanılabilir. İkincisi ise reşit olmayanla iletişim kurmak, kişi sel bilgilerini paylaşmak, onları düzeltmek ve daha sonra şantaj yapmak için sosyal medya sohbet odalarını kullanmaktır. ABD'deki bir araştırma, gençlerin yaklaşık %5'inin seksüel zorlamaya maruz kaldığını ve yaklaşık %3'ünün ise başkalarına karşı seksüel zorlamada bulduklarını göstermektedir (Patchin ve Hinduja, 2020).

Çevrim İçi ortamda gençlere yönelik gerçekleştirilen bir diğer istismar türü ise siber takiptir. Burgess ve Baker, takibi "bir maruz kalanın peşinde koşma ve maruz kalanı tehdit edici bir şekilde takip etmeye, görmeye, onunla konuşmaya veya ilerlemeye çalışma eylemi" olarak tanımlar (Baker vd., 2002). Siber takip ise bir kişinin internet teknolojilerini kullanarak başka bir kişinin davranışlarını izlemesi ve manipüle etmesiyle oluşan bir takip türüdür (Sviatun vd., 2021). ABD'de yapılan bir araştırmaya göre 16 yaş ve üzeri yaklaşık 1.5 milyon kişi siber takibe maruz kalmıştır (Morgan ve Truman, 2022). Gençlere yönelik siber takip ile ilgili yapılan çalışmalarda ise 10 ila 17 yaşındakiler için siber takibin gençler arasındaki yaygınlığının %5 (Marcum vd., 2014) ile %11 (Jones vd., 2013) arasında olduğunu bulmuştur. Portekiz'de yapılan bir çalışmada ise 12-16 yaş arasındaki ergenlerin %61.9'unun tekrar eden siber takibe maruz kaldığı, diğer bir deyişle, birden fazla kez aynı siber takip davranışına maruz kaldıklarını veya en az bir kez iki veya daha fazla farklı davranışa maruz kaldıkları saptanmıştır (Pereira ve Matos, 2016).

"Seks" ve "mesajlaşma" kelimelerinin birleşiminden oluşan "sexting" (cinsel içerikli mesajlaşma) ise kişinin kendisinin veya başkalarının çıplak, kısmen çıplak veya müstehcen içeriklerinin cep telefonu, e-posta, internet veya sosyal ağ hizmeti gibi dijital cihazlar aracılığıyla gönderilmesi, alınması veya iletilmesidir (Titchen vd., 2019). ABD'de 12-18 yaş aralığındaki lise öğrencilerinden oluşan 1208 üzerinde yapılan çalışmada katılımcıların %17'si hem cinsel içerikli mesaj göndermiş hem de mesaj almış, %24'ü ise yalnızca cinsel içerikli mesaj almıştır (Rice vd., 2018). İspanya'da yapılan bir araştırmada ise cinsel materyal gönderme ve alma yaygınlığının kızlar arasında %19.9, erkekler arasında ise %30.5 olduğu saptanmıştır (Gil-Llario vd., 2020). Yakın zamanda yapılan araştırmalar ise cinsel içerikli mesajlaşma ile siber mağduriyet arasında, özellikle de çevrim içi taciz arasında pozitif bir ilişki tespit etmiştir (Gass'ó vd., 2019; Schoeps vd., 2020). Alonso ve Romero'nun (2019) 12 ila 19 yaşları arasındaki ergenlerin katıldığı boylamsal bir çalışmada ise cinsel içerikli mesajlaşma yapan ergenlerin depresyon, dürtüsellik ve savunmasızlık puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yaşları 12-20 arasında değişen 4.281 katılımcıyla (2.264 kız ve 2.017 erkek)

gerçekleştirilen kesitsel bir çalışmada ise taciz edici cinsel içerikli mesajlaşmanın, erkekler ve orta ergenler arasında daha yaygın olduğu ve taciz edici cinsel içerikli mesajlaşmaya maruz kalanların, tek ebeveynli ailelerin çocukları olma olasılığının daha fazla olduğu belirlenmiştir (Barroso vd., 2021). Bununla birlikte, araştırmalar, cinsel içerikli mesajlaşma katılımının olumsuz ve istenmeyen sonuçları olabileceğini düşündürmektedir. Cinsel mesajlaşma davranışı, daha düşük düzeyde psikolojik iyi oluş (Ma, 2019) ve sosyal becerilere daha az güven (Alonso ve Romero, 2019) ile ilişkilendirilmiştir. Bu nedenle, duygusal olarak daha savunmasız olan ergenlerin, akranlarından kabul görmeyen bir yolu olarak cinsel içerikli mesajlaşmayı kullanmaları mümkündür. Ayrıca dürtüleri kontrol edememe, olası sonuçları düşünmeden mesaj, fotoğraf ve video göndermeye katkıda bulunabilir (Barroso vd., 2021). Tüm bu çevrim içi cinsel istismar çeşitleri göz önüne alındığında deneyimsizlik; dijital ve çevrim içi okur yazarlık, dürtüsellik ve risk alma, öngörü eksikliği, aile içi iletişim, çocukluk çağı cinsel istismarı, düşük anne baba katılımı ve akran katılımı gibi birçok faktörün alan yazınında artan çevrim içi cinsel mağduriyetle bağlantılı (Castro ve Osorio 2015; Gewirtz-Meydan vd., 2018; G´amez-Guadix ve De Santisteban, 2018; Northridge vd., 2017) olduğu söylenebilir.

Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Kuramsal Açıklamalar

Araştırmalar, çevrim içi cinsel istismar oluşumunun doğrusal bir ilerleme izlemediğini, bunun yerine failerin motivasyonları ve yetenekleri ile maruz kalanı manipüle etme ve duygusal-psikolojik kontrol uygulamadaki yeterliliği tarafından yönlendirilen dinamik bir süreçle ortaya çıktığını göstermektedir (Selladurai, 2022). Bu yüzden bu bölümde failerin cinsel istismar suçu işleme nedenlerine dair geliştirilen kuramlara yer verilmiştir. Bu bağlamda Rutin Aktiviteler Teorisi (RAT), Dört Ön Koşul Modeli, Dört Parçalı Teori ve Entegre Teorisi aşağıda sunulmuştur.

Rutin Aktiviteler Teorisi (RAT)

İlk olarak Lawrence E. Cohen ve Marcus Felson tarafından 1979 yılında ortaya atılan hem maruz kalanı hem de faili birbirine bağımlı dinamik bir sürece yerleştiren rutin aktiviteler teorisi (RAT), kişilerarası mağduriyet riskinin popülasyonda rastgele dağılmadığını ve bazı

grupların (genç yetişkin erkekler gibi) şiddet suçlarına karışma riskinin daha yüksek olduğunu savunmaktadır (Kitteringham ve Fennely, 2020). RAT, bir suçlunun neden suç işlediğine odaklanmak yerine, suçun hangi zamanda ve nerede gerçekleşme olasılığının daha yüksek olduğuna odaklanır. Kuram, suç olaylarının üç faktörün zaman ve mekanda bir araya gelmesi gerektirdiği savunur: motive olmuş failler, uygun hedefler ve yetenekli koruyucuların yokluğu. Bu üç faktör zamansal ve mekânsal olarak bir araya geldiğinde, suç fırsatları artar ve böylece suçun gerçekleşme olasılığı yükselir (Machalani ve Carmichael, 2020). Böylece, suça maruz kalma toplumlar arasında rastgele dağılmamaktadır (Deslauriers-Varin ve Beauregard, 2010).

RAT, maruz kalanın, evden uzakta olması, rutin aktivitelerde büyük bir değişimin gerçekleşmesi gibi durumların maruz kalmaya büyük ölçüde yol açtığını ve kişinin "günlük aktivitelerinin ve yaşam tarzlarının, suç hedeflerinin motive olmuş suçlulara maruz kalmasını ve yakınlığını artırarak bir suç işleme imkanını beslediğini" savunmaktadır (Beauregard vd., 2012, s. 1276). Bu kuram çevrim içi ortamda çocuk ve ergenlere karşı işlenen cinsel istismar suçları açısından incelendiğinde çevrim içi rutin aktiviteler, bireyleri suçlularla yüzleşebilecek koruyucuların olmadığı ortamlarda potansiyel suçlularla sanal temasa sokarak riske atabilmektedir (Hawdon vd., 2017). Araştırmalar, RAT faktörlerinin siber takip ve çevrim içi cinsel istismar gibi çeşitli siber suçları açıklayabileceği kavramına bazı destekler sağlamıştır (Hawdon vd., 2017; Reyns vd., 2011; Wick vd., 2017). Örneğin, Khurana vd. (2015) araştırmalarında ebeveyn izleminin düşük düzeyde olmasının çevrim içi istismar riskini artırdığı sonucuna ulaşmışlardır. Özetle, RAT suç işlemede sadece faile özgü faktörleri vurgulamamakta, maruz kalana yönelik risk ve koruyucu faktörlerden de bahsetmektedir.

Dört Ön Koşul Modeli

David Finkelhor, 1980'li yıllarda çocuk cinsel istismarını endişe verici bir olay olarak kabul eden ve potansiyel suçluları hedef alan, istismarın gerçekleşmesini önleyen ve cinsel suçluları tekrar suç işlemekten alıkoyan çok faktörlü bir teori geliştiren ilk kişi olmuştur (Machalani ve Carmichael, 2020). Dört Ön Koşul Modeli adlı teoride, cinsel istismarın gerçekleşmesi için dört ön koşulun karşılanması gerektiği ileri sürülmektedir: (1) Motivasyon:

Failin bir çocuğu cinsel olarak istismar etmeye yatkın olması gerekir, (2) İçsel engelleyiciler: Failin bir çocuğu cinsel olarak istismar etmek için yatkınlıklarına karşı hareket eden içsel engelleyicileri aşması gerekir, (3) Dışsal engeller: Failin suç işlemesini engelleyebilecek dışsal engelleri aşması gerekir (ör., çocuğun başkaları tarafından denetlenmesi) ve (4) Direnç: Failin çocukta ifade edilen her türlü direncin veya isteksizliğin üstesinden gelmesi gerekmektedir (Finkelhor vd., 2016). Ayrıca, bir failin sahip olması gereken yatkınlık da üç yönlüdür: (1) Failin cinsel istismar eylemine karşı bir miktar duygusal uyumu olmalıdır (diğer bir deyişle, belirli bir çocuğa cinsel istismarda bulunarak karşılanacak duygusal veya motivasyonel ihtiyaç), (2) failin belirli bir çocuğa karşı cinsel uyarılma ve ona cinsel istismarda bulunma kapasitesi olmalıdır ve (3) failin duygusal ve cinsel ihtiyaçlarını suç faaliyetini içermeyecek başka bir şekilde karşılama yeteneğinde engel bulunmalıdır (Finkelhor vd., 2016). Sonuç olarak, Dört Ön koşul Modelinde failin özellikleri ön plana çıksa da Rutin Aktiviteler Teorisi'ne benzer olarak maruz kalanın koruyucu faktörlerinin varlığının suçun işlenmesinin önünde önemli bir engel olduğunu vurgulamaktadır.

Dört Parçalı Teori

Hall ve Hirschman'ın (1991) çocuklara yönelik gerçekleşen cinsel saldırganlığı açıkladığı Dörtlü Parçalı Modeli dört bileşene dayanmaktadır. Bunlar: Bilişsel çarpıtmalar, duygusal kontrol bozukluğu, kalıcı kişilik özellikleri ve cinsel uyarılma (Shambare ve Mapolisa, 2020). Bu dört bileşen hem cinsel olarak saldırgan davranışın gerçekleşme olasılığını artıran motivasyonel öncüller olarak hizmet eder hem de her faktörün göreceli önemine göre fail ve suç alt tiplerini tanımlamaktadır (Wart ve Siegert, 2002). Hall (1996) çocuklara karşı fizyolojik cinsel uyarılmaları nedeniyle istismarda bulunanların daha az şiddet yanlısı olma ve daha fazla kurbanı sahip olma olasılıklarının yüksek olduğunu belirtmektedir. Hall ve Hirschman (1991) bilişsel çarpıtmaları çocuk cinsel istismarının merkezi bir özelliği olarak görmektedir. Diğer bir deyişle, çocukları cinsel olarak istismar edenler, cinsel davranışları veya maruz kalanlar hakkında "Çocuklar yetişkinlerle cinsel temastan hoşlanırlar", "Onlara seks hakkında bir şeyler öğretmenin bir zararı yok", "Kimse benim yaptığımı anlamayacak" gibi çarpık bir şekilde düşünürler (Shambare ve Mapolisa, 2020). Bu kuram, duygusal kontrol bozukluğu faktörünü

ise depresyon, öfke ve düşmanlık gibi güçlü ve olumsuz duygusal durumların tanımlanması ve yönetilmesindeki zorluklara bağlar. Hall (1996) bu duygusal durumların, suçluluk, maruz kalanla empati ve ahlaki vicdan gibi normal içsel engelleyicileri aşacak kadar zorlayıcı hale geldiğini ve istismarda bulduklarını ve yüksek düzeyde duygusal kontrol bozukluğu çeken suçluların fırsatçı failer olma olasılıklarının daha yüksek olduğunu ve yüksek düzeyde şiddet sergilediklerini belirtmektedir. Son olarak kuram, suç işleme davranışı kalıcı kişilik özellikleri tarafından motive edilen suçluların kronik kişilik sorunları/bozuklukları, sosyal norm ve geleneklere saygısızlık ve saldırgan davranma eğilimi gösterme olasılığının yüksek olduğunu belirtmektedir (Ward vd., 2008). Özetle, Dört Parçalı Teori daha çok failin kişisel özelliklerine odaklanmış ve en önemlisi failerin çarpıtılmış düşünceleri üzerinde çalışarak suç kuramlarına bilişsel yeni bir boyut getirmişlerdir.

Entegre Teori

Marshall ve Barbaree'nin Entegre Teorisi, cinsel suçların genel bir teorisi olarak geliştirilmiş ve çocuk cinsel istismarının gelişimini, başlangıcını ve sürdürülmesini açıklamak için kullanılmıştır (Ward ve Siegert, 2002). Entegre Teori perspektifinden, savunmasız bir birey için özellikle zor olan ergenliğe geçiştir. Teori, olumsuz erken gelişimsel deneyimler sonucu gelişen kırılganlıkların varlığının, suçluların ergenlikteki hormon dalgalanmalarıyla başa çıkmaya hazırlıksız olmalarına ve duygusal dünyayı anlayamamalarına neden olduğunu açıklamaktadır (Marjorie vd., 2024). Ergenlikte etkili bir öz düzenleme ile sosyal yeterliliğin eksikliği, bazı bireylerin ergenlikte ortaya çıkan hormonal ve biyolojik değişimlerden olumsuz etkilenme olasılığının daha yüksek olduğunu ve bu nedenle cinsel veya duygusal ihtiyaçlarını sapkın bir şekilde karşılamayı öğrenme olasılıklarının da daha yüksek olduğunu öne sürmektedir. Marshall ve Barbaree (1999) koşullarına bağlı olarak herhangi bir bireyin suç işlemesinin mümkün olduğunu belirtmektedirler ve suçluların çocuklara cinsel istismarda bulunma yatkınlığının doğasını kırılganlık açısından ifade etmektedirler. Bir bireyin sahip olduğu kırılganlık derecesi ne kadar büyükse, cinsel suç işlemek için stres faktörlerinin o kadar az yoğun olması gerekmektedir. Daha düşük bir kırılganlık derecesi, cinsel suç işlemeye karşı

engelleri aşmak için durumsal faktörlerin önemli ölçüde daha güçlü olması gerektiği anlamına gelmektedir (Marshall ve Barbaree, 1999).

Özetle, bu bölümde failerin cinsel istismar suçu işleme nedenlerine dair geliştirilen kuramlara yer verilmiştir. Bu bağlamda Rutin Aktiviteler Teorisi (RAT), Dört Ön Koşul Modeli, Dört Parçalı Teori ve Entegre Teori sunulmuştur. Yukarıda görüldüğü üzere, Rutin Aktiviteler Teorisi ve Dört Ön Koşul Modeli daha çok failin suçu işleme nedenlerini içsel ve dışsal bazı etkilere bağlarken, Dört Parçalı Teori daha çok failin kişilik özellikleri, çarpıtılmış düşünceleri gibi özelliklere bağlamış ve yeni bir bakış açısı geliştirmiştir. Entegre Teori ise failin suçu işlemede gelişimsel döneme vurgu yapmış ve ergenlik döneminin önemini vurgulamıştır.

Çevrim İçi Cinsel İstismarla İlgili Araştırmalar

Alan yazınında ergenlerin çevrim içi cinsel istismar maruziyetlerine yönelik çeşitli araştırmalar bulunmakla birlikte çevrim içi cinsel istismar (Jonsson vd., 2019), cinsel sanal zorbalık (Ehman ve Gross, 2019) gibi farklı adlandırmaların kullanıldığı bilinmektedir. Kavramsal tanımsal farklılıklarla birlikte standardize olan ve olmayan ölçme araçlarıyla çevrim içi cinsel istismarın sıklığına ve ilişkili değişkenlere dair çeşitli araştırmaların yapıldığı alan yazınında görülmektedir. Bu araştırmalara dair detaylı bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Dönmez (2017) yaptığı araştırmada ruh sağlığı hizmetine başvuran ergenlerde internet kullanım özelliklerinin çevrim içi cinsel istismara yönelik bir risk faktörü olduğu ve çalışmadaki ergenlerin %21'inin çevrim içi cinsel istismara maruz kaldığı saptanmıştır. Koçtürk ve Yüksel (2019) çalışmalarında Ankara Çocuk İzlem Merkezi'nde ifadeleri alınan, internette tanışan ve cinsel istismara maruz kalan 135 kişiden veri toplamışlardır. Araştırma sonucunda maruz kalanların çoğunluğunun kız ve tecavüze maruz kamış olduğu, bu maruz kalanların %15.7'sinin cinsel içerikli görüntülerinin failer tarafından kaydedildiği ve %6'sının cinsel içerikli bu görüntülerinin internette paylaşıldığı, %34.3'ünün bu durumla tehdit edildiği ve %24'ünün fiziksel şiddete uğradığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Jonsson vd. (2019) 5715 ergenin katıldığı bir çalışma gerçekleştirmiş ve son bir yıl içinde en az bir kez çevrim içi cinsel davranışta bulunan

çocukların oranının %6 olduğunu ve bu çocukların %32'sinin en az bir kez ikna, baskı, zorlama hissettiği sonucuna varmışlardır.

Handsuh vd. (2019) cinsel içerikli mesajlaşma (sexting) yapan ergenlerin yapmayanlara göre cinsel olarak aktif olma olasılıklarının 6.3 kat daha fazla olduğunu ve cinsel içerikli mesajlaşma yapan ergenlerin çevrim içi mağduriyetlerine de yol açtığını bulmuşlardır. Cinsel içerikli mesajlaşan 12-14 yaşlarındaki ergenlerin %15'i, tanımadıkları bir yetişkin tarafından çevrim içi olarak cinsel tacize maruz kaldıklarını bildirmişlerdir.

Ståhl ve Dennhag'ın 2021 yılında İsveç'te ergenleri (12-20 yaş) kapsayan araştırmalarında, kızların %9.26'sinin çevrim içi cinsel taciz deneyimine sahip olduğunu, kızların %26.7'sinin çevrim dışı deneyime sahip olduğunu ve %12.53'ünün hem çevrim içi hem de çevrim dışı deneyime sahip olduğunu saptamışlardır. Erkeklerde ise bu oranlar %5.73 çevrim içi, %20.7 çevrim dışı ve %12.53 hem çevrim içi hem çevrim dışı istismar şeklindedir.

Şener ve Abınık (2021) yaptığı çalışmada ergenlerde kadınların ise %51'inin erkeklerin ise %27'sinin çevrim içi alanda yazılı, sesli veya görüntülü taciz mesajları aldığı sonucuna ulaşmıştır. Copp vd. (2021) 10-18 yaş arası ergenlerden oluşan örneklem grubunda siber zorbalık ve çevrim içi cinsel tacizin yaygınlığını, belirleyicilerini ve ruh sağlığı ve davranışsal sonuçlarını incelemişlerdir. Siber zorbalık mağduriyetinin gençler arasında yaygın bir olay olduğunu ve çalışmaya katılanların yaklaşık beşte ikisinin (%37) ve gençlerin önemli bir azınlığının (%15) çevrim içi cinsel tacize maruz kaldığını belirlemişlerdir (Copp vd., 2021). Ayrıca, mevcut araştırmanın bulguları, bu iki çevrim içi maruz kalma biçimi için risk faktörlerinin oldukça benzer olduğunu göstermektedir. Çalışmada cinsiyet ve aile yapısı dahil olmak üzere sosyodemografik risk faktörleri, esrar kullanımı, alkol kullanımı, ihmal ve istismara maruz kalmış olma ve depresif semptomlar dahil olmak üzere tüm risk faktörleri ortak bulunmuştur (Copp vd., 2021).

Şili'de 12 ila 17 yaş arasındaki 18.872 ergenden veri toplanan çalışmada çevrim içi cinsel tacizin yaşam boyu yaygınlığının %16.2 olduğu bulunmuştur (Guerra vd., 2021). Yaşamları boyunca ve son 12 ayda çevrim içi cinsel taciz öyküsü bildiren ergenler, daha önce

maruz kalmadığını bildirenlere göre daha yüksek düzeyde depresif bulgular sergilemişlerdir. Ayrıca çevrim içi cinsel taciz olaylarının sıklığı ne kadar yüksekse, katılımcılarda depresif belirtilerin o kadar yüksek olduğu ve çoklu/tekrar eden maruz kalma durumlarında ergenlerde daha yüksek düzeyde depresif belirtiler olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Guerra vd., 2021).

Calvete vd. (2022) yaptıkları çalışmada ergenlerin yetişkinler tarafından cinsellikle ilgili istekte bulunulduğunda, cinsel etkileşim davranışlarını azaltmada sanal uşaklaştırma üzerine kısa bir eğitim müdahalesinin (bir saatten az) etkinliğini değerlendirmişlerdir. Ergenlerin, test öncesi, müdahale sonrası ve üç ve altı aylık takiplerde ölçümleri alınmış ve sonuçlar müdahalenin, yetişkinler tarafından cinsel olarak talep edildiğinde ergenlerin cinselleştirilmiş etkileşimlerinin azalttığını ve sanal uşaklaştırma hakkındaki bilgilerinin zaman içinde arttığını göstermiştir.

Guerra vd.'nin (2022) çevrim içi cinsel istismar, algılanan akran desteği ile içselleştirme ve dışsallaştırma belirtileri arasındaki ilişkinin değerlendirdiği araştırmalarında 380 Şili kökenli ergenden veri toplamışlardır. Sonuçlar, çevrim içi cinsel istismar ile depresif belirtilerin yanı sıra, kendine zarar verme ve antisosyal davranışlar arasında bir ilişki olduğunu göstermiştir. Buna karşılık, akran desteğinin, içselleştirme belirtileri ile ters orantılı olduğu bulunmuştur. Çalışmanın sonuçları, çevrim içi cinsel istismara maruz kalma durumunda ergenler için akranlarının önemini vurgulamaktadır.

Gamez-Guadix vd.'nin (2023) yaptığı, çevrim içi tacize maruz kalmanın reşit olmayanlar arasındaki bir yıl içindeki istikrarını ve utanç, suçluluk duygularıyla ve depresyon ve anksiyete belirtileriyle ilişkisini analiz etmeyi amaçlayan çalışmalarında 12-14 yaş arası 746 ergenden bir yıl arayla iki kez veriler toplanmıştır. Çalışma sonucunda ergenlerin yaklaşık 10'da 1'inin bir yıl boyunca çevrim içi tacizin istikrarlı maruz kalanları olduğunu göstermiştir. Yine sonuçlara göre istikrarlı tacize maruz kalan katılımcıların daha yüksek puanlar aldığını ve utanç ve suçluluğun çevrim içi tacizin sürekliliğini potansiyel olarak güçlendiren faktörler olarak temel rolünü vurgulamaktadır.

Almeida ve Barreiros'un (2024) Portekiz'de yaptığı çalışmada sanal uşaklaştırma (grooming), diğer çevrim içi maruz kalma türleri ve rızaya dayalı cinsel içerikli mesajlaşma (sexting) arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Sanal uşaklaştırma maruz kalanlarını, maruz kalmayanlar ile cinsel içerikli mesajlaşma, seksüel zorlama (sextortion) ve çevrim içi ebeveyn kontrolü açısından karşılaştırmışlardır. Toplam örneklemin %31.1'inin yaşamları boyunca en az bir kez çevrim içi tacize maruz kaldığını, sanal uşaklaştırmaya maruz kalanların çevrim içi taciz arttıkça cinsel içerikli mesajlaşmaya daha fazla katılma eğiliminde olduğu, toplam örneklemin %57'sinin yaşamları boyunca en az bir tür istismara maruz kaldığı ve yaşamları boyunca en az bir tür istismara maruz kalan katılımcıların %81.8'inin aynı zamanda çevrim içi tacize de maruz kaldığı ortaya koyulmuştur (Almeida ve Barreiros, 2024).

Ergenlerde çevrim içi cinsel istismar ile ilgili araştırmalara bakıldığında uluslararası boyutta soruna dair kapsamlı bir alan yazının varlığını dile getirmek mümkündür. Ancak Türkiye'de konuyla ilgili sınırlı sayıda çalışmanın yürütüldüğü ve araştırmalarda kullanılmak üzere sınırlı sayıda ölçeğin bulunduğu görülmektedir. Bununla birlikte var olan ölçeklerin (ör., Çevrim İçi Çocuk İstismarı Riski Ölçeği (Aktu, 2023); Çevrim İçi Cinsel Taciz Ölçeği (Esen vd., 2023) de çevrim içi cinsel istismar farkındalığına dair olmadığı bilinmektedir.

Bölüm 3

Yöntem

Araştırmanın Türü

Bu araştırmada temel olarak ergenlerin çevrim içi cinsel istismara dair farkındalık düzeylerini ölçebilecek bir ölçeğin geliştirilmesi amaçlanmış olduğundan, çalışma ilişkisel modelde gerçekleştirilmiştir. Alan yazınında ilişkisel model, iki ve daha fazla değişken arasındaki ilişkileri, değişimin mevcudiyetini veya derecesini belirlemeyi hedefleyen araştırma modelidir (Karasar, 2005). Örneklem yöntemi olarak ise uygun örneklem yöntemi seçilmiştir. Uygun örneklem, araştırmacının kolayca ulaşabileceği bir örneklemden verilerini toplaması olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk, 2008).

Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu araştırmada çalışmanın amacı doğrultusunda 13-18 yaş arası ortaokul ve lisede öğrenim gören gençlerden oluşan üç bağımsız çalışma grubuna ulaşılmış ve veriler toplanmıştır. Bunlar aşağıda detaylı olarak ifade edilmiştir.

Birinci çalışma grubu: Bu çalışma grubu araştırmanın ölçek geliştirme çalışmasında deneme uygulamasının yapıldığı gruptur. Öğrencilerin yazılan maddelerin açık, anlaşılır ve kültüre uygun olup olmadığını değerlendirmesi istenmiştir. Pilot çalışma için örneklem büyüklüğü konusunda bazı farklı görüşler vardır. Evcı ve Aylar (2017) hedef kitlenin yaklaşık %5'lik kısmına ulaşılarak pilot uygulama yapılmasını tavsiye ederken, Şeker ve Gençdoğan (2020) hedef kitleyi temsil eden 30 ila 50 arasında katılımcıların seçilmesinin yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Bu amaçla deneme uygulamasında 13-14 yaşlarında 8. sınıfa giden 31 öğrenciye (Erkek = 16, %52; Kadın = 15, %48) ulaşılmıştır.

İkinci çalışma grubu: Bu çalışma grubuna ölçek geliştirme çalışması kapsamında açıklayıcı faktör analizi (AFA) için ulaşılmıştır. Tinsley ve Tinsley'e (1987) göre madde sayısının örneklem büyüklüğüne oranı 1/5 ile 1/10 arasında olabileceği gibi en az 300 katılımcıya ulaşılmamasını önermektedirler. Bu çalışmada madde sayısının örneklem

büyüklüğüne oranının 1/10 olması hedeflenmiştir. Dolayısıyla ölçeğin uygulama formunda yer alan madde sayısının en az 10 katı katılımcıya ulaşılması hedeflenmiştir. Ölçek 37 maddeden oluşmaktadır. Bu çalışma grubunu 13-18 yaş arası ortaokul ve lisede öğrenimini sürdüren 449 (Erkek = 200, %44.5, Kadın = 249, %55.5) katılımcı oluşturmaktadır. Çalışma grubuna ilişkin sosyodemografik özelliklere Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1

İkinci Çalışma Grubunun Sosyodemografik Özellikleri

Sosyodemografik Özellikler		N	%
Cinsiyet	Kız	249	55.5
	Erkek	200	44.5
Yaş	13-15	317	70.6
	16-18	132	29.4
Sınıf	Hazırlık	132	29.4
	7. sınıf	42	9.4
	8. sınıf	44	9.8
	9. sınıf	79	17.6
	10. sınıf	59	13.1
	11. sınıf	64	14.3
	12. sınıf	29	6.5
Annenin Hayatta Olma Durumu	Sağ	446	99.3
	Vefat	3	.7
Annenin Öz-Üvey Olma Durumu	Öz	447	99.5
	Üvey	2	.5
Annenin Çalışma Durumu	Çalışmayan	216	48.1
	Yarı zamanlı çalışan	34	7.6
	Tam zamanlı çalışan	199	44.3
Annenin Okuryazar Olma Durumu	Okuryazar değil	3	.7
	Okuryazar	9	2.0
	İlkokul	57	12.7
	Ortaokul	41	9.1
	Lise	144	32.1
	Ön Lisans	24	5.3
	Lisans	139	31.0
	Yüksek Lisans	32	7.1
Babanın Hayatta Olma Durumu	Sağ	445	99.1
	Vefat	4	.9
Babanın Öz-Üvey Olma Durumu	Öz	447	99.5
	Üvey	2	.5
Babanın Çalışma Durumu	Çalışmayan	34	7.6

Babanın Okuryazar Olma Durumu	Yarı zamanlı çalışan	28	6.2
	Tam zamanlı çalışan	385	85.7
	Okuryazar değil	1	.2
	Okuryazar	9	2.0
	İlkokul	33	7.3
	Ortaokul	45	10.0
	Lise	141	3.4
	Ön Lisans	25	5.6
	Lisans	139	31.0
	Yüksek Lisans	55	12.2

Not. N = 449

Tablo 1’de görüldüğü üzere katılımcıların çoğunluğu (%55.5, $n = 249$) kadınlardan, 13-15 yaş aralığındaki (%70.6; $n = 317$), hazırlık sınıfı öğrencilerinden (%29.4; $n = 132$) oluşmaktadır. Bunlara ek olarak, katılımcıların çoğunluğu annesi çalışmayan (%48.1; $n = 216$) ve lisans mezunu olan (%31; $n = 139$); babası tam zamanlı çalışan (%85.7; $n = 385$) ve lisans mezunu olan (%31; $n = 139$); anne-babası birlikte olan (%86; $n = 386$), annesi (%48.6; $n = 218$) ve babası (%44.3; $n = 199$) ile ilişkisi çok iyi düzeyde olan; annesi ile sorunlarını sık sık paylaşan (%29,0; $n = 130$), babası ile de sorunlarını bazen paylaşan (%29.8; $n = 134$) ve güvenli internet eğitimi almayan (%48.1; $n = 51.9$) bireylerdir.

Üçüncü çalışma grubu: Bu çalışma grubuna Açımlayıcı Faktör Analizi ile ulaşılan yapıyı doğrulamak için Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA), ölçüt geçerliliği ve iç tutarlık katsayısı çalışmalarının yapılması amacıyla ulaşılmıştır. Çalışma grubu 239 (Erkek = 105, %43.9, Kadın = 134, %56.1) kişiden oluşmaktadır. Çalışma grubuna ilişkin özelliklere Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2

Üçüncü Çalışma Grubunun Sosyodemografik Özellikleri

Sosyodemografik Özellikler		N	%
Cinsiyet	Kız	134	56.1
	Erkek	105	43.9
Yaş	13-15	150	62.8
	16-18	89	37.2
Sınıf	Hazırlık	62	25.9
	7. sınıf	31	13.0

	8. sınıf	19	7.9
	9. sınıf	32	13.4
	10. sınıf	26	10.9
	11. sınıf	49	20.5
	12. sınıf	20	8.4
Annenin Hayatta Olma Durumu	Sağ	237	99.2
	Vefat	2	.8
Annenin Öz-Üvey Olma Durumu	Öz	238	99.6
	Üvey	1	.4
Annenin Çalışma Durumu	Çalışmayan	120	50.2
	Yarı zamanlı çalışan	15	6.3
	Tam zamanlı çalışan	104	43.5
Annenin Okuryazar Olma Durumu	Okuryazar değil	1	.4
	Okuryazar	6	2.5
	İlkokul	28	11.7
	Ortaokul	23	9.6
	Lise	81	33.9
	Ön Lisans	14	5.9
	Lisans	66	27.6
	Yüksek Lisans	20	8.4
Babanın Hayatta Olma Durumu	Sağ	235	98.3
	Vefat	4	1.7
Babanın Öz-Üvey Olma Durumu	Öz	238	99.6
	Üvey	1	.4
Babanın Çalışma Durumu	Çalışmayan	21	8.8
	Yarı zamanlı çalışan	15	6.3
	Tam zamanlı çalışan	203	84.9
Babanın Okuryazar Olma Durumu	Okuryazar değil	0	0
	Okuryazar	6	2.5
	İlkokul	14	5.9
	Ortaokul	25	10.5
	Lise	83	34.7
	Ön Lisans	11	4.6
	Lisans	71	29.7
	Yüksek Lisans	29	12.1

Not. N = 239

Tablo 2'de görüldüğü üzere katılımcıların çoğunluğu (%56.1, $n = 134$) kadınlardan, 13-15 yaş aralığındaki (%62.8; $n = 150$) ve hazırlık sınıfı öğrencilerinden (%25.9; $n = 62$) oluşmaktadır. Bunlara ek olarak, katılımcıların çoğunluğu annesi çalışmayan (%50.2; $n = 120$) ve lise mezunu olan (%33.9; $n = 81$); babası tam zamanlı çalışan (%84.9; $n = 203$) ve lise

mezunu olan (%34.7; $n = 83$); anne-babası birlikte olan (%85.4; $n = 204$) ve güvenli internet eğitimi almayan (%52.3; $n = 125$) bireylerdir.

Dördüncü çalışma grubu: Bu çalışma grubunda üçüncü çalışma grubundan 26 katılımcıya (Erkek = 12, %46; Kadın = 14, %54) test tekrar test korelasyon katsayısının hesaplanması için ilk uygulama yapıldıktan 3 hafta sonra tekrar ulaşılmıştır.

Veri Toplama Süreci

Çevrim İçi cinsel istismara dair farkındalık ölçeği hazırlanırken alan yazını taranmış ve kavramsal çerçeveye uygun madde havuzu oluşturulmuştur. Ölçek için hedeflenen madde sayısının 3 veya 4 katı kadar madde havuzu oluşturmak alan yazınında kabul edilen ölçüttür (DeVellis, 2017). Bu yüzden pilot uygulamada kullanılması için 47 maddeden oluşan likert tipi ölçek biçiminde bir madde havuzu oluşturulmuştur.

Madde havuzu oluşturulduktan sonra uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzman görüşünün alınması ölçek geçerliliğine önemli ölçüde katkı sunmaktadır (Devellis, 2017). Maddeler uzman görüşüne sunulmadan önce gözden geçirilmiş, maddeler istenen yapıyı ölçüyor mu, bilimsel yönden doğru mu, dil bilgisi ve yazım hataları var mı ve cevaplayıcıların gelişimsel özelliklerine uygun mu (Atılğan, 2016) gibi sorular göz önüne alınarak süreçte bunlara dikkat edilmiştir. Çalışmada kullanılan ölçek madde havuzu için rehberlik ve psikolojik danışma alanında uzman olan üç kişiden görüş alınmış, alan uzmanlarına hazırlanan maddelerin ölçülmek istenen yapıyı ölçüp ölçmediği, uzmanların yapıya ilişkin bakış açıları gibi sorular sorulmuştur. Bu aşamada ölçek içinde bulunmayan ancak uzmanların önerdikleri uygun maddeler de ölçeğe dâhil edilmiştir. Uzman görüşüne başvurulduktan sonra maddelerin ölçekten çıkarılma ya da dahil edilme kararları verilmiş ve maddeler ile 37 maddelik deneme formu oluşturulmuştur. Örneğin uzman görüşü ile "İnternetteki normal bir fotoğrafın cinsel amaçla kullanılabileceğini biliyorum." maddesi "Herhangi bir cinsel unsur barındırmasa da çevrim içi ortamdaki bir fotoğrafın cinsel amaçla kullanılabileceğini biliyorum." Şeklinde düzenlenmiştir. Daha sonra araştırmanın etik ilke standartlarına uygunluğunun tespiti için

Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'na başvurmuş ve 08.09.2023 tarihli E-51944218-300-00003061973 sayılı etik kurul izni alınmıştır (EK-B). Sonrasında 31 kişilik bir örneklem grubuna (birinci çalışma grubu) ölçek taslağı uygulanarak pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Bunun için sosyal medyada duyuru yapılmış ve araştırmaya katılmak isteyen ergenlerden (EK-Ç) ve onların ebeveynlerinden onam (EK-D) alınmıştır. Bu uygulama sonunda katılımcıların açık, anlaşılır ve Türk kültürüne uygun gördükleri maddeler formda kalmış; düzetilebilir gördükleri maddelerde değişiklik önerileri dikkate alınmış ve düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Örneğin “müstehcen” kelimesi, uygulanan deneme grubunun büyük çoğunluğu tarafından anlaşılmamış ve uygunsuz kelimesi ile değiştirilmiştir. Ardından oluşturulmuş olan uygulama formu; AFA, benzer ölçekler geçerliliği ve güvenirlik testi yapılmak üzere ikinci çalışma grubuna uygulanmıştır. Ergenler araştırmaya katılmadan önce bir duyuru metni ile bilgilendirilmiş ve kendilerinden ve ebeveynlerinden onam alınarak araştırmaya katılım göstermeleri sağlanmıştır. Yine aynı şekilde üçüncü çalışma grubu olan ergenlerden ve ebeveynlerinden çocuklarının çalışmaya katılabilmesi için onam alınmış ve ölçeğin yapı-kavram geçerliğini sağlamak üzere DFA gerçekleştirilmiştir. Güvenirlik analizi için içtutarlık katsayısı hesaplanmış ve ölçek üç hafta aralıklarla aynı gruba uygulanarak test-tekrar test korelasyonu hesaplanmıştır. Veri toplama süreci Mayıs ve Eylül ayları arasında çevrim içi anket tekniği ile tamamlanmıştır. Ölçeğin cevaplandırılması sırasında katılımcılardan kişisel bilgiler (isim, soy isim) alınmamış ve tüm soruların cevaplandırılması zorunlu tutulduğu için eksik ve hatalı veri olmamıştır.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırma kapsamında veri toplamak amacıyla araştırmacının hazırlayacağı Kişisel Bilgi Formu, Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği ve benzer ölçekler geçerliliği için Ebeveyn Bilgisi: İzlem Formu (Sayıl vd., 2012) ölçeği kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından çalışma grubunun demografik özellikleri ile ilgili bilgi toplamak amacıyla kişisel bilgi formu hazırlanmıştır. Formda katılımcının; yaşına, sınıf düzeyine, cinsiyetine, anne-baba eğitim düzeyine, anne-babanın çalışma durumuna, anne-babanın birlikte olup olmadığına, ergenin anne-babası ile olan ilişkisine, günlük interneti kullanım süresine, güvenli internet kullanımına dair eğitim alma durumuna ilişkin sorular yer almaktadır (EK-E1).

Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği

Araştırma kapsamında geliştirilen bu ölçek ile ergenlerde çevrim içi gerçekleşen cinsel istismar davranışlarına dair farkındalık düzeylerini ölçmek hedeflenmektedir. Ölçek 18 maddeden oluşan beşli likert tipi bir ölçektir. Buna göre ölçek; çevrim içi cinsel istismara dair öz yeterlik (7 madde), çevrim içi cinsel istismara dair önlem (6 madde) ve çevrim içi cinsel istismara dair bilgi (5 madde) olarak 3 boyuttan meydana gelmektedir. İlgili boyutlara ilişkin maddeler “Kesinlikle katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum”, “Katılıyorum” ve “Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde beşli olarak derecelendirilmektedir (EK-E2).

Ebeveyn Bilgisi: İzleme Ölçeği (EBİÖ)

Ölçek, ergenlerin günlük hayatta okul dışında yaptığı hareket ve etkinliklerle ilgili anne-babaların bilgi düzeyini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir (Kerr ve Stattin, 2000; Stattin ve Kerr, 2000). Ölçek 1-Hiçbir zaman haberi olmaz, 5- Her zaman haberi olur şeklinde 5’li likert tipinde geliştirilmiştir. Ölçekten alınan yüksek puan ile ergene göre ebeveyninin kendi hal ve hareketleriyle ilgili daha fazla bilgi sahibi olduğu sonucuna ulaşılır. Tek faktörden oluşan orijinal ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .85’tir. Ebeveyn Bilgisi: İzleme Ölçeği’nin Türkçe’ye uyarlama çalışması Sayıl vd. (2012) tarafından yapılmıştır (EK-E3).

Ölçeğin orijinali dokuz maddeden oluşmaktadır. Ancak ölçekteki bir maddenin Türk kültürüne uygun olmadığı düşünülmüş ve uyarlama çalışması sırasında çıkarılarak ölçek sekiz maddeye düşürülmüştür. Ölçeğin tek boyutlu yapısı temel bileşenler analizi ile incelenmiş olup

KMO değeri .79 bulunmuştur. Özdeğeri 1'den büyük tek faktöre ulaşılmıştır. Ölçeğin bu tek boyutlu yapısının açıkladığı varyans %51.78 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .86 olarak bulunmuştur. “*Sınavlarımın ne zaman olduğundan ...*” ve “*Annemin, boş zamanlarımda kiminle arkadaşlık ettiğimden ...*” ölçeğe ait örnek maddelerdir (EK-E3).

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında toplanan verilerin analizi için IBM Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) programının 29. sürümü kullanılmıştır. Analize, veri setinin kontrol edilmesiyle başlanmıştır. Çalışmaya katılan 462 ergenin içinde eksik olduğu tespit edilen 13 veri analizden çıkarılmıştır. Hata payının .05 olarak kabul edildiği çalışmada, ölçek yapı geçerliliğinin sağlanabilmesi için AFA ile belirlenen üç faktörlü yapı DFA ile yeniden incelenmiştir. Kapsam geçerliliği için uzman görüşüne başvurulurken ölçüt geçerliliği için Ebeveyn Bilgisi: İzlem Ölçeği (Sayıl vd., 2012) ile korelasyonu incelenmiştir. Ek olarak ölçeğin yakınsak geçerliliği AVE değerleri ile ayırt edici geçerliliği ise Heterotrait-Monotrait (HTMT) değerleri aracılığıyla incelenmiştir. ÇİCİDFÖ'nün güvenilirlik sonuçları için iç tutarlılık katsayısı Cronbach alpha (α), omega (ω) ve kompozit (CR) güvenilirlik değerleri incelenmiştir. Ayrıca ölçeğin güvenilirliği test-tekrar test yöntemi ile de test edilmiştir. Sosyodemografik değişkenler ile çevrim içi cinsel istismara dair farkındalık puanlarının karşılaştırılmasında ise Kikare, *t* testi ve ANOVA kullanılmıştır. ANOVA sonrası, anlamlı farklılığın belirlendiği durumda farklılığın hangi seçeneklerden kaynaklandığını belirlemek üzere Post-Hoc analizlerinden Tukey kullanılmıştır.

Bölüm 4

Bulgular, Yorumlar ve Tartışma

Bu bölümde, veri seti üzerinde gerçekleştirilen analizler sonucu elde edilen bulgulara ve bu bulguların alan yazını ışığında yorumlanmasına ve tartışılmasına yer verilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'nin Kapsam Geçerliliği, Açımlayıcı Faktör Analizi, Doğrulayıcı Faktör Analizi, İç tutarlık ve geçerlik analizleri, Güvenirlik analizleri ve ölçeğin sosyodemografik özellikler açısından incelenmesine yer verilmiştir.

Ergenlerde Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'nin Kapsam Geçerliliği Analizlerine Dair Bulgular

Ergenlerde Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği geliştirilme çalışmasında yapılan nitel görüşme ve alan yazını taramasının ardından 47 maddelik bir madde havuzu hazırlanmıştır. Bu madde havuzu alandan üç uzmana gönderilmiş, uzmanların dönütleri doğrultusunda sürece devam edilmiştir. Uzmanlara gönderilen formda sunulan derecelendirme ile her maddenin yapıyla olan ilişkisinin uygun olup olmadığını açıklamalarıyla birlikte değerlendirmeleri kendilerinden istenmiştir. Yapılan değerlendirmeler Davis'in (1992) kapsam geçerliliği indeksi üzerinden analize tabii tutulmuştur. Davis (1992) tekniğine göre "Madde özelliği temsil ediyor" ve "Maddenin biraz düzeltilmeye ihtiyacı var" cevaplarının toplamı uzman sayısına bölünerek kapsam geçerliliği indeksi elde edilmektedir. Bu indeks .80'den büyük ise maddenin kapsam geçerliliğini açısından yeterli olduğu kabul edilmektedir (Davis, 1992). Buna göre kapsam geçerlik indeksi düşük olan 7 madde ölçeğin deneme formundan çıkartılmıştır. Buna ek olarak dil anlaşılabilirliği açısından 6 madde (M14, M21, M23, M27, M35, M45) uzmanların dönütleri doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir. Sonuç olarak, uzman değerlendirmesi sonucu yedi madde ölçekten çıkarılmış ve altı madde dil anlaşılabilirliği açısından yeniden düzenlenmiştir.

Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği Açımlayıcı Faktör Analizi İçin

Varsayımların Test Edilmesi

Faktör analizi işlemine başlamadan önce frekans analizi aracılığıyla kayıp veri analizi yapılmış olup kayıp veriye rastlanılmamıştır. Kayıp verilerin incelenmesinden sonra sürece aykırı değerlerin tespit edilmesi ile devam edilmiştir. Aykırı değerler, Z puanlarının değerlendirilmesi ve Mahalonobis uzaklık değerleri aracılığıyla test edilmiştir. Z Score ve Mahalonobis uzaklık değerleri incelendiğinde 13 aykırı veri tespit edilmiş olup bu veriler analiz dışında bırakılarak sürece devam edilmiştir. Faktör analizine başlamadan önce verilerin bu analize uygun olup olmadığının tespit edilebilmesi amacıyla bir dizi varsayım test edilmiştir. Verilerin normallik dağılımları çarpıklık-basıklık değerleri aracılığıyla belirlenmiştir.

Tablo 3'te Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'ne ait betimleyici istatistikler gösterilmektedir. Elden edilen sonuçlara göre 5'li Likert tipi ölçekten katılımcıların aldıkları ortalama puan 4.4 olarak hesaplanmıştır. Normallik analizine dair sonuçların incelendiği Çarpıklık ve Basıklık değerleri ise -2 ve +2 arasında dağıldığı için normallik varsayımının karşılandığı (George ve Mallery, 2010) kabul edilmektedir.

Tablo 3

Normallik Analizine Dair Bulgular

Ölçek	$\bar{x}$	SS	Min.	Maks.	Çarpıklık	Basıklık
ÇİCİDFÖ	4.395	.537	1.00	5.00	-1.275	1.775

Not. ÇİCİDFÖ: Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği

Yukarıdakilere ek olarak, Tablo 4'e göre, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değerinin (0.954) yüksek ve 1'e yakın bir değer olması, Barlett Küresellik Testi p değerinin (0.000) olması sonucunda toplanan verilerin istatistiki olarak anlamlı ($p < 0.05$) ve normal dağılım göstermesi, örneklemin temsiliyet gücünün yeterli olduğunu ve bu veri setinin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir (Çokluk vd., 2010).

Tablo 4*KMO ve Barlett Testi Sonuçları*

Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliği		0.954
Bartlett Küresellik Testi	Yaklaşık Ki-Kare	9405.799
	Df	666
	Anlamlılık	.000

Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği Açımlayıcı Faktör Analizi Bulguları

AFA için varsayımların sağlandığı tespit edildikten 37 madde üzerinden AFA gerçekleştirilmiştir. Açımlayıcı faktör analizi (AFA) kapsamında maddelerin faktör yüklerinin .40 ve üzerinde olması beklenmektedir (Stevens, 2002). Horn Paralel Analizine göre ortaya çıkan sonuçlar değerlendirilerek analizlere devam edilmiştir. Tablo 5'te Horn Paralel Analizine dair sonuçlar sunulmuştur.

Tablo 5*Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'nin Horn Paralel Analizi Sonuçları*

HPA özdeğerleri	Açıklanan Varyans	Rastgele veri özdeğerleri	Açıklanan Varyans
3.482	19.344	7.726	42.923
3.217	17.873	1.759	9.771
2.406	13.365	1.066	5.922

Ölçeğin kuramsal yapısına dönük bir bilgi olmamasına ve potansiyel olarak ortaya çıkacak faktörlerin ilişkili olacağı öngörüsüne dayanarak amacı, yapıyı keşfetmek ve yapıyı tespit etmek olan principal axis factoring (PAF) faktör çıkarma yöntemine (Eşmekaya, 2019) başvurulmuştur. Principal Axis Factoring yöntemine göre yapılmış analizlerde özdeğeri 1'in üzerinde olan 3 boyut tespit edilmiştir. Sonrasında varimax döndürme yöntemiyle analizler

gerçekleştirilmiştir. Yamaç grafiği ve Horn Paralel Analizinin sonuçlarına göre de ölçek yapısının 3 boyutunun kabul edilebilir olduğu sonucuna varılmıştır. Bu durumda bir maddenin tek bir faktöre en az .40 yük bindirmesi ve hiçbir maddenin .15 farktan daha az bir şekilde başka bir maddeye yüklenmemesi sebebiyle madde silme işlemleri yapılmıştır (Costello ve Osborne, 2005; Tabachnick ve Fidell, 2013; Worthington ve Whittaker, 2006). Silme işlemi sonucunda 1, 2, 4, 6, 8, 9, 13, 15, 17, 18, 19, 22, 30, 31, 32, 34, 35, 36 ve 37 numaralı maddeler veri setinden çıkarılarak analizlere 18 maddelik anketle devam edilmiştir. Belirlenen 3 alt boyuta ilişkin ifadeler ve bu ifadelerin alt boyutlara göre faktör yükleri Tablo 6'da sunulmaktadır.

Tablo 6

Ölçeğin Alt Boyut İfadeleri ve Yüklerine Dair Bulgular

	1. Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Öz Yeterlik	2. Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Önlem	3. Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Bilgi
26. Çevrim içi güvenlik önlemlerinden haberdarım.	.723		
27. Çevrim içi istismarla başa çıkabileceğime inanıyorum.	.674		
33. Çevrim içi cinsel istismarı adli birimlere nasıl bildireceğimi biliyorum.	.654		
25. Cinsel istismardan kaçınmak için çevrim içi önlemler alırım.	.636		
24. Çevrim içi cinsel istismarı fark etme konusunda kendime güveniyorum.	.632		
28. Çevrim içi cinsel istismar olaylarını ilgili yerlere bildirme konusunda kendimi rahat hissediyorum.	.599		
16. Kendimi çevrim içi cinsel istismardan nasıl koruyacağımın farkındayım.	.559		
7. Sosyal medya profillerime cinsel içerikli mesaj atanları engellerim.		.716	
12. Çevrim içi ortamda cinsel içerikli paylaşımda bulunan bir kişiyle etkileşimde bulunmam.		.689	

20. Çevrim içi oyun vb. platformlarda uygunsuz cinsel içerikli yorumları fark edip o kullanıcıyı engellerim.	.665
29. Yakın arkadaşım da olsa bir kişinin internette cinsel içerikler paylaştığında uyarırım.	.572
3. Çevrim içi ortamda cinsel içerikli sohbetlerde bulunmam.	.534
5. Çevrim içi ortamda cinsel içerikli konuşmam için baskı yapıldığını hissettiğimde konuşmayı sonlandırırım.	.506
14. Çevrim içi ortamdaki bazı kişiler gerçek kimlik bilgilerini gizleyerek gençleri kandırmaya çalışmaktadırlar.	.741
21. Gençler çevrim içi ortamda cinsel içerikli görsellerinin ifşa edilmesiyle tehdit edilebilmektedir.	.552
23. Çevrim içi ortamdaki bazı kişilerin temel niyeti gençleri cinsel olarak kullanmaktır.	.529
11. Çevrim içi ortamda gençlere cinsel içerikli uygunsuz davranışlarda bulunulması bir suçtur.	.512
10. Herhangi bir cinsel unsur barındırmasa da çevrim içi ortamdaki bir fotoğrafın cinsel amaçla kullanılabileceğini biliyorum.	.487

AFA kapsamında belirlenen birinci alt boyuta dair faktör yükleri .559 ile .723 arasında değişmekte olup boyut 7 maddeden oluşmaktadır ve ‘‘Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Öz Yeterlik’’ olarak adlandırılmıştır. İkinci alt boyuta dair faktör yükleri .506 ile .716 arasında değişmektedir. İkinci boyut 6 maddeden oluşmakta olup ‘‘Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Önlem’’ olarak adlandırılmıştır. Üçüncü alt boyuta dair faktör yükleri .487 ile .741 arasında

değişmekte olup 5 maddeden oluşmaktadır ve “Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Bilgi” olarak adlandırılmıştır. AFA ile yapının ortaya çıkarılmasının sonra ölçeğin yapı geçerliği çalışmaları için DFA yapılmasında karar kılınmıştır.

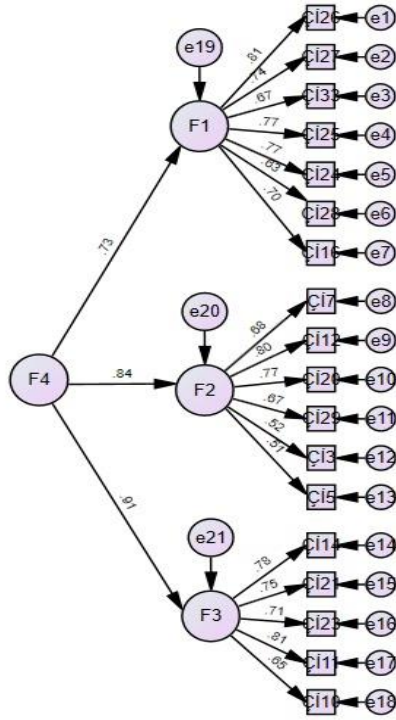
Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Bulguları

Ölçeğin çıkarılan yapısının doğrulanabilmesi amacıyla DFA yapılmadan önce frekans analizi aracılığıyla kayıp veriler kontrol edilmiş ve herhangi bir kayıp veri bulunmamıştır. Kayıp verilerin ardından ise aykırı değerlerin tespiti aşamasına geçilmiştir. Aykırı değerlerin tespiti için Z Score ve Mahalonabis uzaklık değerleri incelendiğinde 36 aykırı veri tespit edilmiş olup bu veriler veri setinin dışında bırakılarak sürece devam edilmiştir.

Yapılan DFA sonucunda çevrim içi cinsel istismara dair öz yeterlik, çevrim içi cinsel istismara dair bilgi ve çevrim içi cinsel istismara dair önlem alt boyutlarına dair faktör yükleri ve boyutların birbirleri arasındaki ilişkiler Şekil 2’de gösterilmektedir. Bu bağlamda ölçekte modifikasyon indeksleri yollarına başvurulmamıştır. DFA sonucunda ölçeğin son haline ulaşılması için elde edilen uyum değerleri Tablo 7’de sunulmaktadır.

DFA Modeli

Şekil 2

Tablo 7*Uyum Değerleri*

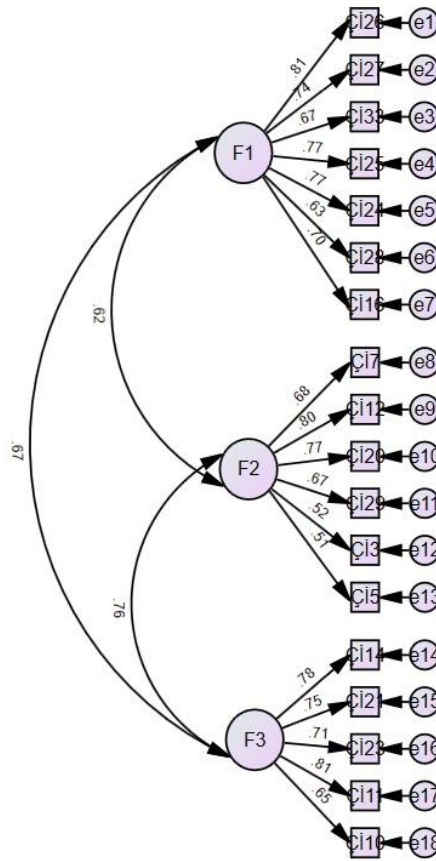
Uyum Ölçütleri	Kriterler	Değerler	Sonuç
Anlamlılık Değeri (p)	< .05	.000	Anlamlı
Ki-Kare Serbestlik Derecesi Oranı (CMIN/DF, X^2/df)	≤ 5	2.382	Yüksek
İyilik Uyum İndeksi (Goodness of Fit Index-GFI)	< .85	.871	Yüksek
Düzeltilmiş İyilik Uyum İndeksi (Adjusted Goodness of Fit Index-AGFI)	< .80	.840	Yüksek
Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (Comparative Fit Index-CFI)	< .90	.913	Yüksek

Artan Uyum İndeksi (Increasing Fit Index-IFI)	< .90	.914	Yüksek
Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (Root Mean Square Error of Approximation-RMSEA)	> .08	.076	Yüksek

Mevcut örneklem için hesaplanan uyum değerleri incelendiğinde (bkz. Tablo 7) doğrulayıcı faktör analizinin istatistiki olarak anlamlı sonuçlar verdiği ($p < .05$), Ki-Kare Serbestlik Derecesi Oranı ($X^2/df = 2.382$) değerinin 5'in altında olduğu (Hooper vd., 2008) için kabul edilebilir düzeyde olduğu, Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI = .913) değerinin yüksek düzeyde olduğu (Şimşek, 2007), Artan Uyum İndeksi (IFI = .914) değerinin yüksek düzeyde olduğu (Bentler ve Bonett, 1980), Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (RMSEA = .076) değerinin yüksek düzeyde olduğu (Hoe, 2008), İyilik Uyum İndeksi (GFI = .871) ve Düzeltilmiş İyilik Uyum İndeksi (AGFI = .840) değerlerinin yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Sonuçlara göre incelenen tüm değerlerin yüksek düzeyde olması sebebiyle modelin yeterli temsiliyeti sağladığı değerlendirilmiştir.

İkinci Düzey DFA Modeli

Şekil 3

CMIN/df:2.382; AGFI:.840; GFI:.876; NFI:.861; CFI:.913; IFI:.914; TLI:.900; RMSEA:.076

Şekil 3'te Çevrim içi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği için ikinci düzey çok faktörlü model incelenmiştir. Ölçeğin birinci düzey 3 faktörü bulunduğu için ikinci düzey faktör analizi yapılmış ve ölçeğin toplam puan verdiği görülmüştür (Çokluk vd., 2014, s. 282). Bu sonuca göre ölçeğin hem 3 faktörünün alt ölçek olarak kullanılabileceği hem de ölçeğin toplam puan ile kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 8*Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği DFA Sonuçları*

Maddeler	DFA	Güvenirlilik			Geçerlik		
	Faktör Yükleri	Ω	A	Test-retest	CR	AVE	HTMT
Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Öz yeterlik		.85	.87	.80	.86	.53	.68
Md-26	.81						
Md-27	.74						
Md-33	.67						
Md-25	.77						
Md-24	.77						
Md-28	.63						
Md-16	.70						
Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Önlem		.82	.83	.78	.82	.52	.74
Md-7	.68						
Md-12	.80						
Md-20	.77						
Md-29	.67						
Md-3	.52						
Md-5	.51						
Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Bilgi		.81	.83	.75	.86	.55	.68
Md-14	.78						
Md-21	.75						
Md-23	.71						
Md-11	.81						
Md-10	.65						
Toplam		.88	.92	.83	.93	.58	.62

Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği İç Tutarlık Analizlerine Dair**Bulgular**

Yapılan güvenilirlik analizleri neticesinde Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'nin tüm maddelerinin ($\omega = .88$; $\alpha = .92$) güvenilirlik değerinin mükemmel düzeyde ($0.9 \leq \alpha$), (George ve Mallery, 2001; Tabachnick ve Fidell, 2007); 7 maddelik "çevrim içi cinsel istismara dair öz yeterlik" alt boyutunun ($\omega = .85$; $\alpha = .87$), 6 maddelik "çevrim içi cinsel istismara dair önlem" alt boyutunun ($\omega = .82$; $\alpha = .83$), 5 maddelik "çevrim içi cinsel istismara dair bilgi" alt

boyutunun ise ($\omega = .81$; $\alpha = .83$), iyi düzeyde ($.7 \leq \alpha < .9$) iç tutarlılığa sahip olduğu görülmüştür (George ve Mallery, 2001; Tabachnick ve Fidell, 2007). CR değerleri incelendiğinde tüm ölçeğe ait değer .93; birinci boyuta ait değer .86; ikinci boyuta ait değer 0.82 ve üçüncü boyuta ait değer .86 olarak hesaplanmıştır. Nitekim alan yazınında CR değerinin .70'ten büyük olmasının yüksek güvenirliğe işaret ettiği hakkında fikir birliği vardır (Hair vd., 2009). Bu bağlamda ölçeğin CR değerlerinin kriterleri karşıladığı söylenebilir.

Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'nin Geçerlik Analizlerine Dair

Bulgular

Ölçeğin yakınsak geçerliliğini ortaya koymak için AVE değerleri incelenmiştir. Sonuçlara göre tüm ölçeğe ait AVE değeri .58; ilk boyuta ait AVE değeri .52; ikinci boyuta ait AVE değeri .52; üçüncü boyuta ait AVE değeri .55 olarak hesaplanmıştır. Alan yazınında AVE değerinin .50'den fazla olmasının yakınsak geçerliliği desteklediği düşünülmektedir (Yu vd., 2021). Bunun için ölçeğe ait yakınsak geçerlik değerlerinin iyi düzeyde olduğu söylenebilir.

Ölçeğin ayırt edici geçerliliğinin belirlenmesi için ise boyutların Heterotrait-Monotrait (HTMT) değerleri incelenmiştir. HTMT değerleri incelendiğinde ise tüm ölçeğe ait HTMT değeri .64; birinci boyuta ait değer .68; ikinci boyuta ait değer 0.74; üçüncü boyuta ait değer 0.68 olarak hesaplanmıştır. Alan yazınına göre ayırt edici geçerlilik için ilgili değerlerin 0.90'ın altında olması gerekmektedir (Gold vd., 2001). Bu bağlamda ölçek ayırt edici geçerlik şartını sağladığı görülmektedir.

Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'nin ölçüt geçerliliği Ebeveyn Bilgisi: İzleme Ölçeği (Sayıl vd., 2012) ile incelenmiştir. Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği ile Ebeveyn Bilgisi: İzleme Ölçeği arasındaki ilişkileri tespit etmek üzere yapılan Pearson Korelasyon Analizi sonuçlarına göre Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'nin tüm alt boyutları ve Ebeveyn Bilgisi: İzleme Ölçeği arasında anlamlı düzeyde korelasyon tespit edilmiştir (bkz., Tablo 8). Buna göre korelasyon pozitif yönlü (.31) ve

istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < .01$). Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'nden alınan puanlar arttıkça Ebeveyn Bilgisi: İzleme Ölçeği'nden alınan puanlar da artmaktadır.

Tablo 9

ÇİCİDFÖ ile Ebeveyn Bilgisi: İzleme Ölçeği Arasındaki İlişkiler (Korelasyon Analizi)

		1	2	3	4	
1. Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği	<i>r</i>	1				
2. Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Öz Yeterlik	<i>r</i>	.860**	1			
3. Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Önlem	<i>r</i>	.856**	.541**	1		
4. Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Bilgi	<i>r</i>	.859**	.616**	.669**	1	
5. Ebeveyn Bilgisi: İzleme Ölçeği	<i>r</i>	.312**	.273**	.297**	.221**	1

Not. ** = $p < .01$

Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'nin Test Tekrar Test Güvenirliğine

Dair Bulgular

Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'nin test tekrar test güvenirliği için ikinci çalışma grubunda bulunan 26 katılımcıdan 3 hafta sonra toplanan veriler analiz edilmiştir. Katılımcı sayısının 10'dan fazla olması ve grubun normal dağılım göstermesi sebebiyle Pearson Korelasyon analizi kullanılmıştır (Orhunbilge, 2000). Yapılan analize göre istatistiksel olarak anlamlı ($p < .01$) ve pozitif yönde güçlü (.831) ilişkiler bulunmaktadır. Ölçeğin tamamı için korelasyon değeri .83, "Çevrim içi cinsel istismara dair öz yeterlik" alt boyutu için .79, "Çevrim içi cinsel istismara dair önlem" alt boyutu için .78, "Çevrim içi cinsel istismara dair bilgi" için .74 olarak saptanmıştır. Alan yazınında .40 ile .75 arası korelasyon iyi, .75 ve üzeri ise mükemmel kabul edilmektedir (Fleiss, 1986). Buna göre ölçeğin tamamı, "Çevrim içi cinsel istismara dair öz yeterlik" alt boyutu ve "Çevrim içi cinsel istismara dair önlem" alt boyutunun

mükemmel düzeyde olduğu, “Çevrim içi cinsel istismara dair bilgi” alt boyutunun ise iyi düzeyde test tekrar test güvenilirliğini sağladığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 10

Test-Tekrar Test Bulguları

		1	2	3	4	5	6	7	8
1.ÇİCİDFÖ	r	1							
2.Çevrim içi cinsel istismara dair öz yeterlik	r	.860**	1						
3. Çevrim içi cinsel istismara dair önlem	r	.856**	.841**	1					
4. Çevrim içi cinsel istismara dair bilgi	r	.859**	.619**	.669**	1				
5. re-ÇİCİDFÖ	r	.831**	.796**	.781**	.749**	1			
6. re-Çevrim içi cinsel istismara dair öz yeterlik	r	.824**	.829**	.764**	.713**	.838**	1		
7. re-Çevrim içi cinsel istismara dair önlem	r	.779**	.746**	.758**	.786**	.867**	.810**	1	
8. re-Çevrim içi cinsel istismara dair bilgi	r	.736**	.784**	.771**	.767**	.691**	.834**	.714**	1

Not. ÇİCİDFÖ: Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği; ** = $p < 0.01$

Sosyodemografik Değişkenler ile Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık

Puanlarının Karşılaştırılmasına Dair Bulgular

Cinsiyet ile ÇİCİDFÖ. Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'ne verilen cevapların katılımcıların cinsiyetlerine göre değişiminin incelendiği Bağımsız Örneklem *t* Testi sonuçlarına göre; istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p > .05$). Buna göre ergenlerin çevrim içi cinsel istismara dair farkındalıklarının cinsiyete göre değişmediği söylenebilir.

Tablo 11*Cinsiyet ile ÇİCİDFÖ Puanlarının Karşılaştırılması*

	Grup	N	$\bar{X}$	S	t	Sd	p																																
ÇİCİDFÖ	Kadın	249	4.4538	.56027	.591	447	.555																																
	Erkek	200	4.4222	.56612				Çevrim içi cinsel istismara dair öz yeterlik	Kadın	249	4.3741	.62958	.459	447	.647	Erkek	200	4.3457	.67606	Çevrim içi cinsel istismara dair önlem	Kadın	249	4.4752	.69347	.209	447	.834	Erkek	200	4.4617	.66932	Çevrim içi cinsel istismara dair bilgi	Kadın	249	4.5398	.62739	.964	447	.336
Çevrim içi cinsel istismara dair öz yeterlik	Kadın	249	4.3741	.62958	.459	447	.647																																
	Erkek	200	4.3457	.67606				Çevrim içi cinsel istismara dair önlem	Kadın	249	4.4752	.69347	.209	447	.834	Erkek	200	4.4617	.66932	Çevrim içi cinsel istismara dair bilgi	Kadın	249	4.5398	.62739	.964	447	.336	Erkek	200	4.4820	.63569								
Çevrim içi cinsel istismara dair önlem	Kadın	249	4.4752	.69347	.209	447	.834																																
	Erkek	200	4.4617	.66932				Çevrim içi cinsel istismara dair bilgi	Kadın	249	4.5398	.62739	.964	447	.336	Erkek	200	4.4820	.63569																				
Çevrim içi cinsel istismara dair bilgi	Kadın	249	4.5398	.62739	.964	447	.336																																
	Erkek	200	4.4820	.63569																																			

Not. ÇİCİDFÖ: Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği

Yaş ile ÇİCİDFÖ. Yaş grupları ortaokul ve lise öğrencileri olarak şekilde iki kategoride incelenmiştir. Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'ne verilen cevapların katılımcıların yaş gruplarına göre değişiminin incelendiği Bağımsız Örneklem t Testi sonuçlarına göre; istatistiksel olarak anlamlı farklılığa rastlanmamıştır ($p > .05$).

Tablo 12*Yaş ile ÇİCİDFÖ Puanlarının Karşılaştırılması*

	Yaş	N	$\bar{X}$	S	t	sd	P																																
ÇİCİDFÖ	13-15	317	4.4478	.56381	.591	447	.555																																
	16+	132	4.4205	.56092				Çevrim içi cinsel istismara dair öz yeterlik	13-15	317	4.3668	.64028	.459	447	.647	16+	132	4.3485	.67545	Çevrim içi cinsel istismara dair önlem	13-15	317	4.4858	.68991	.209	447	.834	16+	132	4.4293	.66384	Çevrim içi cinsel istismara dair bilgi	13-15	317	4.5155	.62088	.964	447	.336
Çevrim içi cinsel istismara dair öz yeterlik	13-15	317	4.3668	.64028	.459	447	.647																																
	16+	132	4.3485	.67545				Çevrim içi cinsel istismara dair önlem	13-15	317	4.4858	.68991	.209	447	.834	16+	132	4.4293	.66384	Çevrim içi cinsel istismara dair bilgi	13-15	317	4.5155	.62088	.964	447	.336	16+	132	4.5106	.65723								
Çevrim içi cinsel istismara dair önlem	13-15	317	4.4858	.68991	.209	447	.834																																
	16+	132	4.4293	.66384				Çevrim içi cinsel istismara dair bilgi	13-15	317	4.5155	.62088	.964	447	.336	16+	132	4.5106	.65723																				
Çevrim içi cinsel istismara dair bilgi	13-15	317	4.5155	.62088	.964	447	.336																																
	16+	132	4.5106	.65723																																			

Not. ÇİCİDFÖ: Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği

Anne-Baba Eğitim Durumu ile ÇİCİDFÖ. Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'ne verilen cevapların katılımcıların anne ve baba eğitim durumlarına göre değişiminin incelendiği ANOVA analizi sonuçlarına göre; istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p > .05$). İlgili bulgular Tablo 13 ve 14'te sunulmuştur.

Tablo 13*Anne Eğitim Durumu ile ÇİCİDFÖ Puanlarının Karşılaştırılması*

	Anne Eğitim	N	$\bar{X}$	S	F	p	Post Hoc (Tukey)
ÇİCİDFÖ	İlkokul	57	4.3918	.66122	1.369	.235	-
	Ortaokul	41	4.5976	.45283			
	Lise	144	4.4228	.55711			
	Ön lisans	24	4.3958	.60865			
	Lisans	139	4.4808	.51938			
	Yüksek lisans	32	4.2917	.67143			
Çevrim içi cinsel istismara dair öz yeterlik	İlkokul	57	4.2932	.83055	1.227	.295	-
	Ortaokul	41	4.4808	.57032			
	Lise	144	4.3780	.62223			
	Ön lisans	24	4.2798	.69538			
	Lisans	139	4.4090	.57919			
	Yüksek lisans	32	4.1652	.75166			
Çevrim içi cinsel istismara dair önlem	İlkokul	57	4.4123	.73200	1.101	.359	-
	Ortaokul	41	4.6626	.49087			
	Lise	144	4.4398	.67438			
	Ön lisans	24	4.4653	.63698			
	Lisans	139	4.5132	.63925			

	Yüksek lisans	32	4.3490	.98224			
	İlkokul	57	4.5053	.69190			
	Ortaokul	41	4.6829	.46255			
Çevrim içi cinsel istismara dair bilgi	Lise	144	4.4653	.65668	1.030	.400	-
	Ön lisans	24	4.4750	.82948			
	Lisans	139	4.5424	.57998			
	Yüksek lisans	32	4.4000	.68721			

Not. ÇİCİDFÖ: Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği

Tablo 14

Baba Eğitim Durumu ile ÇİCİDFÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Baba Eğitim	N	$\bar{X}$	S	F	p	Post Hoc (Tukey)
ÇİCİDFÖ	İlkokul	33	4.5589	.53177			
	Ortaokul	45	4.5704	.57080			
	Lise	141	4.4117	.53242	1.740	.124	-
	Ön lisans	25	4.3111	.73476			
	Lisans	139	4.4808	.53537			
		Yüksek lisans	55	4.3232	.61009		
Çevrim içi cinsel istismara dair öz yeterlik	İlkokul	33	4.4805	.66511			
	Ortaokul	45	4.4667	.67995			
	Lise	141	4.3100	.62991	1.738	.125	-
	Ön lisans	25	4.2343	.73526			
	Lisans	139	4.4399	.60927			
		Yüksek lisans	55	4.2234	.70403		

	İlkokul	33	4.6212	.56561			
	Ortaokul	45	4.6111	.56742			
Çevrim içi cinsel istismara dair önlem	Lise	141	4.4740	.64003	1.018	.406	-
	Ön lisans	25	4.4400	.69369			
	Lisans	139	4.4664	.69103			
	Yüksek lisans	55	4.3576	.84096			
	İlkokul	33	4.5939	.60722			
	Ortaokul	45	4.6667	.58310			
Çevrim içi cinsel istismara dair bilgi	Lise	141	4.4794	.59899	1.847	.102	-
	Ön lisans	25	4.2640	.92686			
	Lisans	139	4.5554	.60770			
	Yüksek lisans	55	4.4218	.66963			

Not. ÇİCİDFÖ: Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği

Anne-Baba Çalışma Durumu ile ÇİCİDFÖ. Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'ne verilen cevapların katılımcıların anne ve baba çalışma durumlarına göre değişiminin incelendiği ANOVA analizi sonuçlarına göre; istatistiksel olarak anlamlı farklılığa rastlanmamıştır ($p > .05$). İlgili bulgular Tablo 15 ve 16'da sunulmuştur.

Tablo 15

Anne Çalışma Durumu ile ÇİCİDFÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Anne Çalışma	N	$\bar{X}$	S	F	p	Post Hoc (Tukey)
	Çalışmıyor	216	4.4437	.56355			
ÇİCİDFÖ	Yarı Zamanlı	34	4.4428	.51036	.013	.987	-
	Tam Zamanlı	199	4.4350	.57231			
	Çalışmıyor	216	4.3479	.66459	.230	.794	-

Çevrim içi cinsel istismara dair öz yeterlik	Yarı Zamanlı	34	4.3193	.64567			
	Tam Zamanlı	199	4.3833	.63735			
Çevrim içi cinsel istismara dair önlem	Çalışmıyor	216	4.5015	.63795			
	Yarı Zamanlı	34	4.5245	.62108	.779	.460	-
	Tam Zamanlı	199	4.4246	.73677			
Çevrim içi cinsel istismara dair bilgi	Çalışmıyor	216	4.5083	.65523			
	Yarı Zamanlı	34	4.5176	.55730	.017	.983	-
	Tam Zamanlı	199	4.5196	.61887			

Not. ÇİCİDFÖ: Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği

Tablo 16

Baba Çalışma Durumu ile ÇİCİDFÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Baba Çalışma	N	$\bar{X}$	S	F	P	Post Hoc (Tukey)
ÇİCİDFÖ	Çalışmıyor	34	4.4150	.62753			
	Yarı Zamanlı	28	4.5714	.43082	.860	.424	-
	Tam Zamanlı	385	4.4294	.56494			
Çevrim içi cinsel istismara dair öz yeterlik	Çalışmıyor	34	4.2815	.69407			
	Yarı Zamanlı	28	4.5816	.40579	1.935	.145	-
	Tam Zamanlı	385	4.3492	.65858			
Çevrim içi cinsel istismara dair önlem	Çalışmıyor	34	4.5049	.66602			
	Yarı Zamanlı	28	4.5536	.68200	.317	.729	-
	Tam Zamanlı	385	4.4571	.68537			
	Çalışmıyor	34	4.4941	.71221			
	Yarı Zamanlı	28	4.5786	.42978	.174	.840	-

Çevrim içi cinsel istismara dair bilgi Tam Zamanlı 385 4.5086 .63750

Not. ÇİCİDFÖ: Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği

Anne-Baba Birliktelik Durumu ile ÇİCİDFÖ. Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'ne verilen cevapların katılımcıların anne-baba birliktelik durumlarına göre değişiminin incelendiği Bağımsız Örneklem *t* Testi sonuçlarına göre; istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p > .05$).

Tablo 17

Anne-Baba Birliktelik Durumu ile ÇİCİDFÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Birliktelik	N	$\bar{X}$	S	<i>t</i>	sd	<i>p</i>
ÇİCİDFÖ	Evet	386	4.4457	.56129	.559	447	.577
	Hayır	63	4.4030	.57285			
Çevrim içi cinsel istismara dair öz yeterlik	Evet	386	4.3664	.65213	.400	447	.690
	Hayır	63	4.3311	.64187			
Çevrim içi cinsel istismara dair önlem	Evet	386	4.4840	.66620	1.141	447	.254
	Hayır	63	4.3783	.77205			
Çevrim içi cinsel istismara dair bilgi	Evet	386	4.5109	.63845	-.262	447	.794
	Hayır	63	4.5333	.58805			

Not. ÇİCİDFÖ: Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği

Anne-Baba ile İlişkiler ile ÇİCİDFÖ. Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'ne verilen cevapların katılımcıların anneleri ile ilişkilerine göre değişiminin incelendiği ANOVA analizi sonuçlarına göre; bilgi alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa rastlanmaktadır ($p < .05$). Anlamlı farklılığın hangi seçeneklerden kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan Post-Hoc analizlerinden Tukey'e göre; iyi ve çok iyi seçenekleri anlamlıdır. Yapılan karşılaştırmaya göre anlamlı farklar annesi ile ilişkileri "iyi" olan katılımcıların bilgi alt boyutundan aldıkları yüksek ortalama puanlardan kaynaklanmaktadır. Katılımcıların babaları

ile ilişkilerine göre değişiminin incelendiği ANOVA analizi sonuçlarına göre ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p > .05$). Bulgular Tablo 18 ve 19'de verilmiştir.

Tablo 18

Anne ile İlişkiler ile ÇİCİDFÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	İlişki	N	$\bar{X}$	S	F	p	Post Hoc (Tukey)
ÇİCİDFÖ	Orta	46	4.4940	.51828			
	İyi	178	4.4931	.54146	1.883	.153	-
	Çok İyi	218	4.3897	.58553			
Çevrim içi cinsel istismara dair öz yeterlik	Orta	46	4.3727	.64416			
	İyi	178	4.4069	.62343	.688	.503	-
	Çok İyi	218	4.3309	.65725			
Çevrim içi cinsel istismara dair önlem	Orta	46	4.5399	.55353			
	İyi	178	4.5094	.67502	1.015	.363	-
	Çok İyi	218	4.4243	.71878			
Çevrim içi cinsel istismara dair bilgi	Orta	46	4.6087	.51287			
	İyi ^b	178	4.5944	.55619	3.934	.020	b>c
	Çok İyi ^c	218	4.4303	.69839			

Not. ÇİCİDFÖ: Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği

Tablo 19*Baba ile İlişkiler ile ÇİCİDFÖ Puanlarının Karşılaştırılması*

	İlişki	N	$\bar{X}$	S	F	p	Post Hoc (Tukey)
ÇİCİDFÖ	Orta	63	4.4074	.62656			
	İyi	168	4.4940	.55242	1.372	.255	-
	Çok İyi	199	4.4001	.55325			
Çevrim içi cinsel istismara dair öz yeterlik	Orta	63	4.3084	.72581			
	İyi	168	4.4014	.63020	.610	.544	-
	Çok İyi	199	4.3431	.63611			
Çevrim içi cinsel istismara dair önlem	Orta	63	4.4286	.68045			
	İyi	168	4.5308	.65601	1.173	.310	-
	Çok İyi	199	4.4271	.70402			
Çevrim içi cinsel istismara dair bilgi	Orta	63	4.5206	.74100			
	İyi	168	4.5798	.60995	1.987	.138	-
	Çok İyi	199	4.4472	.62213			

Not. ÇİCİDFÖ: Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği

İnternet Kullanım Süresi ile ÇİCİDFÖ. Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'ne verilen cevapların katılımcıların internet kullanım sürelerine göre değişiminin incelendiği ANOVA analizi sonuçlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p > .05$).

Tablo 20*İnternet Kullanım Süresi ile ÇİCİDFÖ Puanlarının Karşılaştırılması*

	Süre	N	$\bar{X}$	S	F	P	Post Hoc (Tukey)
ÇİCİDFÖ	1 saatten az	21	4.4841	.55113			
	1-2 saat	58	4.4416	.52058			
	2-3 saat	149	4.4627	.55692	1.005	.405	-
	4-5 saat	121	4.4826	.50415			
	5+	100	4.3433	.65551			
Çevrim içi cinsel istismara dair öz yeterlik	1 saatten az	21	4.2449	.86913			
	1-2 saat	58	4.3498	.55823			
	2-3 saat	149	4.4324	.62069	1.400	.233	-
	4-5 saat	121	4.3908	.58808			
	5+	100	4.2514	.74939			
Çevrim içi cinsel istismara dair önlem	1 saatten az	21	4.5635	.60433			
	1-2 saat	58	4.5201	.61581			
	2-3 saat	149	4.4474	.68912	.659	.621	-
	4-5 saat	121	4.5165	.68157			
	5+	100	4.3950	.72654			
Çevrim içi cinsel istismara dair bilgi	1 saatten az	21	4.7238	.47529			
	1-2 saat	58	4.4759	.61653			
	2-3 saat	149	4.5235	.61363	1.569	.182	-
	4-5 saat	121	4.5702	.52894			
	5+	100	4.4100	.78128			

Not. ÇİCİDFÖ: Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği

Güvenli İnternet Eğitimi Alma ile ÇİCİDFÖ. Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeğine verilen cevapların katılımcıların internet eğitimi alma durumlarına göre

değişiminin incelendiği Bağımsız Örneklem *t* Testi sonuçlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p > .05$).

Tablo 21

Güvenli İnternet Eğitimi Alma ile ÇİCİDFÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Eğitim	N	$\bar{X}$	S	<i>T</i>	sd	<i>P</i>
ÇİCİDFÖ	Evet	216	4.4542	.55085	.525	447	.600
	Hayır	233	4.4263	.57390			
Çevrim içi cinsel istismara dair öz yeterlik	Evet	216	4.3750	.62571	.425	447	.671
	Hayır	233	4.3489	.67304			
Çevrim içi cinsel istismara dair önlem	Evet	216	4.4738	.68734	.137	447	.891
	Hayır	233	4.4649	.67865			
Çevrim içi cinsel istismara dair bilgi	Evet	216	4.5417	.63108	.893	447	.372
	Hayır	233	4.4884	.63129			

Not. ÇİCİDFÖ: Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği

Tartışma

Araştırmanın bu bölümünde Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik analizine ve ergenlerin sosyodemografik değişkenleriyle çevrim içi cinsel istismara dair farkındalık puanlarının karşılaştırılmasına dair bulguların tartışılmasına yer verilmiştir.

Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik analizine dair tartışma. Bu çalışmada ergenlerin çevrim içi cinsel istismara dair farkındalıklarını ölçen bir ölçek geliştirilmesi amaçlanmış olup ÇİCİDFÖ'nün geçerlik ve güvenilirlik analizleri gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin Açımlayıcı ve Doğrulayıcı Faktör Analizleri sonucunda üç boyut keşfedilmiştir. Buna göre ölçek "çevrim içi cinsel istismara dair öz yeterlik", "çevrim içi cinsel istismara dair önlem" ve "çevrim içi cinsel istismara dair bilgi" olarak 3 boyuttan oluşmaktadır. Farkındalık, "Bir şeyin bilincinde olmak" ve çevresinde gerçekleşen olayları bilme, algılama ve duyumsama becerisi anlamına gelmektedir (Köksal, 2018, s. 3).

Ölçeğin alt faktörlerinden olan “çevrim içi cinsel istismara dair bilgi” boyutu da buradan yola çıkarak isimlendirilmiştir. “Çevrim içi ortamda gençlere cinsel içerikli uygunsuz davranışlarda bulunulması bir suçtur.”, “Herhangi bir cinsel unsur barındırmasa da çevrim içi ortamdaki bir fotoğrafın cinsel amaçla kullanılabileceğini biliyorum.” gibi maddelerden oluşan bu alt boyutta ergenlerin çevrim içi cinsel istismara dair bilgi düzeyleri belirlenmektedir. Ölçeğin bir diğer boyutu olan “çevrim içi cinsel istismara dair öz yeterlik” farkındalığın algılama boyutu ile ilişkilendirilmektedir. Bandura’ya (1995) öz yeterliliği; kişinin kendisinden beklenen durumları yönetmesini sağlayacak yeteneklerine olan inanç olarak tanımlamaktadır. Bu tanım ışığında kişilerin yeterlilik beklentilerine dair algılamaları, yeterliliğin kazanılabilir veya öğrenilebilir olduğu düşüncesiyle bilgi ve yetenek kazanma arayışına girme, harekete geçme ve sorunlarla mücadele etme gayretlerini etkilemektedir (Yıldırım ve Atilla, 2020). Ölçekte “Çevrim içi istismarla başa çıkabileceğime inanıyorum.”, “Çevrim içi cinsel istismarı fark etme konusunda kendime güveniyorum.” gibi maddelerden oluşan öz yeterlik boyutunun ise öz yeterlik algılarını ölçme amacına hizmet ettiği düşünülmüş ve bu şekilde isimlendirilmiştir. Ölçeğin son boyutu olan çevrim içi cinsel istismara dair önlem boyutu ile farkındalık arasındaki ilişkide, farkındalığın duyular aracılığıyla algılanması, davranışa dönüşmesi ve farkında olduğu duruma karşı önlem alması şeklinde yorumlanabilir. Bu duruma örnek olarak çevrim içi cinsel istismara dair önlem boyutundaki “Sosyal medya profillerime cinsel içerikli mesaj atanları engellerim.” ya da “Çevrim İçi ortamda cinsel içerikli sohbetlerde bulunmam” gibi maddeler çevrim içi cinsel istismara dair farkındalığı yüksek olan bireylerin olası tehlikeleri duyumsadıklarına ve bu konuda önlem aldıklarına işaret etmektedir.

AFA ve DFA ile yapı geçerliliği sağlanan ÇİCİDFÖ’nün ölçüt geçerliliğinin incelenmesi için “Ebeveyn Bilgisi: İzlem Ölçeği (Sayıl vd., 2012)” kullanılmıştır. ÇİCİDFÖ ve hem alt boyutları Ebeveyn Bilgisi: İzlem Ölçeği ile karşılaştırılarak korelasyon hesaplanmıştır. Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği’nin tüm alt boyutları ve Ebeveyn Bilgisi: İzleme Ölçeği arasında anlamlı düzeyde korelasyon tespit edilmiştir. Buna göre korelasyonun pozitif yönlü (.31) ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Bu ilişki ÇİCİDFÖ’nün ölçüt

geçerliliğini sağladığını göstermektedir. Ek olarak ölçeğin yakınsak geçerliliği için AVE değerleri incelenmiştir. Yaşlıoğlu (2017), yakınsak geçerliliğin değişkenlere ilişkin ifadelerin birbirleriyle ve oluşturdukları faktör ile ilişkili olduklarını ifade ettiğini belirtmektedir. Yakınsak değerinin hesaplanabilmesi için CR (Birleşik Güvenlik) ve AVE (ortalama varyans) değerlerine bakılmıştır. İlgili alan yazını incelendiğinde AVE değerinin .50'nin üzerinde olması gerektiği ve CR değerinin ise 0.70'in üzerinde olması gerektiği bildirilmektedir (Hair vd., 2009; Yu vd., 2021). Tablo-8 incelendiğinde de bu kıstasın sağlandığı görülmektedir. Bu durum ölçeğin yakınsak geçerliliği sağladığını göstermektedir. Ölçeğin ayırt edici geçerlilik ölçümleri için ise HTMT değerleri incelenmiştir. Alan yazınına göre ölçeğin ayırt edici geçerliliğinin sağlanabilmesi için HTMT değerinin .90'dan düşük olması gerekir (Gold vd., 2001). Tablo-7 incelendiğinde ilgili kriterin sağlandığını gözlenmektedir. Buradan ölçeğin ayırt edici geçerliliği sağladığı sonucuna ulaşılabilir.

Ölçeğin güvenilirlik çalışmaları kapsamında test-tekrar test yöntemine ve iç tutarlılık ölçümlerine başvurulmuştur. Tablo-8 de sunulduğu üzere ölçeğin ve alt boyutlarının omega (ω) ve Cronbach alpha (α) değerleri incelenmiştir. Buna göre ölçeğin ve alt boyutlarının alpha (α) değerlerinin .83-.92 arasında olduğu tespit edilmiş ve buradan iç tutarlılığının sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Soysal (2023), sadece Cronbach Alpha değerlerinin raporlanmasının güvenilirlik ölçümleri için yeterli olmayacağı vurgulamıştır. Bu yüzden çalışmada iki farklı iç tutarlılık katsayısı raporlanmıştır. Yine iç tutarlılık ölçümünde ölçeğin ve alt boyutlarının omega (ω) değerleri .81 ve .88 arasında değiştiğinden dolayı güvenilir ölçüm yaptığı düşünülmektedir.

Başka bir şekilde ifade edilirse, çıkan tüm bu veriler, ölçeğin iç tutarlılık ölçümlerinin yeterli olduğunu göstermektedir. İç tutarlılık katsayısına ek olarak test-tekrar test ölçümleri ile de güvenilirlik ölçümleri gerçekleştirilmiştir. Buna göre test-tekrar test ölçümlerinin ölçeğin tamamı ve alt boyutları için .74 ve .83 arasında korelasyon gösterdiği de saptanmıştır. Nitekim Fleiss'e (1986) göre test-tekrar test ölçümleri arasında .80'den güçlü bir korelasyon olması

gerekmektedir. Bu bilgiden hareketle ölçeğin ilgili değerinin, .80'in üzerinde olmasından dolayı ölçeğin kararlı ölçümler yaptığı sonucuna ulaşılmaktadır. Sonuç olarak, elde edilen bulgular ışığında ÇİCİDFÖ'nün geçerlik ve güvenilir ölçümler yaptığı belirtilebilir.

Ergenlerin sosyodemografik değişkenleriyle çevrim içi cinsel istismara dair farkındalık puanlarının karşılaştırılmasına dair tartışma. Bu araştırmada ergenlerin sosyodemografik değişkenleriyle çevrim içi cinsel istismara dair farkındalık puanlarının karşılaştırılmıştır. Bu bağlamda ele alınan sosyodemografik değişkenler cinsiyet, yaş, anne-baba eğitim düzeyi, anne-baba çalışma durumu, anne-baba ile iletişim, anne-baba birliktelik durumu, günlük internet kullanım süresi ve güvenli internet kullanımı eğitimi alıp almamadır.

Bu araştırmada cinsiyet ile çevrim içi cinsel istismara dair farkındalık puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır. Çevrim içi cinsel istismara dair farkındalığın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemesi alan yazınındaki bazı çalışmalarla benzer sonuçlara ulaşıldığını göstermektedir. Örneğin, çevrim içi cinsel istismara dair farkındalıkta cinsiyet değişkeninin incelendiği ve Hindistan'da yapılan bir çalışmada katılımcıların %97'sinin (hem erkek hem de kadın) çevrim içi cinsel istismarın farkında olduğunu ortaya koymaktadır (Kumar ve Sathishkumar, 2023). Yine Almanya'da 14 ve 97 yaş arası 2503 katılımcıyla yapılan bir çalışmada da cinsiyetin cinsel istismar vakalarına dair farkındalığı ile anlamlı bir ilişkisi olmadığı görülmüştür (Frentzen vd., 2022). Ancak Türkçe dilinde geliştirilmiş veya Türkçe diline uyarlanmış ve verilerin ergenlerden elde edilmesini sağlayan herhangi bir çevrim içi cinsel istismara dair farkındalık ölçeğine rastlanılmadığı için Türkiye bağlamında sonuçlar karşılaştırılamamaktadır. Çevrim içi cinsel istismara dair cinsiyet açısından anlamlı bir fark göstermemesinin çeşitli sebepleri olabilir. Öncelikle, her iki cinsiyette de internet kullanım oranı Türkiye'de yüksek düzeyde olduğundan (TÜİK, 2014) katılımcılar kendilerinin veya akranlarının geçmiş deneyimleri ile çevrim içi cinsel istismara dair farkındalık geliştirmiş olabilirler. Nitekim kız çocuklarının çevrim içi istismara maruz kalma olasılığının erkek çocuklara göre daha yüksek olduğu çeşitli araştırmalarda bulunmuş olsa (De Santisteban ve Gamez-Guadix, 2018; Mitchell vd., 2007; Ståhl ve Dennhag, 2021) da cinsel içerikli

mesajlaşma ve cinsel materyal gönderme-alma oranlarında ise erkek çocuklarının oranını daha fazla olarak belirleyen çalışmalar (Barraso vd., 2021; Gil-Llario vd., 2020) alan yazınında mevcuttur. Araştırmada incelenen bir diğer sosyodemografik faktör yaştır. Yaş ile çevrim içi cinsel istismara dair farkındalık puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Alan yazınında çevrim içi cinsel istismara dair farkındalıkta yaşın incelendiği bir çalışma bulunmamaktadır. Var olan çalışmalara bakıldığında çocukların cinsel eylemlere maruz kalıp kalmadıklarının değerlendirildiği (ör., Ståhl ve Dennhag, 2021) görülmektedir. Ståhl ve Dennhag'ın 2021 yılında 12-20 yaş arası 594 ergenle yaptığı çalışmada yaş ile çevrim içi cinsel istismar arasında anlamlı bir sonuç bulunmamıştır. Bu çalışmada çevrim içi cinsel istismara dair farkındalık ile yaş arasında bir ilişkinin bulunmamasının sebebi her iki grubun da ergenlik döneminde olmalarından, diğer bir deyişle gelişimsel olarak soyut işlemler döneminde (Piaget, 1950) yer almalarından kaynaklanıyor olabilir. Şöyle ki gelişimsel/bilişsel olarak benzer dönemlerde olmaları sebebiyle çevrim içi cinsel riskleri fark edebilecek yetiye sahip oldukları söylenebilir. İleride gerçekleştirilecek çalışmalarda ölçeğin farklı formları aracılığıyla yaş ile çevrim içi cinsel istismara dair farkındalık arasındaki ilişkiler değerlendirilebilir ve bu konuda kesin bir görüşe varılabilir.

Ele alınan sosyodemografik özelliklerden bir diğeri anne-baba eğitim düzeyidir. Anne-babanın eğitim düzeyi ile ergenlerin çevrim içi cinsel istismara dair farkındalık puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Alan yazında ergenlerin çevrim içi cinsel istismara dair farkındalıklarının anne-baba eğitim düzeyine göre incelendiği herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Ancak anne-babanın cinsel istismara dair farkındalığının incelendiği çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Çocukların ve gençlerin güvenli internet kullanımını sağlamak ve farkındalıklarını artırmak için ilgili yetişkinlerin aktif katılımlarının ve farkındalıklarının gerekli olduğu alan yazınında vurgulanmaktadır (Berson ve Berson, 2003). Çin'de yapılan bir araştırmada ebeveynlerin eğitim seviyeleri ile cinsel istismara dair farkındalık seviyeleri arasında güçlü bir korelasyon bulunmuştur (Chen vd., 2007). Başka bir çalışmada, babaların eğitim seviyelerinin cinsel istismar farkındalık düzeyleri üzerinde herhangi bir

etkisinin olmadığı ancak annelerin eğitim seviyelerinin cinsel istismar farkındalık düzeyleri üzerinde etkili olduğu sonucuna varılmıştır (Özcan, 2010). Ancak ebeveynlerin eğitim düzeylerinin farkındalıklarını yordamadığı çalışmalar da alan yazınında mevcuttur. Özgülük'ün 2010 yılında yaptığı bir çalışmada yetişkinlerin eğitim düzeyinin çocuk istismarına yönelik tutumlarını anlamlı bir şekilde yordamadığı bulunmuştur. Yine Çin'de ebeveynlerin çocuklara uygulanacak olan cinsel istismarı önleme eğitimlerine ilişkin tutumlarına yönelik yapılan bir çalışmada, eğitim düzeyleri farklı olan katılımcılar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (Chen ve Chen, 2005). Bu çalışmada ebeveynlerin %47.3'ü bu eğitimin çocukların "seks" hakkında çok fazla şey öğrenmesine neden olabileceği konusunda endişelerini dile getirmiş ve cinsel istismarı önleme eğitimlerini istememişlerdir. Ebeveynlerin yalnızca %4.2'si çocuklarına önleme hakkında kitap veya başka materyal sağladıklarını bildirmişlerdir (Chen ve Chen, 2005). Karaarslan'ın (2015) ebeveynler ile yaptığı çalışmada ebeveynlerin yüksek öğrenime sahip olup olmasının siber zorbalık ve Facebook uygulamalarında çocuk istismarı konusundaki farkındalıklarına etkisi incelenmiş ve ebeveynlerin eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılıklar ortaya çıkmamıştır. Tüm bu sonuçlara bakıldığında ebeveynin eğitim düzeyinin çevrim içi cinsel istismarı önlemede ve çocuklarına farkındalık geliştirmede tek başına etkili olmadığı söylenebilir. Öte yandan bu çalışmanın katılımcılarının ergenlik döneminde olmaları ve ebeveynlerinin yetiştiği kuşağa göre teknoloji ile daha fazla iç içe oldukları göz önüne alındığında ebeveynlerin eğitim düzeylerine göre çocukların çevrim içi cinsel istismara dair farkındalıkları arasında bir ilişki belirlenmemiş olabilir. Araştırmanın diğer bir bulgusunda anne-babanın çalışma durumu ile ergenlerin çevrim içi cinsel istismara dair farkındalık puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Alan yazını incelendiğinde anne-babanın çalışma durumunun, ergenlerde cinsel istismara uğrama ve çevrim içi cinsel istismara dair farkındalıklarını anlamlı düzeyde etkilemediği bulunmuştur (Schaathun vd., 2024). Yukarıda da belirtildiği üzere ergenlerin çevrim içi cinsel istismar farkındalıklarına dair Türkiye'de gerçekleştirilmiş nicel bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Ebeveynlerle yapılan çalışmalar incelendiğinde ise ilkökul çağındaki çocukların velilerinin cinsel bilgi ve cinsel tutumlarına ilişkin algı ve gerçekliklerini anlamak amacıyla yürütülen bir

çalışmaya ulaşılmıştır (Shin vd., 2019). İlgili çalışmada ebeveynlerin istihdam düzeyi, eğitim düzeyi, anne veya baba olarak çocuklarıyla ilişkileri veya yaşa göre cinsel bilgi değişkenlerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Shin vd., 2019). Berkmen'in (2023) ebeveynlerin çocuk cinsel istismarına yönelik farkındalık düzeylerini ölçtüğü bir çalışmada ise ebeveynlerin istihdam durumlarına göre farkındalık düzeylerinin önemli bir fark göstermediği bulunmuştur. Bu durum ebeveynlerin çalışma durumları ile ergenlerin çevrim içi cinsel istismara dair farkındalıkları arasında farklı aracı değişkenlerin etkili olabileceğine işaret etmekle birlikte bu konuda kesin bir görüşe varılabilmesi için nedensel araştırmalara ve model testlerine ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Örneğin ebeveynlerin çalışma durumlarından ziyade çocuklarına sundukları eğitim ve ebeveyn izlemi (Rudolph vd., 2018; Rudolph vd., 2022) gibi faktörler belirleyici oluyor olabilir.

İncelenen sosyodemografik özelliklerden bir diğeri anne-babanın birlikte olup olmadığıdır. Burada da diğer çoğu sosyodemografik özelliklerle benzer sonuçlar elde edilmiş olup anne-babanın birlikte olup olması ile ergenlerin çevrim içi cinsel istismara dair farkındalık puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Çevrim içi cinsel istismara dair ebeveyn veya ergenlerin farkındalık düzeyinin anne-baba birliktelik durumuna göre incelendiği çalışmalara bakıldığında ergen üzerinden veri toplanan herhangi bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Yapılan çalışmalarda ebeveynler üzerinden veri toplanmıştır. Örneğin, 2021 yılında yapılan bir çalışmada ebeveynlerin birlikte olup olmaması, çocuklarıyla belirli cinsel istismar konuları hakkında konuşmaya istekli olup olmadıklarıyla ilişkili çıkmıştır (Prihido ve Kenny, 2021). Söz konusu çalışmada, eşlerinden ayrılmış ebeveynlerin, evli ebeveynlere göre çocuklarıyla cinsel istismarı önemli ölçüde daha az tartıştıkları saptanmıştır. Bu çalışmada çıkan sonucun beklendiği olmamasının sebebi, Türkiye'de ebeveyn-çocuk arasında kültürel olarak cinselliğin konuşulması konusundaki tabudan (İşler ve Gürbilek, 2018) kaynaklanıyor olabilir. Anne-babalar birlikte veya ayrı olsalar da var olan tabudan kaynaklı çocukları ile çevrim içi cinsel istismara dair konuşmuyor olabilirler. Nitekim Ceylan ve Çetin'in (2015) araştırmasında da ebeveynlerin dörtte birinin kendilerini bu konuda yetersiz hissetmeleri, ayıp-

günah olması, çocuğa ne kadar bilgi verilmesi gerektiğini bilmemeleri gibi nedenlerle çocuklarıyla cinsellik hakkında konuşmaktan çekindiklerini bildirmişlerdir.

Araştırmanın önemli bir diğer bulgusu anne ile ilişkinin ergenlerin çevrim içi cinsel istismara dair farkındalıklarıyla ilişkili olduğunun saptanmış olmasıdır. Buna göre annesi ile ilişkisi iyi ve çok iyi olan ergenlerde çevrim içi cinsel istismara dair farkındalık daha yüksek çıkmıştır. Alan yazınındaki çoğu çalışmada ergenler anneleriyle babalarından daha yakın ilişkiler bildirme eğilimindedirler (Hochgraf vd., 2021; Repinski vd., 2005). Ayrıca genel olarak, ebeveynlerin aynı cinsiyetten çocuklarıyla cinsel konular hakkında konuşma olasılığı daha yüksektir ancak anneler genellikle çoğu cinsel konu hakkında hem oğullarıyla hem de kızlarıyla babalardan daha fazla konuşabilmektedirler (Evans vd., 2020; Flores ve Barroso, 2017; Scull vd., 2023). Örneğin, 2010 yılında ABD’de yapılan bir çalışmada ebeveyn-çocuk arasındaki cinsellik iletişimi hakkında yapılan çalışmada da ebeveynin cinsiyetine ve çocuğun cinsiyetine göre belirgin şekilde farklılık gösterdiği, annelerin genel olarak hem oğullarıyla hem de kızlarıyla seks hakkında babalardan daha fazla konuşma eğiliminde oldukları ve annelerin oğullarına oranla kızlarıyla daha yüksek oranda konuştukları bulunmuştur (Wilson ve Koo, 2010). Türkiye bağlamında ise kültürel olarak annelerin çocukları ile özel konuları konuşma eğilimlerinin daha yüksek olduğu (Baysan, 2021) söylenebilir. Özellikle yapısal aile kuramına göre Minuchin’in (1974) de klasik bir aile koalisyonu olarak tanımladığı, babaya karşı anne ve çocukların bir arada meydana getirdikleri bir koalisyon görülebilmektedir. Bu koalisyon da çocukların cinsellikle ilgili konuları anne ile daha fazla konuşmasına etkide bulunabilir. Özetle, anne ile iletişimi iyi düzeyde olan ergenlerin çevrim içi cinsel istismara dair bilgi boyutunda farkındalıklarının daha yüksek olması, anne-ergen ilişkinin bu konuda daha fazla bilgiye/eğitime ulaşmada koruyucu faktör olabileceği söylenebilir. Öte yandan baba ile ilişkinin ergenlerin çevrim içi cinsel istismara dair farkındalıklarıyla ilişkili olmamasının sebebi ise Türkiye’de baba katılımının düşük düzeyde olmasından (Alabay, 2021) ve cinsellikle ilgili konuları baba ile konuşamamaktan (İşler ve Gürşimşek, 2018) kaynaklanıyor olabilir.

Bu araştırmada günlük internet kullanım süresi ile çevrim içi cinsel istismara dair farkındalık arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Alan yazınında internet kullanım

süresinin çevrim içi cinsel istismara dair farkındalıkla ilişkisine dair herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmada çıkan sonuç değerlendirildiğinde anlamlı bir fark çıkmamış olması; internet etkinliğini ölçmek için ergenlerin kendi bildirimlerine güvenilmesi ve alan yazınına göre bu bildirimlerin gerçek kullanım süresi ile yalnızca orta düzey korelasyon göstermesi (Boase ve Ling, 2013; Gold vd., 2015; Mireku vd., 2018; Scharkow, 2016) gibi faktörlerden kaynaklanıyor olabilir. Gençlere, tüm URL etkinliğini kaydedebilen dizüstü bilgisayarların sağlandığı ve açık kaynaklı “kara liste” veri tabanları kullanılarak nesnel ölçümün yapıldığı bir çalışmada internet kullanım süresinin cinsel istismara uğramada tek başına etkililiğinin olmadığı, internetin kullanım şeklinin önemli bir faktör olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Noll vd., 2022). Özellikle interneti kullandığı süre içerisinde eğitim amacıyla soru çözümü ve konu anlatım videoları izleme ya da sosyal medyada içerik izleme gibi hangi amaçlarla interneti kullandığı ve karşılaştığı içeriklerin zararlı olup olmadığına dair herhangi bir bilgiye erişilememesi de sonuçlar açısından önemlidir. Ancak bu çalışmada ergenlerin interneti kullanım amaçlarına ve geçirdikleri sürede neler yaptıklarına dair bir bilgi edinilmediği için bu konuda bir bilgi sunulmamaktadır.

Araştırmanın son bulgusu ise güvenli internet kullanımı eğitimi alma ile ergenlerin çevrim içi cinsel istismara dair farkındalıkları arasında anlamlı bir farkın belirlenmemesidir. ABD’deki Çocuk İstismarı Araştırma ve Önleme Enstitüsü’ne (2021) göre cinsel istismarın %95’i eğitim ve farkındalık yoluyla önlenir. Mishna vd.’nin (2011) yaptığı sistematik incelemede; gençler üzerindeki siber istismar müdahaleleri incelenmiş olup internet güvenliği bilgisini artırmayla ilgili önemli sonuçlar bulunmuş ancak çevrim içi riskli davranışların azaltılmasında eğitim etkililiğine dair bulgular bulunamamıştır. Bir sistematik inceleme çalışmasında (Patterson vd., 2022) da birincil önleme yöntemleri ve güvenli internet kullanımı programları hakkındaki mevcut alan yazın analiz edilmiştir. Araştırma sonucuna göre müdahalelerin hiçbirisi riskli davranışlarda bir değişiklik yaratmamış ancak genel olarak bilgi ediniminin önemli ölçüde arttığı bulunmuştur (Patterson vd., 2022). Alan yazını ve bu çalışmada çıkan sonuçlara göre güvenli internet eğitiminin çevrim içi cinsel istismara dair farkındalığı artırmada yeterli olmadığı, kullanılan eğitimlerin içeriklerinin niteliğinin (ör.,

eğitimde cinsel istismara dair bilgi verilip verilmediği) ve eğitim programlarının yapısının (ör., davranışçı vb. yöntemlerin kullanılıp kullanılmadığı, eğitimin süresi gibi) da önemli olduğu söylenebilir. Ancak bu çalışmada ergenlerin aldığı eğitimin niteliğine dair detaylı bir bilgi elde edilmemiştir. Bununla birlikte, Türkiye’de ülke genelinde ergenlere çevrim içi cinsel istismara özgü bir eğitim verilmediği bilinmektedir. Sonuç olarak, ergenlerin çevrim içi cinsel istismara dair farkındalıklarına yönelik alan yazında başka bir çalışmanın bulunmaması elde edilen sonuçların değerlendirilmesini zorlaştırmakta olup ileride gerçekleştirilecek yeni çalışmalarla elde edilen sonuçların karşılaştırılması veya genellenebilirliği sağlanabilir.

Bölüm 5

Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde öncelikle araştırma sonuçları sunulmuştur. Ardından, araştırmacılara, uygulayıcılara ve politika yapıcılara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Sonuçlar

Bu araştırma kapsamında ergenlerde Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği geliştirilmiş ve bu ölçek sosyodemografik özellikler açısından incelenmiştir. Ulaşılan sonuçlara aşağıda sıralanmıştır.

- Araştırma kapsamında, 13-18 yaş arası ergenler için geliştirilen Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir ölçümler yaptığı saptanmıştır.
- Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'nin geliştirilmesi kapsamında AFA ile ölçeğin 3 boyutlu yapısı keşfedilmiş, daha sonra bu yapı DFA ile doğrulanmıştır. Buna göre ÇİCİDFÖ'nün "Çevrim içi cinsel istismara dair öz yeterlik", "Çevrim içi cinsel istismara dair önlem" ve "Çevrim içi cinsel istismara dair bilgi" olarak üç boyuttan oluştuğu ve toplam puan da verebildiği tespit edilmiştir.
- Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'nin tüm maddelerinin ($\omega = .88$; $\alpha = .92$) güvenilirlik değerinin mükemmel düzeyde, 7 maddelik "Çevrim içi cinsel istismara dair öz yeterlik" alt boyutunun ($\omega = .85$; $\alpha = .87$), 6 maddelik "Çevrim içi cinsel istismara dair önlem" alt boyutunun ($\omega = .82$; $\alpha = .83$) ve 5 maddelik "Çevrim içi cinsel istismara dair bilgi" alt boyutunun ise ($\omega = .81$; $\alpha = .83$) iyi düzeyde ($.7 \leq \alpha < .9$) iç tutarlılığa sahip olduğu saptanmıştır.
- Sosyodemografik değişkenler açısından bakıldığında yaş, cinsiyet, anne-baba eğitim düzeyi, anne-baba çalışma durumu, anne-baba birliktelik durumu, günlük internet kullanım süresi ve güvenli internet kullanımı eğitimi ile çevrim içi cinsel istismara dair farkındalık puanları arasında anlamlı bir fark belirlenmemiştir.

- Ergenlerin, anne ile iletişimleri ile çevrim içi cinsel istismara dair farkındalıkları arasında anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Diğer bir deyişle, annesi ile iyi ve çok iyi düzeyde ilişkiye sahip olduğunu belirten ergenlerin çevrim içi cinsel istismara dair farkındalıklarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

Mevcut araştırmaya ilişkin sonuçlar ve alan yazını doğrultusunda araştırmacılara, uygulayıcılara ve politika yapıcılara yönelik sunulan öneriler aşağıda sıralanmıştır.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Bu çalışmada ergenlerin anne ile ilişkileri ile çevrim içi istismara dair farkındalıkları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre, ergenler tarafından anne ile ilişkinin iyi ve çok iyi düzeyde olarak algılanması çevrim içi cinsel istismara dair farkındalık puanını ve ölçeğin alt boyutu olan “Çevrim içi cinsel istismara dair bilgi” boyutunun puanlarında artışa işaret etmiştir. Bu sonuç ergenlerin farkındalıklarının artırılmasında anne ile ilişkilerinin önemini ortaya koymaktadır. Ancak anneleri ile ilişkileri iyi düzeyde olan ergenlerin çevrim içi cinsel istismar farkındalıklarının yüksek olmasının nedeni bilinmemektedir. İleride gerçekleştirilecek çalışmalarla çevrim içi cinsel istismar farkındalıkları yüksek düzeyde olan ergenlerle ve ebeveynleriyle nedensel veya nitel çalışmalar gerçekleştirilebilir. Annesi ile ilişkilerini çok kötü, kötü veya orta düzeyde olarak algılayan ergenler risk grubu olarak belirlenebilir ve bu konuda araştırmalara öncelik verilebilir. Öte yandan bu ilişkiyi etkileyen aracı değişkenlerin olup olmadığını belirlemek için modelleme çalışmaları yapılabilir.
- Ergenlerin çevrim içi cinsel istismara dair farkındalıklarını artırıcı müdahale programlarıyla deneysel araştırmalar yapılabilir ve bu çalışmada geliştirilen Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği ön test ve son test ölçümlerinde kullanılarak programın etkililiği incelenebilir.

- Sosyodemografik değişkenler olan yaş, cinsiyet, anne-babanın özellikleri (eğitim, çalışma, birliktelik durumu), internet kullanım süresi ve güvenli internet eğitimi alma ile ergenlerin çevrim içi cinsel istismara dair farkındalıkları arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Yapılan bazı çalışmalarda olumlu okul katılımı, akademik başarı ve spor ve okul kulüpleri gibi sosyal fırsatlara katılım (Liu vd., 2023) gibi değişkenler çevrim içi istismarda koruyucu faktörler olarak ele alınabilmektedir. Çocuk gelişimiyle ilgili mevcut teorilerin çoğu da risk faktörlerinin izolasyonun aksine kombinasyon halinde ortaya çıktığı ve herhangi bir tek risk faktöründen ziyade riskin kesişimi veya birikiminin olumsuz gelişimsel sonuçların baskınlığından sorumlu olduğu konusunda hemfikirdir (Appleyard vd., 2005). Tüm bunlar bir arada değerlendirildiğinde, gelecekte yapılacak çalışmalarda sorunlu çevrim içi davranış ve risklerin sonuçlarının daha geniş bir çevrim dışı bağlamda nasıl işlediğini göz önünde bulunduran, diğer bir deyişle çevrim içi cinsel istismara dair farkındalığı etkileyen koruyucu faktörleri de araştıran modellerin araştırılması ve çalışılması önerilebilir.
- İleride yapılacak olan çalışmalarda geliştirilen Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'nin farklı gelişimsel dönemdeki bireylere uyarlama çalışmaları yapılabilir ve bu çalışmadan elde edilen bulguların farklı gelişimsel dönemdeki çocuklar (ör. ortaokul öğrencileri) için genellenebilirliği değerlendirilebilir. Bu çalışmada ergenlerin çevrim içi cinsel istismar farkındalıkları incelenmekle birlikte, çocukların çevrim içi ortamda yaptıkları, gördükleri, maruz kaldıkları, çevrim içi ortama ilişkin beklentileri de dahil olmak üzere çevrim içi ortamda edindikleri birçok deneyimlerine (ör., geçmiş istismar öyküsü) dair herhangi bir veri bulunmamaktadır. Gelecekte yapılacak olan çalışmalarda çevrim içi cinsel istismara dair farkındalık ile birlikte deneyimlerin ele alındığı karma desenli çalışmalar gerçekleştirilebilir.

Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

- Çalışmanın bulgularından biri olan güvenli internet kullanımı eğitimi incelendiğinde çevrim içi cinsel istismara dair farkındalık ile bir ilişkisinin çıkmamış olması verilen

eğitimin içeriğinin ve/veya niteliğinin önemli bir değişken olabileceğini düşündürmüştür. Türkiye’de ülke genelinde ergenlere çevrim içi cinsel istismara özgü bir eğitim verilmediği göz önüne alındığında ergenler için özellikle çevrim içi ortamda karşılaşılabilecekleri taciz, istismar gibi konularda farklı tekniklerle dijital okuryazarlık eğitimleri ve müdahale stratejileri hazırlanabilir ve etkililiği incelenebilir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde çalışan aile danışmanlarının ve Millî Eğitim Bakanlığı’nda çalışan okul psikolojik danışmanlarının ergenlere yönelik çevrim içi istismara dair farkındalığı artırıcı eğitimler gerçekleştirmeleri çocukların farkındalık düzeylerinin yükselmesini sağlayabilir.

- Anne ile olan ilişkilerin çevrim içi cinsel istismara dair farkındalığı etkileyebileceği düşünüldüğünde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde çalışan psikolojik danışmanların özellikle kurum bakımındaki çocuklara yönelik yapacağı çalışmalarda çevrim içi cinsel istismara dair farkındalığı artıracak çalışmalar yapılabilir ve Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği bu çalışmaların etkililiğini ölçmede kullanılabilir.
- Anne ile ilişkilerin güçlendirilmesi ve annelerin çevrim içi cinsel istismara dair bilinçlendirilmesinde okul psikolojik danışmanları önemli roller alabilir. Ebeveyn seminerleri verilerek ve annelerin farkındalıklarını artıracak broşür vb. hazırlayarak özellikle ebeveynlere yönelik farkındalık kampanyaları ve eğitim programları geliştirilebilir ve ergen çocuklarının farkındalıklarını artırmaları sağlanabilir.
- Okullarda ve çocuklarla çalışılan diğer kurum ve kuruluşlarda ergenlere yönelik Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği kullanılarak risk grupları belirlenebilir veya sunulan psikolojik danışma hizmetlerinin etkililiği değerlendirilebilir ve yeni çalışmalar yapılabilir.

Politika Yapıcılara Yönelik Öneriler

- Politika yapıcıların, çocuk ve ergenlerin sağlıklı ve iyi bir şekilde gelişebilmeleri ve internetin getirdiği risklerden uzak kalabilmeleri için çevrim içi cinsel istismar

konusunda farkındalık kazanması önemlidir. Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'nin geliştirildiği bu araştırmanın bulgularından hareketle, politika yapıcılara çevrim içi cinsel istismar konusu üzerinde çalışmalar yapmaları, bir kamuoyu oluşmasını sağlamaları ve politika yaparken çözüme yönelik erişilebilir ulusal hedefler ortaya koymaları önerilebilir.

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Millî Eğitim Bakanlığı politika yapıcıları, araştırmacıları çevrim içi cinsel istismar konusunda müdahale programları başta olmak üzere çalışmalar yapmaya teşvik edebilirler ve çevrim içi cinsel istismara yönelik bilinmeyenlerin açıklığa kavuşturulmasını sağlayabilirler.
- Millî Eğitim Bakanlığı politika yapıcıları, öğrencileri çevrim içi ortamda karşılaşılabilecekleri cinsel istismar riskinden korumak ve farkındalık oluşturmak için müdahale ve önleme programlarını müfredata ekleyebilirler. Özellikle ölçekte ortaya çıkan üç boyut yani çevrim içi cinsel istismara dair bilgi, önlem ve öz yeterlik alanları ele alınabilir ve öğrencilerin farkındalıklarını belirlemek için Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği kullanılabilir.

Kaynaklar

- Aitken, S., Gaskell, D., ve Hodkinson, A. (2018). Online Sexual Grooming: Exploratory Comparison of Themes Arising From Male Offenders' Communications with Male Victims Compared to Female Victims. *Deviant Behavior*, 39(9), 1170–1190. <https://doi.org/10.1080/01639625.2017.1410372>
- Akoğlu, G. ve Karaaslan, B. T. (2020). COVID-19 ve izolasyon sürecinin çocuklar üzerindeki olası psikososyal etkileri. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 99-103.
- Akpunne, B. C., Ayodele, A. O., Babatunde, S. I., Ogunsemi, J. O. ve Ndubisi, C. D. (2020). Associations between exposure to domestic violence, depression and cyberbullying among secondary school adolescents. *European Journal of Medical and Health Sciences*, 2(4), 1-17. <https://doi.org/10.24018/ejmed.2020.2.4.376>
- Aksüt, M. ve Batur, Z. (2007). İnternet perspektifinde ergenlerin sosyalleşme ve iletişim kurma süreci. *Akademik Bilişim'07-IX. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*, 31, 41.
- Aktu, Y. (2024). Çevrimiçi Çocuk İstismarı Riski Ölçeği'nin Türk kültürüne uyarlanması. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (62), 369-378.
- Algül, S. (2009). *Erzurum'da Yetiştirme Yurtlarında Kana Korunmaya Muhtaç Ergenlerde Sosyodemografik Özellikler ile Psikiyatrik Belirti ve Tanı Dağıtımı* (Uzmanlık tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Ali, S. ve Paash, S. A. (2022). A systematic review of the technology enabled child sexual abuse (ocsa) & its impacts. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*, 25 (5), 1-18.
- Almeida, T. C., ve Barreiros, I. (2024). Online grooming among Portuguese adolescents and the COVID-19 lockdown: Relationship with other types of victimization. *Children and Youth Services Review*, 156, 1–8. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2023.107370>

- Alonso, C. ve Romero, E. (2019). Sexting behaviour in adolescents: Predictors of personality and psychosocial consequences in one year of follow-up. *Annals of Psychology, 35*(2), 214–224.
- Alparslan, A. H. (2011). Çocukluk döneminde cinsel istismar. *Kocatepe Medical Journal, 15*(2), 194-201.
- Appleyard, K., Egeland, B., van Dulmen, M.H. ve Sroufe, L.A. (2005). When more is not better: the role of cumulative risk in child behavior outcomes. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, and Allied Disciplines, 46*(3), 235-45. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2004.00351.x>
- Arafa, A. E., Elbahrawe, R. S., Saber, N. M., Ahmed, S. S. ve Abbas, A. M. (2017). Cyber sexual harassment: a cross-sectional survey over female university students in Upper Egypt. *International Journal of Community Medicine and Public Health, 5*(1), 61–65.
- Atılgan, H., Kan, A. ve Doğan, N. (2017). Eğitimde ölçme ve değerlendirme. Anı Yayıncılık.
- Baker, T., Burgess, A. W., Rabun Jr, J. B., ve Nahirny, C. (2002). Abductor violence in nonfamily infant kidnapping. *Journal of Interpersonal Violence, 17*(11), 1218-1233.
- Bandura A., (1994), "Self-efficacy. Encyclopedia of Human Behavior", No.4, vs Ramachaudran (Ed), New York. Academic Press.
- Banvard-Fox, C., Linger, M., Paulson, D. J., Cottrell, L., ve Davidov, D. M. (2020). Sexual assault in adolescents. *Primary Care: Clinics in Office Practice, 47*(2), 331-349.
- Barrense-Dias, Y., Berchtold, A., Surís, J. C. ve Akre, C. (2017). Sexting and the Definition Issue. *The Journal of adolescent health: Official publication of the Society for Adolescent Medicine, 61*(5), 544–554.
- Barroso R, Ramião E, Figueiredo P. ve Araújo A. M. (2021) Abusive sexting in adolescence: Prevalence and characteristics of abusers and victims. *Frontiers in Psychology, 12*,1-9.

- Barut Bektaş, B. (2023). Teknoloji çağının konuşulmayan gündemi: Çevrim İçi çocuk cinsel istismarı. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, 22, 83-106.
- Baumgartner, S. E., Valkenburg, P. M., ve Peter, J. (2010). Assessing causality in the relationship between adolescents' risky sexual online behavior and their perceptions of this behavior. *Journal of Youth and Adolescence*, 39(10), 1226–1239.
- Bayhan, P. D. P., ve Işıtan, A. G. S. (2010). Ergenlik döneminde ilişkiler: Akran ve romantik ilişkilere genel bakış. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20(20), 33-44. <https://doi.org/10.21560/spcd.68051>
- Baysan, M. P. (2021). 3-6 yaş döneminde çocuklara sahip anne babaların cinsel gelişim ve eğitim hakkındaki bilgi düzeyleri ve tutumları (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Medipol Üniversitesi, İstanbul.
- Bayzan, Ş. ve Çubukcu, A. (2013). Türkiye'de dijital vatandaşlık algısı ve bu algıyı internetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı ile artırma yöntemleri. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 5, 148-174.
- Beauregard, E., Leclerc, B., ve Lussier, P. (2012). Decision making in the crime commission process: Comparing rapists, child molesters, and victim-crossover sex offenders. *Criminal Justice and Behavior*, 39 (10), 1275-1295.
- Bentler, P.M., ve Bonett, D.G. (1980). Significance tests and goodness of fit in the analysis of covariance structures. *Psychological Bulletin*, 88(3), 588-606.
- Berkmen, B. (2023). Examining the awareness levels of parents on child sexual abuse. *Journal of Indian Association for Child and Adolescent Mental Health*, 18(4) 348–35.
- Berkmen, B. ve Seçim, G. (2019). Scale for Measuring Child Sexual Abuse Awareness for Parents: A scale development study. *Current Psychology*, 42(2), 1-13.
- Berson, M.J. ve Berson, I.R. (2003) Lessons learned about schools and their responsibility to foster safety online. *Journal of School Violence* 2(1), 105–117.

- Birleşmiş Milletler. (1989). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. <https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme>
- Black, P. J., Wollis, M., Woodworth, M. ve Hancock, J. T. (2015). A linguistic analysis of grooming strategies of online child sex offenders: Implications for our understanding of predatory sexual behavior in an increasingly computer-mediated world. *Child Abuse and Neglect*, 44, 140-149.
- Boase, J., ve Ling, R. (2013). Measuring mobile phone use: Self-report versus log data. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 18(4), 508–519. <https://doi.org/10.1111/jcc4.12021>
- Bölükbaş, K. (2003). *İnternet kafeler ve internet bağımlılığı üzerine sosyolojik bir araştırma: Diyarbakır Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- Buchanan, N. ve Mahoney, A. (2021). Development of a Scale Measuring Online Sexual Harassment: Examining gender differences and the emotional impact of sexual harassment victimization online. *Legal and Criminological Psychology*, 27(1), 63-81.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri. Pegem Akademi.
- Byers, E. S., Sears, H. A., ve Weaver, A. D. (2008). Parents' reports of sexual communication with children in kindergarten to grade 8. *Journal of Marriage and Family*, 1, 86-96. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2007.00463.x>
- Çalışkan, M. (2019). Toplum ve suç araştırmalarında sınırları aşan bir suç: “çevrimiçi çocuk istismarı” ve bu suça karşı alınabilecek önlemler. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 61, 122-131.

- Calvete, E., Orue, I., ve Gámez-Guadi, M. (2022). A Preventive Intervention to Reduce Risk of Online Grooming Among Adolescents. *Intervencion Psicosocial*, 31(3), 177–184. <https://doi.org/10.5093/pi2022a14>
- Canbek, G. ve Sağıroğlu, Ő (2007). Çocukların ve gençlerin bilgisayar ve internet güvenliği. *Politeknik Dergisi*, 10 (1), 33-39.
- Cano, A.E., Fernandez, M. ve Alani, H. (2014). Detecting child grooming behaviour patterns on social media. In: SocilInfo 2014: The 6th International Conference on Social Informatics, 10-13 Nov 2014, Barcelona, Spain, pp. 412–427. https://doi.org/10.1007/978-3-319-13734-6_30
- Castro, T. ve Osório, A. (2015). 'I created a blog to enter this world'. Online dangerous pro-anorexic contents produced and disseminated by children. In T. S. Castro & A.-M. Cook (Eds.), *Visual Stimulation: Shaping teens identities*. Oxford, UK: Inter-disciplinary press.
- Ceylan, Ő., ve Çetin, A. (2015). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların cinsel eğitimine ilişkin ebeveyn görüşlerinin incelenmesi. *H.Ü. Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2(3), 41-59.
- Chauviré-Geib, K., ve Fegert, J. M. (2023). Victims of technology-assisted child sexual abuse: A scoping review. *Trauma, Violence & Abuse*, 25(2), 1335-1348. <https://doi.org/10.1177/15248380231178754>
- Chen, J. Q., ve Chen, D. G. (2005). Awareness of child sexual abuse prevention education among parents of Grade 3 elementary school pupils in Fuxin City, China. *Health Education Research*, 20(5), 540–547. <https://doi.org/10.1093/her/cyh012>
- Chen, M., Cheung, A. S. Y., ve Chan, K. L. (2019). Doxing: What adolescents look for and their intentions. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(2), 218. <https://doi.org/10.3390/ijerph16020218>

- Chen, Q., Chan, K. L., ve Cheung, A. S. Y. (2018). Doxing victimization and emotional problems among secondary school students in Hong Kong. *International journal of Environmental Research and Public Health*, 15(12), 1-8. <https://doi.org/10.3390/ijerph15122665>
- Childlight – Global Child Safety Institute. Into the Light Index on Child Sexual Exploitation and Abuse Globally: 2024 Report. Edinburgh: Childlight, 2024.
- Cialdini, R. B., ve Sagarin, B. J. (2005). Principles of Interpersonal Influence. In T. C. Brock & M. C. Green (Eds.), *Persuasion: Psychological Insights and Perspectives* (2nd ed.). Sage Publications, Inc.
- Civelek, E. (2019). Adolesan dönemi ve özkıyım girişimi. *Turkish Journal of Pediatric Disease*, 1, 7-12.
- Cohen, J., ve Cohen, P. (1983). Applied multiple regression/correlation analysis for the behavioral sciences. L. NJ Erlbaum.
- Cohen, L. E., ve Felson, M. (1979). Social-change and crime rate trends – Routine activity approach. *American Sociological Review*, 44(4), 588–608. <https://doi.org/10.2307/2094589>
- Çokluk, O., Şekercioğlu, G., ve Büyüköztürk, S. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem.
- Collins, W. A., Welsh, D. P., ve Furman, W. (2009). Adolescent romantic relationships. *Annual Review of Psychology*, 60, 631–652. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.60.110707.163459>
- Copp, J. E., Mumford, E. A., ve Taylor, B. G. (2021). Online sexual harassment and cyberbullying in a nationally representative sample of teens: Prevalence, predictors, and consequences. *Journal of Adolescence*, 93, 202–211. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2021.10.003>

- De Lange, M., ve Von Solms, R. (2012, January 2–5). An e-Safety educational framework in South Africa. Proceedings of the Southern Africa Telecommunication Networks and Applications Conference (SATNAC), George, South Africa.
- De Moore, S., Dock, M., Gallez, S., Lenaerts, S., Scholler, C. ve Vleugels, C. (2008). Teens and ICT: Risks and opportunities. [Çevrim-içi: http://www.belspo.be/belspo/fedra/TA/synTA08_nl.pdf, Erişim tarihi, 10.07.2023]
- De Santisteban, P., & Gámez-Guadix, M. (2017). Prevalence and risk factors among minors for online sexual solicitations and interactions with adults. *The Journal of Sex Research*, 55(7), 939–950. <https://doi.org/10.1080/00224499.2017.1386763>
- Deater-Deckard, K., Dodge, K. A., Bates, J. E., ve Pettit, G. S. (1998). Multiple risk factors in the development of externalizing behavior problems: group and individual differences. *Development and Psychopathology*, 10(3), 469–493. <https://doi.org/10.1017/s0954579498001709>
- Deslauriers-Varin, N., ve Beauregard, E. (2010). Victims' routine activities and sex offenders' target selection scripts: A latent class analysis. *Sexual Abuse*, 22(3), 315-342.
- DeVellis, R. F. (2017). Ölçek geliştirme: Kuram ve uygulamalar. Nobel Yayıncılık.
- Dilorio, C., Kelley, M. ve Hockenberry-Eaton, M. (1999) Communication about sexual issues: Mothers, fathers and friends. *Journal of Adolescent Health*, 24, 181-189.
- Dilorio, C., Pluhar, E., ve Belcher, L. (2003). Parent-child communication about sexuality: A review of the literature from 1980–2002. *Journal of HIV/AIDS Prevention & Education for Adolescents & Children*, 5(3–4), 7–32. https://doi.org/10.1300/J129v05n03_02
- Dombrowski, S. C., Gischlar, K. L. ve Durst, T. (2007), Safeguarding young people from cyber pornography and cyber sexual predation: a major dilemma of the internet. *Child Abuse Review*, 16, 153-170.
- Dönmez, Y. E. (2017). "Çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları ergen hasta popülasyonunda online cinsel istismar sıklığı, ilişkili risk faktörleri ve sonrasında oluşabilecek travma

sonrası stres bozukluğu” (Yayımlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi). İnönü Üniversitesi, Malatya.

Dykas, M. J., Ziv, Y., ve Cassidy, J. (2008). Attachment and peer relations in adolescence. *Attachment & Human Development, 10(2)*, 123–141. <https://doi.org/10.1080/14616730802113679>

ECPAT, ‘Terminology Guidelines for the Protection of Children from Sexual Exploitation and Sexual Abuse’, adopted by the Interagency Working Group in Luxembourg, 28 January 2016.

Ehman, A.C., ve Gross, A.M. (2019). Sexual cyberbullying: Review, critique, & future directions. *Aggression and Violent Behavior, 44*, 84-87.

Elliott, Ian A. (2017). A self-regulation model of sexual grooming. *Trauma, Violence, & Abuse, 18(1)*, 83-97.

Erikson, E. H. 1968. Identity: Youth in crisis. New York: W. W. Norton.

Erkan, T. (2011). Ergenlerde beslenme. *Türk Pediatri Araştırmaları, 46*, 49-53.

Esen, E., Öztürk, B. ve Kaval, A. (2023). Çevrimiçi cinsel taciz ölçeği'nin türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Fe Dergi, 15(1)* 232-257. <https://doi.org/10.46655/federgi.1143343>.

Europol (2018). Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA) 2018. <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/internet-organised-crime-threat-assessment-iocta-2018>

Evans, R., Widman, L., Kamke, K. ve Stewart, J.L. (2020). Gender differences in parents' communication with their adolescent children about sexual risk and sex-positive topics. *The Journal of Sex Research, 57(2)*, 177–188.

Evcı, N. ve Aylar, F. (2017). Ölçek geliştirme çalışmalarında doğrulayıcı faktör analizinin kullanımı. *Sosyal Bilimler Dergisi, 4(10)*, 389-412.

- Ey, L.-A., ve Glenn Cupit, C. (2011). Exploring young children's understanding of risks associated with Internet usage and their concepts of management strategies. *Journal of Early Childhood Research*, 9(1), 53-65. <https://doi.org/10.1177/1476718X10367471>
- Finkelhor, D. (1984). Child Sexual Abuse: New Theory and Research. New York: The Free Press.
- Finkelhor, D. (2022). Prevalence of online sexual offenses against children in the US. *JAMA Network Open*, 5(10), 1-11. <https://doi.org/10.1001/jamanetworkopen.2022.3>
- Finkelhor, D., Cuevas, C. A., ve Drawbridge, D. (2017). The four preconditions model: An assessment. In D. P. Boer, A. R. Beech, T. Ward, L. A. Craig, M. Rettenberger, L. E. Marshall, & W. L. Marshall (Eds.), *The Wiley Handbook on The Theories, Assessment, and Treatment of Sexual Offending* (pp. 25–51). Wiley Blackwell.
- Flores, D. ve Barroso, J. (2017). 21st century parent-child sex communication in the United States: A process review. *The Journal of Sex Research*, 54(4–5), 532–548.
- Frentzen, E., Reisacher, D., Brähler, E., Rassenhofer, M., Fegert, J. M., ve Witt, A. (2022). The predictors of awareness of sexual abuse and sexual violence in the media and the influence on actions of the individuals. *Frontiers in Psychiatry*, 12, 1-14. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2021.789144>
- Furman, W. (2002). The Emerging Field of Adolescent Romantic Relationships. *Current Directions in Psychological Science*, 11(5), 177-180. <https://doi.org/10.1111/1467-8721.00195>
- G´amez-Guadix, M. ve De Santisteban, P. (2018). "Sex Pics?": Longitudinal predictors of sexting among adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 63(5), 608–614.
- Gamez-Guadix M. ve Mateos-Perez E. (2019). Longitudinal and reciprocal relationships between sexting, online sexual solicitations, and cyberbullying among minors. *Computers in Human Behavior*, 94, 70–76. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2019.01.004>

- Gámez-Guadix, M., De Santisteban, P., Wachs, S. ve Wright, M. (2021). Unraveling cyber sexual abuse of minors: Psychometrics properties of the Multidimensional Online Grooming Questionnaire and prevalence by sex and age. *Child Abuse & Neglect*, 120, 1-11.
- Gámez-Guadix, M., Mateos-Pérez, E., Alcázar, M. A., Martínez-Bacaicoa, J., ve Wachs, S. (2023). Stability of the online grooming victimization of minors: Prevalence and association with shame, guilt, and mental health outcomes over one year. *Journal of adolescence*, 95(8), 1715–1724. <https://doi.org/10.1002/jad.12240>
- Gass´o, A. M., Klettke, B., Agustina, J. R. ve Montiel, I. (2019). Sexting, mental health, and victimization among adolescents: A literature review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(13), 13–15.
- George, D. ve Mallery, P. (Ed.). (2000). *SPSS for windows step by step: A simple guide and reference* (3rd ed.). Boston, MA: Allyn and Bacon.
- George, M. J. ve Odgers, C. L. (2015). Seven fears and the science of how mobile technologies may be influencing adolescents in the digital age. *Perspectives on Psychological Science*, 10(6), 832-851.
- Gewirtz-Meydan, A., Mitchell, K. J. ve Rothman, E. F. (2018). What do kids think about sexting? *Computers in Human Behavior*, 86, 256–265
- Gil-Llario, M. D., Morell-Mengual, V., García, C. G. ve Ballester-Arnal, R. (2020). The phenomenon of sexting among Spanish teenagers: Prevalence, attitudes, motivations and explanatory variables. *Anales de Psicología*, 36(2), 210–219.
- Gold, J. E., Rauscher, K. J., ve Zhu, M. (2015). A validity study of self-reported daily texting frequency, cell phone characteristics, and texting styles among young adults. *BMC research notes*, 8, 120. <https://doi.org/10.1186/s13104-015-1090-3>

- Gordon-Messer, D., Bauermeister, J. A., Grodzinski, A. ve Zimmerman, M. (2013). Sexting among young adults. *The Journal of adolescent health : official publication of the Society for Adolescent Medicine*, 52(3), 301–306.
- Greene-Colozzi E. A., Winters G. M., Blasko B. ve Jeglic E. L. (2020). Experiences and perceptions of online sexual solicitation and grooming of minors: A retrospective report. *Journal of Child Sexual Abuse*, 29(7), 836–854. <https://doi.org/10.1080/10538712.2020.1801938>
- Guerra, C., Aguilera, G., Lippians, C., Navarro, M., Paz, M., Rebolledo, D., Silva, G., ve Alaeddine, R. (2022). Online sexual abuse and symptomatology in Chilean adolescents: The role of peer support. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(7-8), NP5805–NP5817. <https://doi.org/10.1177/0886260520957685>
- Guerra, C., Pinto-Cortez, C., Toro, E., Efthymiadou, E. ve Quayle, E. (2021). Online sexual harassment and depression in Chilean adolescents: Variations based on gender and age of the offenders. *Child Abuse and Neglect*, 120, 105219. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2021.105219>
- Gunawan, F. E., Ashianti, L., Candra, S. ve Soewito, B. (2016). Detecting online child grooming conversation. In *2016 11th International Conference on Knowledge, Information and Creativity Support Systems (KICSS)* (ss. 1-6). IEEE. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2013.03.016>
- Hall, G. C. N. ve Hirschman, R. (1992). Sexual aggression against children: A conceptual perspective of etiology. *Criminal Justice and Behavior*, 19(1), 8–23. <https://doi.org/10.1177/0093854892019001003>
- Hall, G.C.N. ve Hirschman, R. (1991). Towards a Theory of Sexual Aggression: A Quadripartite Model. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 59 (5), 662 -669.
- Hall, G.C.N. (1996). Theory Based Assessment: Treatment and Prevention of Sexual Aggression. New York: Oxford University Press.

- Hawdon J., Costello M., Ratliff T., Hall L. ve Middleton J. (2017). Conflict management styles and cybervictimization: Extending routine activity theory. *Sociological Spectrum*, 37(4), 250–266. <https://doi.org/10.1080/02732173.2017.1334608>
- Hochgraf, A. K., Fosco, G. M., Lanza, S. T., ve McHale, S. M. (2021). Developmental timing of parent–youth intimacy as a protective factor for adolescent adjustment problems. *Journal of Family Psychology*, 35(7), 916–926. <https://doi.org/10.1037/fam0000864>
- Hoe, S.L. (2008). Issues and Procedures in adapting structural equation modelin technique. *Journal of Applied Quantitative Methods*, 3, 76-83.
- Hooper, D., Coughlan, J., ve Mullen, M, R., (2008). Structural equation modelling gudelines for determining model fit. *The Electronic Journal of Business Research Metods*, 6, 53-60.
- Honor, G. (2020). Online Sexual Solicitation of Children and Adolescents. *Journal of Pediatric Health Care*, 34(6), 610 – 618. <https://doi.org/10.1016/j.pedhc.2020.05.008>
- Internet Watch Foundation. (2018). Trends in online child sexual exploitation: examining the distribution of captures of live-streamed child sexual abuse.
- İşler, S. ve Gürşimşek, A.I. (2018). 3-6 yaş çocuklarının cinsel eğitiminin gerekliliği ile ilgili ebeveyn görüşlerinin incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38 (3), 845-867.
- Joleby, M., Landström, S., Lunde, C., ve Jonsson, L. (2021). Experiences and psychological health among children exposed to online child sexual abuse—A mixed methods study of court verdicts. *Psychology, Crime & Law*, 27(2), 159-181. <https://doi.org/10.1080/1068316X.2020.1781120>
- Jones, L., Mitchell, K. J., ve Finkelhor, D. (2013). Trends in youth internet victimization: Findings from three youth internet safety surveys 2000–2010. *Journal of Adolescent Health*, 50(2), 179–186. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2011.09.015>

- Jonsson, L. S., Fredlund, C., Priebe G., Wadsby, M.ve Svedin, C. G. (2019). Online sexual abuse of adolescents by a perpetrator met online: a cross-sectional study. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 13(32), 2-10.
- Kara Özçalık, C. ve Atakoğlu, R. (2021). Online child sexual abuse: Prevalence and characteristics of the victims and offenders. *Journal of Psychiatric Nursing*, 12(1), 6-81.
- Karaarslan, A. (2015). Cyberbullying and child abuse: Parent's awareness of cyberbullying and child abuse in facebook practices. *International Association of Social Science Research*, 2, 47-61.
- Karmakar, S., ve Das, S. (2020). Evaluating the impact of COVID-19 on cyberbullying through bayesian trend analysis. Proceedings of the European Interdisciplinary Cybersecurity Conference. <https://doi.org/10.1145/3424954.3424960>
- Kaya, S. (2022). Sosyal medyada anonim olmanın söylemler üzerindeki etkisinin haber yorumları üzerinden incelenmesi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 60, 168-185.
- Kitteringham, G. ve Fennelly, L. (2020). Environmental crime control. In Fennelly, L. (Ed). Handbook of loss prevention and crime prevention. Oxford: Butterworth-Heinemann, pp. 207-222.
- Klein, J. D., Brown, J. D., Childers, K. W., Oliveri, J., Porter, C. ve Dykers, C. (1993). Adolescents' risky behavior and mass media use. *Pediatrics*, 92, 24-31.
- Koops B. J. (2009). Sex, kids, and crime in cyberspace: Some reflections on crossing boundaries. In Lodder A. R., Oskamp A. (Eds.) *Caught in the cyber crime act* (pp. 63–76). Kluwer Deventer.
- Kortjan, N., ve von Solms, R. (2013). Cyber security education in developing countries: A South African perspective. *E-Infrastructure and eServices for Developing Countries*, 289-297. https://doi.org/10.1007/978-3-642-41178-6_30
- Kritzinger, E. (2016). Short-term initiatives for enhancing cyber-safety within South African schools. *South African Computer Journal*, 28(1), 1-17.

- Kuloğlu, C. (2001). İnternet kafeler ve internet bağımlılığı: Ankara örneği (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Lanza, S. T., Rhoades, B. L., Greenberg, M. T., Cox, M., ve Family Life Project Key Investigators (2011). Modeling multiple risks during infancy to predict quality of the caregiving environment: contributions of a person-centered approach. *Infant behavior & development*, 34(3), 390–406. <https://doi.org/10.1016/j.infbeh.2011.02.002>
- Larson, R., ve Richards, H. (1994). Divergent realities: The emotional lives of mothers, fathers, and adolescents. New York: Basic Books.
- Laursen, B., Wilder, D., Noack, P., ve Williams, V. (2000). Adolescent perceptions of reciprocity, authority, and closeness in relationships with mothers, fathers, and friends. *International Journal of Behavioral Development*, 24, 464-471.
- Lenhart A., Smith, A. W. ve Anderson, M. (2015). "Teens, technology and romantic relationships" (Washington, D.C.: Pew Internet and American Life Project, 2015). (http://www.pewinternet.org/files/2015/10/PI_2015-10-01_teens-technology-romance_FINAL.pdf).
- Lenhart, A. (2015). Teen, social media and technology overview, Pew Research Center.
- Lenhart, M. ve Madden, M. (2007) Teens, privacy and online social networks. How teens manage their online identities and personal information in the age of myspace. *Pew Internet & American Life Project Report*, 1-45.
- Lim, Y.Y., Wahab, S., Kumar, J., Ibrahim, F. ve Kamaluddin, M.R. (2021). Typologies and psychological profiles of child sexual abusers: An extensive review. *Children*, 8, 333. <https://doi.org/10.3390/children8050333>
- Liu C., Ang R. P. ve Lwin M. O. (2013). Cognitive, personality, and social factors associated with adolescents' online personal information disclosure. *J. Adolesc.*, 36, 629–638.
- Lobe, B., Velicu, A., Staksrud, E., Chaudron, S. ve Di Gioia, R. (2020). How children (10-18) experienced online risks during the Covid-19 lockdown - Spring 2020, EUR 30584 EN,

- Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2021, ISBN 978-92-76-29763-5, doi:10.2760/562534, JRC124034.
- Ma, C. M. S. (2019). Relationships between exposure to online pornography, psychological well-being and sexual permissiveness among Hong Kong Chinese adolescents: A three-wave longitudinal study. *Applied Research Quality Life*, 14, 423–439.
- Machalani, A., ve Carmichael, J. (2020). Examining Child Sexual Abuse: A Biopsychosocial Approach.
- Maras, Marie-Helen. (2016). Cybercriminology. University Press.
- Marcum, C. D., Higgins, G. E., ve Ricketts, M. L. (2014). Juveniles and cyber stalking in the United States: An analysis of theoretical predictors of patterns of online perpetration. *International Journal of Cyber Criminology*, 8(1), 47–56. <https://www.cybercrimejournal.com/pdf/marcumetalijcc2014vol8issue1.pdf>
- Marinoni, C., Rizzo, M. ve Zanetti, M.A. (2024). Social media, online gaming, and cyberbullying during the COVID-19 pandemic: The mediation effect of time spent online. *Adolescents*, 4(2), 297-310. <https://doi.org/10.3390/adolescents4020021>
- Marjorie S, E., Joy M, C. R., Hazelyn M., Y., Herock, D. S., ve Hernando Jr. L., B. (2024). Knowledge and Prevalence of Sexual Grooming in Academia: Basis for Awareness Campaign. *Randwick International of Education and Linguistics Science Journal*, 5(1), 23-34. <https://doi.org/10.47175/rielsj.v5i1.933>
- Marshall, W. L., Anderson, D. and Fernandez, Y. M. (1999). Cognitive behavioural treatment of sexual offenders. Chichester: John Wiley & Sons.
- Marshall. W. L., ve Barbaree, H. E. (1990). An integrated theory of the etiology of sexual offending. In W. L. Marshall, D. R. Laws and H. E. Barbaree (Eds.). *Handbook of sexual deviance: Issues, theories, and treatment of the offender* (pp. 257-275). New York: Plenum.

- Min, J., ve Kim, B. (2015). How are people enticed to disclose personal information despite privacy concerns in social network sites? The calculus between benefit and cost. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 66 (4), 839-857.
- Mireku, M. O., Mueller, W., Fleming, C., Chang, I., Dumontheil, I., Thomas, M. S. C., Eeftens, M., Elliott, P., Rössli, M., ve Toledano, M. B. (2018). Total recall in the SCAMP cohort: Validation of self-reported mobile phone use in the smartphone era. *Environmental research*, 161, 1–8. <https://doi.org/10.1016/j.envres.2017.10.034>
- Mitchell, K. J., Wolak, J., ve Finkelhor, D. (2007). Trends in youth reports of sexual solicitations, harassment and unwanted exposure to pornography on the Internet. *The Journal of adolescent health : official publication of the Society for Adolescent Medicine*, 40(2), 116–126. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2006.05.021>
- Mitchell, K., Finkelhor, D., ve Wolak, J. (2007). Youth internet users at risk for the most serious online sexual solicitations. *American Journal of Preventive Medicine*, 32 (6), 532–537. <https://doi.org/10.1016/j.amepre.2007.02.001>
- Monks, C. P., ve Van Zalk, N. (2020). Adolescent relationships in a digital age: What do we know and where does the future lie? In N. Van Zalk & C. P. Monks (Eds.), *Online peer engagement in adolescence: Positive and negative aspects of online social interaction* (pp. 163–177). Routledge/Taylor & Francis Group. <https://doi.org/10.4324/9780429468360-10>
- Morgan, R. E. ve Jennifer L. T. (2022, Feb). *Stalking Victimization, 2019*. U.S. Department of Justice. <https://bjs.ojp.gov/content/pub/pdf/sv19.pdf>
- Muhingi, W. N., Mavole, J. N., ve Nzau, M. (2020). Stakeholders' awareness creation on online child abuse among primary school children in langata sub-county, Nairobi County in Kenya. *Journal of Research Innovation and Implications in Education*, 4(3), 210-213.

- Müller, A. N. (2014). Child sexual abuse prevention goes online: Introducing “Cool and Safe” and its effects. *Computers & Education, 78*, 60-65.
- Muthén, L. K., ve Muthén, B. O. (2002). How to use a Monte Carlo study to decide on sample size and determine power. *Structural equation modeling, 9*(4), 599-620.
- Nagsen, A., & Nagpur SLS. (2022). What if I get trapped in digital voyeurism in my own space or room?. *Indian Journal of Law and Legal Research, 4*, 1-16.
- Public Health Ontario (2020). Negative Impacts of Community-Based Public Health Measures During a Pandemic (e.g., COVID-19) on Children and Families. [https://www.publichealthontario.ca/en/search#q=Negative%20Impacts%20of%20CommunityBased%20Public%20Health%20Measures%20During%20a%20Pandemic%20\(e.g.%20COVID19\)%20on%20Children%20and%20Families&sort=relevancy](https://www.publichealthontario.ca/en/search#q=Negative%20Impacts%20of%20CommunityBased%20Public%20Health%20Measures%20During%20a%20Pandemic%20(e.g.%20COVID19)%20on%20Children%20and%20Families&sort=relevancy)
- Nolin, M. J., ve Petersen, K. K. (1992). Gender differences in parent-child communication about sexuality: An exploratory study. *Journal of Adolescent Research, 7*(1), 59-79. <https://doi.org/10.1177/074355489271005>
- Noll, J. G., Haag, A. C., Shenk, C. E., Wright, M. F., Barnes, J. E., Kohram, M., Malgaroli, M., Foley, D. J., Kouril, M., ve Bonanno, G. A. (2022). An observational study of Internet behaviours for adolescent females following sexual abuse. *Nature Human Behaviour, 6*(1), 74-87. <https://doi.org/10.1038/s41562-021-01187-5>
- Noll, J. G., Shenk, C. E., Barnes, J. E. ve Haralson, K. J.(2013). Association of maltreatment with high-risk internet behaviors and offline encounters. *Pediatrics, 131*(2), 510–517.
- Northridge, J. L., Silver, E. J., Talib, H. J., & Coupey, S. M. (2017). Reproductive Coercion in High School-Aged Girls: Associations with Reproductive Health Risk and Intimate Partner Violence. *Journal of Pediatric and Adolescent Gynecology, 30*(6), 603–608. <https://doi.org/10.1016/j.jpag.2017.06.007>

- O'Connel, R. (2003). A typology of child cyber sexploitation and online grooming practices. <https://image.guardian.co.uk/sysfiles/Society/documents/2003/07/17/Groomingreport.pdf>
- O'Malley, R. L. ve Holt, K. M. (2022). Cyber sextortion: An exploratory analysis of different perpetrators engaging in a similar crime. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(1-2), 258-283.
- OECD (2020), "Combatting COVID-19's effect on children", *OECD Policy Responses to Coronavirus (COVID-19)*, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/2e1f3b2f-en>.
- Özdamar, K. (2013). Paket programlar ile istatistiksel veri analizi-1: SPSS-MINITAB. Nisan Kitapevi.
- Özgülük, S. B. (2010). Prediction of attitudes towards child abuse by gender, age, income and education. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5, 515–519.
- Özkaya, P. (2023). Dijital dünyada çevrimiçi riskler, bilişim suçları ve mağdur çocuk. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 14(53), 13-42.
- Parlaz, E. A., Tekgül, N., Karademirci, E., ve Öngel, K. (2012). Ergenlik dönemi: fiziksel büyüme, psikolojik ve sosyal gelişim süreci. *The Journal of Turkish Family Physician*, 3(2), 10-16.
- Parviainen, J. ve Rajamaki, J. (2022). Analysis of sexual abuse of children online and CAM investigations in Finland. *Proceedings Of The 17th International Conference on Cyber Warfare And Security*, 505-512.
- Pashang, S., Khanlou, N. ve Clarke, J.G. (2018). The mental health impact of cyber sexual violence on youth identity. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 1-13.
- Patchin, J. W. & Hinduja, S. (2022). 2021 Cyberbullying Data. Cyberbullying Research Center. <https://cyberbullying.org/2021-cyberbullying-data>

- Patchin, J. W. ve Hinduja, S. (2020). Sextortion among adolescents: Results from a National Survey of U.S. Youth. *Sexual Abuse*, 32, 30–54.
- Pennington N. (2021). Communication outside of the home through social media during COVID-19. *Computers in human behavior reports*, 4, 100118. <https://doi.org/10.1016/j.chbr.2021.100118>
- Pereira, F., ve Matos, M. (2016). Cyber-stalking victimization: What predicts fear among Portuguese adolescents? *European Journal on Criminal Policy and Research*, 22(2), 253270. <https://doi.org/10.1007/s10610-015-9285-7>
- Piaget, J. (1950). *The psychology of intelligence*. London, UK: Routledge
- Popovac, M. ve Leoschut, L. (2012). Cyber bullying in South Africa: Impact and responses. *Centre For Justice And Crime Prevention*, 13 (6), 1-16.
- Prikhidko, A., ve Kenny, M. C. (2021). Examination of parents' attitudes toward and efforts to discuss child sexual abuse prevention with their children. *Children and Youth Services Review*, 121, 105810. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105810>
- Quayle, E 2016, *Researching Online Child Sexual Exploitation and Abuse: Are There Links Between Online and Offline Vulnerabilities?* . The London School of Economics and Political Science. [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://eprints.lse.ac.uk/71260/1/Guide-7-Child-sexual-exploitation-and-abuse-Quayle.pdf](https://eprints.lse.ac.uk/71260/1/Guide-7-Child-sexual-exploitation-and-abuse-Quayle.pdf)
- Quayle, E. (2017). Over the Internet, under the Radar: Online Child Sexual Abuse and Exploitation—A Brief. *Centre for Youth & Criminal Justice Website*.
- Quayle, E., Vaughan, M. ve Taylor, M. (2006). Sex offenders, internet child abuse images and emotional avoidance: The importance of values. *Aggression and Violent Behavior*, 11(1), 1–11.

- Quayle, E., Vaughan, M., ve Taylor, M. (2006). Sex offenders, internet child abuse images and emotional avoidance: The importance of values. *Aggression and Violent Behavior, 11*(1), 1–11. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2005.02.005>
- Ramiro, L.S., Martinez, A. B., Tan, J.R.D., Mariano, K., Miranda, G. M. J. ve Bautista, G. (2019). Online child sexual exploitation and abuse: A community diagnosis using the social norms theory. *Child Abuse & Neglect, 9*, 104080. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2019.104080>
- Repinski, D. J., ve Zook, J. M. (2005). Three measures of closeness in adolescents' relationships with parents and friends: Variations and developmental significance. *Personal Relationships, 12*(1), 79–102. <https://doi.org/10.1111/j.1350-4126.2005.00103.x>
- Reyns B. W., Henson B., Fisher B. S. (2011). Being pursued online: Applying cyberlifestyle-routine activities theory to cyberstalking victimization. *Criminal Justice and Behavior, 38*(11), 1149–1169. <https://doi.org/10.1177/0093854811421448>
- Rice, E., Craddock, J., Hemler, M., Rusow, J., Plant, A., Montoya, J., ve Kordic, T. (2018). Associations between sexting behaviors and sexual behaviors among mobile phone-owning teens in Los Angeles. *Child Development, 89*(1), 110–117. <https://doi.org/10.1111/cdev.12837>
- Rudolph, J. I., Zimmer-Gembeck, M. J., ve Walsh, K. (2022). Recall of sexual abuse prevention education at school and home: Associations with sexual abuse experience, disclosure, protective parenting, and knowledge. *Child Abuse & Neglect, 129*, 105680. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2022.105680>
- Rudolph, J., Zimmer-Gembeck, M. J., Shanley, D. C., ve Hawkins, R. (2018). Child sexual abuse prevention opportunities: Parenting, programs, and the reduction of risk. *Child Maltreatment, 23*(1), 96–106. <https://doi.org/10.1177/1077559517729479>

- Saleous, H., Ismail, M., AlDaajeh, S. H., Madathil, N., Alrabae, S., Choo, K. R., ve Al-Qirim, N. (2023). COVID-19 pandemic and the cyberthreat landscape: Research challenges and opportunities. *Digital Communications and Networks*, 9(1), 211–222. <https://doi.org/10.1016/j.dcan.2022.06.005>
- Santrock J.W. (2014). *Ergenlik* (14. Basım). İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Say, G. N., Babadağı, Z., Karabekiroğlu, K., Yüce, M., ve Akbaş, S. (2015). Abuse characteristics and psychiatric consequences associated with online sexual abuse. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*, 18(6), 333–336. <https://doi.org/10.1089/cyber.2014.0494>
- Sayıl, M., Kindap, Y., Bayar, Y., Bayraktar, F., Kurt, D., Tığrak, A. ve Yaban, E. H. (2012). *Ergenlik döneminde ebeveynlik ve ergenin psikososyal uyumu*. Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Schaathun, I. L., Nenseth, I. R., Rognmo, K., ve Hafstad, G. S. (2024). Factors differentiating risk of sexual abuse victimization by adults and peers among adolescents. *Child Abuse & Neglect*, 151, 106707. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2024.106707>
- Scharkow, M. (2016). The accuracy of self-reported internet use—A validation study using client log data. *Communication Methods and Measures*, 10(1), 13–27. <https://doi.org/10.1080/19312458.2015.1118446>
- Schmidt, F., Varese, F., ve Bucci, S. (2023). Understanding the prolonged impact of online sexual abuse occurring in childhood. *Frontiers in Psychology*, 14, 1281996. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1281996>
- Schoeps, K., Peris Hernández, M., Garaigordobil, M. ve Montoya-Castilla, I. (2020). Risk factors for being a victim of online grooming in adolescents. *Psicothema*, 32(1), 15–23.
- Scull, T. M., Carl, A. E., Keefe, E. M., ve Malik, C. V. (2022). Exploring parent-gender differences in parent and adolescent reports of the frequency, quality, and content of

- their sexual health communication. *Journal of Sex Research*, 59(1), 122–134.
<https://doi.org/10.1080/00224499.2021.1936439>
- Şehidoğlu, Z. (2022). Yeni medyada kullanıcılar tarafından üretilen kötölüğün boyutları: Twitter örneği. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 9(87), 1842-1853.
- Şeker, H. ve Gençdoğan, B. (2020). Psikolojide ve eğitimde ölçme aracı geliştirme (3. Basım). Nobel Yayıncılık.
- Selladurai, L.N. (2022). Online Child Sexual Abuse and Preventive Strategies. *International Journal of Law Management & Humanities* 5(5), 754-768.
- Şener, G. ve Abınık, N. (2021). Türkiye’de Dijital Şiddet Araştırması 2021. İstanbul: Toplumsal Bilgi ve İletişim Derneği. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://turkiye.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/digital_violence_report.pdf
- Shambare, J., ve Mapolisa, T. The Child Sexual Abuse Causal Model in the Zimbabwean Context. *Journal Of Humanities And Social Science*, 25(3), 31-46.
- Shin, H., Lee, J. M., ve Min, J. Y. (2019). Sexual knowledge, sexual attitudes, and perceptions and actualities of sex education among elementary school parents. *Child Health Nursing Research*, 25(3), 312–323. <https://doi.org/10.4094/chnr.2019.25.3.312>
- Simons-Morton, B., Haynie, D. L., Crump, A. D., Eitel, P. ve Saylor, K. E. (2001). Peer and parent influences on smoking and drinking among early adolescents. *Health Education & Behavior*, 28, 95-107.
- Şimsek, O.F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş. Temel ilkeler ve LISREL uygulamaları*. Ekinoks, Ankara.
- Sırakaya, M. ve Seferoğlu, S. S. (2018). Çocukların çevrim-içi ortamlarda karşılaştıkları riskler ve güvenli internet kullanımı. B. Akkoyunlu, A. İşman ve H. F. Odabaşı (Ed). Eğitim teknolojileri okumaları 2018, (12. Bölüm, s. 185-202). TOJET ve Sakarya Üniversitesi, Adapazarı.

- Siyez, D. M., Belkıs, Ö., ve Esen, E. (2023). How aware are college students of sexual harassment and assault in Turkey? *Journal of Sexual Aggression*, 1–18. <https://doi.org/10.1080/13552600.2023.2176936>
- Ståhl, S. ve Denhag, I. (2021). Online and offline sexual harassment associations of anxiety and depression in an adolescent sample. *Nordic Journal of Psychiatry*, 75(5), 330-335. <https://doi.org/10.1080/08039488.2020.1856924>
- Statista (2023). Internet usage worldwide - Statistics & Facts. <https://www.statista.com/topics/1145/internet-usage-worldwide/#topicOverview>
- Tabachnick, B. G., ve Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics* (5th ed.). Boston: Pearson Education, Inc.
- Thapalia, R., Dhungana, R. R., Adhikari, S. K., ve Pandey, A. R. (2020). Understanding, experience and response to sexual harassment among the female students: A mixed method study. *Journal of Nepal Health Research Council*, 17(4), 424–430. <https://doi.org/10.33314/jnhrc.v17i4.2313>
- Thorn. (2019). Child pornography and sexual abuse material.
- Tinsley, H. E. ve Tinsley, D. J. (1987). Uses of factor analysis in counseling psychology research. *Journal of Counseling Psychology*, 34(4), 414-424.
- Tosun, L. P. (2019). Use of social networking sites and subjective well-being. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 11(3), 304-317.
- Türk Ceza Kanunu. (2024). Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi (12.10.2004)
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2024). On ikinci kalkınma planı (2024-2028). [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028_11122023.pdf](https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028_11122023.pdf)

Türkiye İstatistik Kurumu (2021). Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması.
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Cocuklarda-Bilisim-Teknolojileri-Kullanim-Arastirmasi-2021-41132>

Türkiye İstatistik Kurumu (2022). Hanehalkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması.
[https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587)

Türkiye İstatistik Kurumu (2024). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması.
[https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2024-53492#:~:text=T%C3%9C%C4%B0K%20Kurumsal&text=%C4%B0internet%20kullan%C4%B1m%20oran%C4%B1%2C%2016%2D74,%85%2C4%20olarak%20g%C3%B6zlemlendi](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2024-53492#:~:text=T%C3%9C%C4%B0K%20Kurumsal&text=%C4%B0internet%20kullan%C4%B1m%20oran%C4%B1%2C%2016%2D74,%85%2C4%20olarak%20g%C3%B6zlemlendi).

Turner, H. A., Finkelhor, D., ve Colburn, D. (2023). Predictors of online child sexual abuse in a U.S. national sample. *Journal of Interpersonal Violence*, 38(11-12), 7780-7803. <https://doi.org/10.1177/08862605221149090>

Tutty, L. M. (2000). What children learn from sexual abuse prevention programs: Difficult concepts and developmental issues. *Research on Social Work Practice*, 10(3), 275–300.

Tynes, B., Rose, A. ve Williams, D. (2010). The development and validation of the online victimization scale for adolescents. *Cyber psychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 4, 1-17.

UN Children's Fund (UNICEF), *Caring for Child Survivors of Sexual Abuse: Guidelines for health and psychosocial service providers in humanitarian settings*, First Edition, 2012, <https://www.refworld.org/policy/opguidance/unicef/2012/en/98522>

United Nation Development Programme (2015). Sürdürülebilir kalkınma hedefleri. <http://www.tr.undp.org>

- United Nations Children's Fund. (2017). Dünya çocuklarının durumu: dijital bir dünyada çocuklar. <https://www.UNICEF.org/turkiye/raporlar/d%C3%BCnyada-%C3%A7ocuklar%C4%B1n%C4%B1n-durumu-2017-dijital-bir-d%C3%BCnyada-%C3%A7ocuklar>
- United Nations Children's Fund. (2016). 'Guide to using the child online safety assessment tool: Empowering technology companies to promote a safe online environment for children'. https://sites.unicef.org/csr/files/English_UNICEF_COSA.pdf.
- United Nations Children's Fund. (2021). Ending online child sexual exploitation and abuse: Lessons learned and promising practices in low- and middle-income countries, UNICEF, New York.
- Von Solms, R., ve Von Solms, B. (2015). National cyber security in South Africa: A letter to the minister of cyber security. In J. Zaaiman, & L. Leenen (Eds.), *Proceedings of the 10th International Conference on Cyber Warfare and Security, ICCWS 2015* (pp. 369-374). (Proceedings of the 10th International Conference on Cyber Warfare and Security, ICCWS 2015). Academic Conferences Limited.
- Ward, T. (2001). A critique of Hall and Hirschman's quadripartite model of child sexual abuse. *Psychology, Crime & Law*, 7(4), 333-350.
- Ward, T., & Siegert, R. J. (2002). Toward a comprehensive theory of child sexual abuse: A theory knitting perspective. *Psychology, Crime & Law*, 8(4), 319-351. <https://doi.org/10.1080/10683160208401823>
- Wells, M., ve Mitchell, K. J. (2008). How do high-risk youth use the Internet? Characteristics and implications for prevention. *Child maltreatment*, 13(3), 227-234. <https://doi.org/10.1177/1077559507312962>
- Wick, S. E., Nagoshi, C. T., Basham, R., Jordan, C., Kim, Y. K., Nguyen, A. P. ve Lehmann, P. (2017). Patterns of cyber harassment and perpetration among college students in the United States: A test of Routine Activities Theory. *International Journal of Cyber Criminology*, 11(1), 24-39. <https://doi.org/10.5281/zenodo.495770>

- Wilson, E. K., ve Koo, H. P. (2010). Mothers, fathers, sons, and daughters: gender differences in factors associated with parent-child communication about sexual topics. *Reproductive Health*, 7, 31. <https://doi.org/10.1186/1742-4755-7-31>
- Wolak, J., Finkelhor, D., Mitchell, K. J. ve Ybarra, M. L. (2008). Online “predators” and their victims: myths, realities, and implications for prevention and treatment. *The American Psychologist*, 63(2), 111–128.
- Wolak, J., Mitchell, K. J., ve Finkelhor, D. (2006). Online victimization of youth: Five years later. National Center for Missing & Exploited Children. USA.
- Wolak, J., Finkelhor, D., Walsh, W., & Treitman, L. (2018). Sextortion of minors: Characteristics and dynamics. *Journal of Adolescent Health*, 62(1), 72–79. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2017.08.014>
- Wolford-Clevenger, C., Zapor, H., Brasfield, H., Febres, J., Elmquist, J., Brem, M., Shorey, R. C. ve Stuart, G. L. (2016). An examination of the partner cyber abuse questionnaire in a college student sample. *Psychology of Violence*, 6(1), 156–162.
- World Health Organisation (WHO). (TY). Coming of age: Adolescent health. <https://www.who.int/news-room/spotlight/coming-of-age-adolescent-health>
- Yaşar Topuzoğlu, A. (2004). “Çocuk Hakları” Mağdur Çocukların Hukuksal Konumu. İstanbul Baro Yayınları.
- Ybarra, M. L., Mitchell, K. J., Finkelhor, D., ve Wolak, J. (2007). Internet prevention messages: targeting the right online behaviors. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 161(2), 138–145. <https://doi.org/10.1001/archpedi.161.2.138>
- Yıldırım, G., ve Atilla, G. (2020). Öz Yeterliğin Bilinçli Farkındalık ve Benlik Saygısına Etkisi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 59-84. <https://doi.org/10.17494/ogusbd.763397>

Zych, I., Farrington, D. P., ve Ttofi, M. M. (2019). Protective factors against bullying and cyberbullying: A systematic review of meta-analyses. *Aggression and Violent Behavior*, 45, 4–19. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2018.06.008>

EK-A: Ölçek Kullanım İzni

EK-A Ebeveyn Bilgisi: İzlem Ölçeği Kullanım İzni

Sayın Elif Ceyhan,

Talep etmiş olduğunuz ölçek ve ilgili tüm bilgiler ekte ilanını göreceğiniz kitapta tümüyle yayınlanmış olduğu için izne gerek olmaksızın tezinizde kullanabilirsiniz.

Başarılar dilerim,

Melike Sayıl

EK-B: Öğrenciler için Duyuru Metni

Değerli Öğrenciler,

Sizi Doç. Dr. Nilüfer KOÇTÜRK danışmanlığında araştırmacı Elif CEYLAN tarafından lise öğrencileri ile yürütülen “Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındaki Ölçeği'nin Geliştirilmesi” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz.

İlgili çalışmanın uygulanması konusunda Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan gerekli izinler alınmıştır.

Araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce araştırmanın amacını, katılım için gerekli koşulları, katılımcıların sahip olduğu hakları ve toplanan bilgilerin nasıl saklanacağını anlayıp kararınızı özgürce vermeniz gerekmektedir. Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırmaya katılmamaya veya katıldıktan sonra istediğiniz herhangi bir zamanda araştırmadan ayrılma hakkına sahipsiniz. Çalışmadan ayrılmak size herhangi bir sorumluluk getirmeyecektir.

Araştırmayı ayrıntılı olarak tanıtmak amacıyla sizlere özel bir bilgilendirme formu hazırladık. Lütfen bu formu dikkatli bir şekilde okuyunuz.

İlginiz için teşekkür ederiz.

Sorumlu Araştırmacı

Doç. Dr. Nilüfer KOÇTÜRK

Araştırmacı

Elif CEYLAN

EK-C: Öğrenci Gönüllü Katılım ve Bilgilendirilmiş Onam Formu

Değerli Katılımcı,

Yapacağımız araştırmaya gösterdiğin ilgi ve ayırdığın zaman için şimdiden çok teşekkür ederiz. Bu formla, kısaca araştırmada ne amaçladığımızı ve bu araştırmaya katılmanız durumunda neler yapacağımızı anlatmayı amaçladık.

Çalışmanın Amacı: Bu araştırmada çevrim içi cinsel istismara dair farkındalık ölçeğinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla senden geliştirdiğimiz “Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği” anket formunu doldurman beklenmektedir. Bu anket uygulaması için Hacettepe Üniversitesi Etik Kurulu’ndan ve Millî Eğitim Bakanlığı’ndan onay alınmıştır.

Katılım Koşulları: Bu araştırma için lisede öğrenimlerini sürdüren öğrencilere ihtiyaç duyulmaktadır.

Katılımcının Sahip Olduğu Haklar: Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Bu araştırmaya katılmama hakkına ve araştırmadan istediğiniz zaman çekilme hakkına sahipsin. Her iki durumda da herhangi bir yaptırım/ceza vb. uygulanması söz konusu değildir. Aklına takılan soru olduğunda istediğin zaman sorabilirsin. Ölçme aracının uygulaması yaklaşık 10 dakika sürmektedir.

Bilgilerin Saklanması: Bu belgelerin gizliliği araştırmacı tarafından sağlanacak ve belgeler araştırmacının amacı dışında herhangi bir yerde kullanılmayacaktır.

Uygulamaya başlamadan önce aşağıdaki katılımcı beyanını okumanız ve onay kutucuğunu işaretlemeniz gerekmektedir. Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Sorularınızı cevaplandırmak ya da bu araştırma hakkında daha ayrıntılı bir açıklama almak için aşağıdaki bilgiler vasıtasıyla araştırmacılara ulaşabilirsiniz.

Araştırmaya katılmayı kabul ediyorsanız, lütfen aşağıdaki ilgili yeri işaretleyiniz.

Katılımcı Olarak;

Doç. Dr. Nilüfer Koçtürk'ün danışmanlığında araştırmacı Elif CEYLAN tarafından Yüksek Lisans Tezi kapsamında yürütülen ve katılımcı olmam için teklif edilen araştırma ile ilgili yukarıdaki bilgileri dikkatli bir şekilde okudum. Bu çalışmaya katılmam durumunda ilgili bilgilerin gizliliğine büyük bir özen ve saygıyla yaklaşılacağına ve benden alınan bilgilerin özenle korunacağına inanıyorum. Araştırmaya dair yapılan açıklamaları anladım ve araştırmaya katılmayı gönüllü bir şekilde kabul ediyorum.

☐ Onaylıyorum	☐ Onaylamıyorum
Sorumlu araştırmacı	Araştırmacı
Doç. Dr. Nilüfer KOÇTÜRK Hacettepe Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı	Elif CEYLAN Hacettepe Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı

EK-Ç: Ebeveyn Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu

Değerli Anne ve Babalar;

Çocuğunuzun, Doç. Dr. Nilüfer KOÇTÜRK danışmanlığında araştırmacı Elif CEYLAN tarafından lise öğrencileri ile yürütülen “Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındaki Ölçeği'nin Geliştirilmesi” başlıklı araştırmada katılımcı olarak yer alabilmesi için sizden izin istiyoruz.

Bu çalışma, araştırma amaçlı yapılmaktadır ve katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Çocuğunuzun çalışmaya katılması konusunda karar vermeden önce araştırma hakkında sizi bilgilendirmek istiyoruz. Çalışma hakkında tam olarak bilgi sahibi olduktan sonra ve sorularınız cevaplandıktan sonra eğer çocuğunuzun katılmasını isterseniz sizden bu formu imzalamanız istenecektir.

Bu araştırmada çevrim içi cinsel istismara dair farkındalık ölçeğinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla, çocuğunuz okul idaresinin uygun gördüğü saatlerde, sınıf ortamında geliştirdiğimiz “Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği” anket formu uygulamasına katılacaktır. İlgili çalışmanın uygulanması konusunda Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan gerekli izinler alınmıştır.

Bu araştırmaya çocuğunuzun katılıp katılmamasını seçme hakkına sahipsiniz. Ayrıca çocuğunuzun araştırmaya katılması için başta onay verseniz de bu araştırmadan istediğiniz zaman çekilme hakkına sahipsiniz. Her iki durumda da herhangi bir yaptırım/ceza vb. uygulanması söz konusu değildir. Ölçme aracının uygulaması yaklaşık 15 dakika sürmektedir. Bu belgelerin gizliliği araştırmacı/lar tarafından sağlanacak ve belgeler araştırmanın amacı dışında herhangi bir yerde kullanılmayacaktır. Bu çalışmanın amacına uygun bir şekilde yürütüldüğünden emin olmak isterseniz sorumlu yerlere (ör., Etik Komisyona) başvurup inceleme yapılmasını isteyebilirsiniz. Bu araştırmayla ilgili daha fazla bilgi almak için araştırmacı Elif Ceylan ve Doç. Dr. Nilüfer Koçtürk'ün iletişim bilgileri aşağıda verilmiştir. Çocuğunuzun çalışmaya katılması ile ilgili onay vermeden önce veya onay verdikten sonra sormak istediğiniz herhangi bir durumla ilgili iletişime geçebilirsiniz.

Bizim için çok önemli olan katkı ve iş birliğiniz için şimdiden çok teşekkür ederiz.

Ebeveyn Olarak;

Doç. Dr. Nilüfer Koçtürk'ün danışmanlığında araştırmacı Elif CEYLAN tarafından Yüksek Lisans Tezi kapsamında yürütülen ve çocuğumun katılımcı olması teklif edilen araştırma ile ilgili yukarıdaki bilgileri dikkatli bir şekilde okudum. Bu çalışmaya çocuğumun katılması durumunda ilgili bilgilerin gizliliğine büyük bir özen ve saygıyla yaklaşıp korunacağına inanıyorum. Araştırmaya dair yapılan açıklamaları anladım ve çocuğumun araştırmaya katılmasını gönüllü bir şekilde kabul ediyorum.

Sorumlu araştırmacı	Araştırmacı
Doç. Dr. Nilüfer KOÇTÜRK Hacettepe Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı	Elif CEYLAN Hacettepe Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı

Onaylıyorum

Onaylamıyorum

EK-D: Ölçekler**EK-D1: Kişisel Bilgi Formu**

Yaş: ( ) 13 ( ) 14 ( ) 15 ( ) 16 ( ) 17 ( ) 18

Cinsiyet: : ( ) Kadın ( ) Erkek

Sınıf: ( ) 7.sınıf ( ) 8.sınıf ( ) Hazırlık ( ) 9.sınıf ( ) 10.sınıf ( ) 11.sınıf
( ) 12.sınıf

Kardeş sayın: ( ) 0 ( ) 1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 4 ( ) 5 ( ) 6 ( ) 7

Annen	Baban
( ) Sağ ( ) Vefat	( ) Sağ ( ) Vefat
( ) Öz ( ) Üvey	( ) Öz ( ) Üvey
( ) Çalışmıyor ( ) Yarı Zamanlı Çalışıyor ( ) Tam Zamanlı Çalışıyor	( ) Çalışmıyor ( ) Yarı Zamanlı Çalışıyor ( ) Tam Zamanlı Çalışıyor
( ) Okur-Yazar Değil ( ) Okur-Yazar ( ) İlkokul Mezunu ( ) Ortaokul Mezunu ( ) Lise Mezunu ( ) Ön-Lisans Mezunu ( ) Lisans Mezunu ( ) Yüksek Lisans ve üzeri	( ) Okur-Yazar Değil ( ) Okur-Yazar ( ) İlkokul Mezunu ( ) Ortaokul Mezunu ( ) Lise Mezunu ( ) Ön-Lisans Mezunu ( ) Lisans Mezunu ( ) Yüksek Lisans ve üzeri

Anne-baban birlikte mi yaşıyor?

( ) Evet ( ) Hayır

Anne-babanla genel itibariyle ilişkiniz nasıldır?

	Çok kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok iyi
Annemle	( )	( )	( )	( )	( )
Babamla	( )	( )	( )	( )	( )

Sorunlarını anne-baban ile paylaşıyor mısınız?

	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sık sık	Her Zaman
Annemle	( )	( )	( )	( )	( )
Babamla	( )	( )	( )	( )	( )

Günlük interneti kullanım süren:

( ) 1 saatten az ( ) 1-2 saat ( ) 2-3 saat ( ) 4-5 saat ( ) 5 saatten fazla

Bu zamana kadar Güvenli İnternet Kullanımı konusunda herhangi bir eğitim aldın mı?

( ) Aldım ( ) Almadım

EK-D2: Çevrim İçi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Çevrim içi ortamda cinsel içerikli sohbetlerde bulunmam.					
2.Çevrim içi ortamdaki bazı kişilerin temel niyeti gençleri cinsel olarak kullanmaktır.					
3.Çevrim içi istismarla başa çıkabileceğime inanıyorum.					
4. Herhangi bir cinsel unsur barındırmasa da çevrim içi ortamdaki bir fotoğrafın cinsel amaçla kullanılabilceğini biliyorum.					
5. Kendimi çevrim içi cinsel istismardan nasıl koruyacağımın farkındayım.					
6.Çevrim içi ortamdaki bazı kişiler gerçek kimlik bilgilerini gizleyerek gençleri kandırmaya çalışmaktadırlar.					
7.Cinsel istismardan kaçınmak için çevrim içi önlemler alırım.					
8.Çevrim içi ortamda cinsel içerikli paylaşımında bulunan bir kişiyle etkileşimde bulunmam.					
9.Çevrim içi oyun vb. platformlarda uygunsuz cinsel içerikli yorumları fark edip o kullanıcıyı engellerim.					

10.Çevrim içi cinsel istismarı fark etme konusunda kendime güveniyorum.					
11.Çevrim içi ortamda gençlere cinsel içerikli uygunsuz davranışlarda bulunulması bir suçtur.					
12.Çevrim içi cinsel istismar olaylarını ilgili yerlere bildirme konusunda kendimi rahat hissediyorum.					
13.Yakın arkadaşım da olsa bir kişinin internette cinsel içerikler paylaştığında uyarırım.					
14.Gençler çevrim içi ortamda cinsel içerikli görsellerinin ifşa edilmesiyle tehdit edilebilmektedir.					
15.Çevrim içi cinsel istismarı adli birimlere nasıl bildireceğimi biliyorum.					
16.Çevrim içi güvenlik önlemlerinden haberdarım.					
17.Çevrim içi ortamda cinsel içerikli konuşmam için baskı yapıldığını hissettiğimde konuşmayı sonlandırırım.					
18. Sosyal medya profillerime cinsel içerikli mesaj atanları engellerim.					

EK-D3: Ebeveyn Bilgisi- İzlem Ölçeği Örnek Maddeleri

Annemin/Babamın	Hiçbir Zaman Haberini Olur	Çok Seyrek Haberini Olur	Bazen Haberini Olur	Sık Sık Haberini Olur	Her Zaman haberini Olur
1. Boş zamanlarımda ne yaptığımdan	( )	( )	( )	( )	( )
3. Hangi ev ödevlerim olduğundan	( )	( )	( )	( )	( )
5. Sınavlarımda ne zaman olduğundan	( )	( )	( )	( )	( )
6. Okulda ders dışında ne yaptığımdan	( )	( )	( )	( )	( )
8. Okuldan sonra nereye gittiğimden ve ne yaptığımdan	( )	( )	( )	( )	( )

EK-E: Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Etik Kurulu Onay Bildirimi

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Etik Kurulu

Tarih: 27/09/2023 14:28
Sayı: E-66777842-300-00003101099

00003101099

Sayı : E-66777842-300-00003101099
Konu : Etik Komisyonu İzni (Elif CEYLAN)

27/09/2023

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 08.09.2023 tarihli ve E-51944218-300-00003061973 sayılı yazımız.

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık yüksek lisans programı öğrencilerinden Elif CEYLAN, Doç. Dr. Nilüfer KOÇTÜRK danışmanlığında yürüttüğü "**Çevrim İçi İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'nin Geliştirilmesi**" başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Etik Kurulunun **26 Eylül 2023** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. İsmet KOÇ
Kurul Başkanı

EK-F: Etik Beyanı

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- * tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- * görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- * başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- * atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- * kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- * bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

20/01/2025

(İmza)

Elif CEYLAN AYDEMİR

EK-G: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Başkanlığına,

...../...../.....

Tez Başlığı: Çevrim içi Cinsel İstismara Dair Farkındalık Ölçeği'nin Geliştirilmesi ve Farkındalıkla İlişkili Faktörler

Yukarıda başlığı verilen tez çalışmamın tamamı (kapak sayfası, özetler, ana bölümler, kaynakça) aşağıdaki filtreler kullanılarak **Turnitin** adlı intihal programı aracılığı ile kontrol edilmiştir. Kontrol sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Rapor Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı	Gönderim Numarası
15/01 /2025	137	191,011	26/12/2024	%12	2564244834

Uygulanan filtreler:

1. Kaynaklar hariç
2. Alıntılar dâhil
3. 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarını inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan eder, gereğini saygılarımla arz ederim.

Ad Soyad: Elif CEYLAN AYDEMİR

Öğrenci No.: N22136128

Ana Bilim Dalı: Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

İmza

Programı: Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Statüsü: Y.Lisans Doktora Bütünleşik Dr.

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Doç. Dr. Nilüfer KOÇTÜRK

EK-H: Thesis/Dissertation Originality Report

HACETTEPE UNIVERSITY
Graduate School of Educational Sciences
To The Department of .....

Thesis Title: Development of the Online Sexual Abuse Awareness Scale and Factors Related to Awareness

The whole thesis that includes the *title page, introduction, main chapters, conclusions and bibliography section* is checked by using **Turnitin** plagiarism detection software take into the consideration requested filtering options. According to the originality report obtained data are as below.

Time Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defense	Similarity Index	Submission ID
15/01 /2025	137	191,011	26/12 /2024	%12	2564244834

Filtering options applied:

1. Bibliography excluded
2. Quotes included
3. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Educational Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Name Lastname: Elif CEYLAN AYDEMİR
Student No.: N22136128
Department: Department of Educational Sciences
Program: Guidance and Psychological Counseling
Status: Masters Ph.D. Integrated Ph.D.

Signature

ADVISOR APPROVAL

APPROVED
Assoc. Prof. Dr. Nilüfer KOÇTÜRK

EK-I: Yayınlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikrî mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan "**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**" kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü/ Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü/Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

20 /01 /2025

(imza)

Elif CEYLAN AYDEMİR

"Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge"

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internette paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç; imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanın önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir*. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlerle ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir

*Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

